

GAMLE HUS DA OG NÅ

Status for SEFRAK-registrerte bygninger
Saltdal kommune
Nordland fylke 2012
3. omdrev

Åse Dammann

Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU)

Storgata 2, Postboks 736 Sentrum, 0105 Oslo

Telefon: 23 35 50 00

www.niku.no

Tittel Gamle hus da og nå Status for SEFRAK-registrerte bygninger Saltdal kommune Nordland fylke 2012 3. omdrev	Rapporttype/nummer NIKU Rapport 63	Publiseringsdato 06.05.2013
	Prosjektnummer 15620638	Sider 70
	Avdeling Bygning	Tilgjengelighet Åpen
Forfatter(e) Åse Dammann	ISSN 1503-4895 ISBN 978-82-8101-137-3	Periode gjennomført 2012-2013
	Forsidebilde 18400110094: Fra Botnvatnet i Saltdal kommune. Foto: F. Carniel, NIKU 2012.	

Prosjektleder Åse Dammann
Prosjektmedarbeider(e) Flavio Carniel, Knut Fageraas, Regin Meyer, Leidulf Mydland, Anneli Nesbakken, Troels Pettersen, Mari Solheim Sandsund, Johanne Sognnæs, Ola Storsletten og Grete Swensen
Kvalitetssikrer Grete Swensen

Finansiert av Riksantikvaren

<p>Sammendrag</p> <p>I denne rapporten beskrives tap, endringer og tilstand for SEFRAK-registrerte bygninger eldre enn 1900 i Saltdal kommune i Nordland fylke i perioden 2007-2012, samt samlet resultat for Eidskog, Saltdal, Sandnes og Skjåk, som er de fire kommunene som ble kontrollregistrert i 2012. Resultatene analyseres i forhold til samfunnssektor, sosial miljøsammenheng, bygningstyper og geografiske variasjoner. Undersøkelsen er del av Riksantikvarens overvåkningsprogram Gamle hus da og nå, som gjennomføres ved kontrollregistrering i felt hvert femte år i 18 utvalgte kommuner. 3. omdrev av feltregistreringen startet i 2010. Bygningene som inngår i undersøkelsen ble SEFRAK-registrert i perioden 1975-1995. Det opprinnelige undersøkelsesgrunnlaget i overvåkningsprogrammet for Saltdal kommune var 464 bygninger. Ved første gangs kontrollregistrering i 2002 var 73 av bygningene gått tapt og i 2007 ytterligere 18. I 2012 ble det registrert 20 nye tap, slik at antall gjenstående bygninger i 2012 er 353. 24 % av bygningene i det opprinnelige undersøkelsesgrunnlaget i Saltdal er tapt. Det årlige tapet i perioden 2007 til 2012 er på 1 %.</p> <p>Abstract</p> <p>This report describes losses, alterations and current condition of SEFRAK-listed buildings older than 1900 in Saltdal municipality, Nordland County during the period 2007-2012, and a compilation of survey results covering the same period for the municipalities of Eidskog, Saltdal, Sandnes and Skjåk. These results have been analysed in relation to numerous factors, such as socio-economic sector, physical and social geography, demographics, and building types. Control surveys are carried out every fifth year in 18 selected municipalities. The third cycle of such surveys started in 2010. All the buildings were registered in SEFRAK between 1975 and 1995. The baseline figure for the control surveys in Saltdal was 464 buildings. By 2002, 73 buildings had been lost, with a further 18 by 2007. 20 new losses were discovered in 2012, bringing the total of remaining buildings down to 353. 24 % of the baseline figure for the control surveys in Saltdal municipality has been lost. Looking at the period 2007-2012 on its own, we find that the annual rate of loss is 1 %.</p>

Emneord Kulturminne, bygning, miljøovervåkning, kontrollregistrering, tap, endring, tilstand, Saltdal, Nordland
Keywords Cultural heritage, buildings, monitoring, control survey, loss, alteration, condition, Saltdal, Nordland

Avdelingsleder

Leidulf Mydland

Forord

Gamle hus da og nå er Riksantikvarens miljøovervåkningsprogram for SEFRAK-registrerte bygninger eldre enn 1900. Målet med overvåkningsprogrammet er å få oversikt over utviklingen av tap, endringer og fysisk tilstand for SEFRAK-registrerte bygninger, gjennom kontrollregistrering i felt i utvalgte kommuner. Programmet ble opprettet i år 2000 og har et langsiktig perspektiv. Overvåkingsresultatene vil gi grunnlag for målrettede tiltak i fremtidig kulturminneforvaltning.

I alt 18 kommuner er med i dette miljøovervåkningsprogrammet, og kontrollregistrering foretas hvert femte år i hver av kommunene. I 2012 ble det foretatt kontrollregistrering i Eidskog, Saltdal, Sandnes og Skjåk kommune.

1. og 2. omdrev av overvåkningsprogrammet, som ble avsluttet i henholdsvis 2004 og 2009, ble gjennomført av Kulturminnekompaniet. 3. omdrev, som pågår fra 2010 til og med 2014, gjennomføres av Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU), på oppdrag fra Riksantikvaren.

Feltarbeidet i 2012 foregikk i mai, juni, august og september og ble gjennomført av Flavio Carniel, Knut Fageraas, Regin Meyer, Leidulf Mydland, Mari Solheim Sandsund, Johanne Sognnæs, Ola Storsletten og Åse Dammann. Anneli Nesbakken og Troels Pettersen har bidratt med metodeutvikling og presentasjon av kartverk og tabeller til registreringen, og kart og planstatus til rapportene. Grete Swensen har ansvar for kvalitetssikring. Resultater og rapporter er utarbeidet av Åse Dammann. Alle er ansatt ved NIKU.

Rapportene fra 3. omdrev er i stor grad utformet med samme systematikk som rapportene fra tidligere omdrev. Rapporter fra kontrollregistreringene er tilgjengelige som PDF-fil på www.ra.no og www.niku.no, og kan fås i papirformat hos Riksantikvaren.

Oslo, mars 2013

Åse Dammann, NIKU

Innholdsfortegnelse

0	Sammendrag	7
0.1	Kvantitative forandringer	7
0.2	Kvalitative forandringer.....	10
0.3	Årsak til tap og endring	12
0.4	Bruk av SEFRAK-registeret, planforhold m.m.....	13
1	Om prosjektet.....	14
1.1	Riksantikvaren og miljøovervåking (MOV)	14
1.1.1	Nasjonale mål	14
1.1.2	SEFRAK.....	14
1.1.3	Miljøovervåkingens gjennomføring.....	15
1.1.4	18 kommuner	16
1.1.5	Undersøkte SEFRAK-data.....	18
1.1.6	Parametere for MOV-undersøkelsen	20
1.1.7	Metode	21
1.1.8	Lagring av rådata og fotomateriale	22
2	Grunnlagsmaterialet for MOV-undersøkelsen 2012.....	23
2.1	De utvalgte kommunene i MOV-undersøkelsen 2012	23
2.1.1	Undersøkte bygninger 2012	24
2.2	Grunnlagsmaterialet for MOV-undersøkelsen i Saltdal 2012	25
3	Resultat.....	26
3.1	Tap	26
3.1.1	Tap – samlet	26
3.1.2	Tap – samfunnssektor	28
3.1.3	Tap – sosial miljøsammenheng	29
3.1.4	Tap – bygningstyper	30
3.1.5	Tapsårsaker.....	31
3.2	Endringer av gjenstående bygninger.....	32
3.2.1	Endringer – samlet.....	32
3.2.2	Endring – bygningstyper	33
3.3	Tilstand	36
3.3.1	Tilstand – samlet.....	36
3.3.2	Tilstand – sosial miljøsammenheng.....	37
3.3.3	Tilstand – bygningstyper	39

4	Geografiske variasjoner	40
4.1	Tap og geografiske variasjoner.....	42
4.1.1	Tap – områder: Nedre Saltdal og Øvre Saltdal	42
4.1.2	Tap – tettbygd/spredtbygd.....	43
4.2	Endringer og geografiske variasjoner	44
4.2.1	Endring – områder: Nedre Saltdal og Øvre Saltdal.....	44
4.2.2	Endring – tettbygd/spredtbygd	45
4.3	Tilstand og geografiske variasjoner	46
4.3.1	Tilstand – områder: Nedre Saltdal og Øvre Saltdal	46
4.3.2	Tilstand – tettbygd/spredtbygd.....	47
5	Utvikling og tendenser	48
5.1	Utviklingen i kommunen	48
5.2	Tendenser i trusselbildet.....	51
6	Samlet resultatoversikt MOV 2012	52
6.1	Kvantitative forandringer	52
6.2	Kvalitative forandringer.....	58
6.2.1	Bestandsutviklingen i forhold til sosial miljøsammenheng	58
6.2.2	Bestandsutviklingen i forhold til bygningstyper	59
6.2.3	Tapsårsaker.....	60
	Figurliste	61
	Kilder.....	62
	Vedlegg.....	63
	Vedlegg 1: Tap, endring og tilstand i Saltdal fordelt på bygningstyper	63
	Vedlegg 2: Tap, endring og tilstand i Saltdal fordelt på registreringskretser.....	64
	Vedlegg 3: Kommune- og fylkeskart.....	65
	Vedlegg 4: Kart over tapte bygninger i Saltdal 3. omdrev.....	66
	Vedlegg 5: Kart over endrete bygninger i Saltdal 3. omdrev	67
	Vedlegg 6: Kart over trueete bygninger i Saltdal 3. omdrev	68

0 Sammendrag

0.1 Kvantitative forandringer

Undersøkellesgrunnlaget for Saltdal i 3. omdrev besto av 373 bygninger. Mellom 2007 og 2012 har 20 bygninger gått tapt, dvs. 5 % av bygningene i undersøkelsesgrunnlaget. Dette tilsvarer et årlig tap på 1 % fra 2007 til 2012.

Til sammen er 118 bygninger i Saltdal registrert som endret (alle endringstyper). Dette tilsvarer 33 % av de gjenstående bygningene i 3. omdrev. Det betyr at det i 2012 er 33 flere endrete bygninger enn i 2007 og 62 flere enn i 2002.

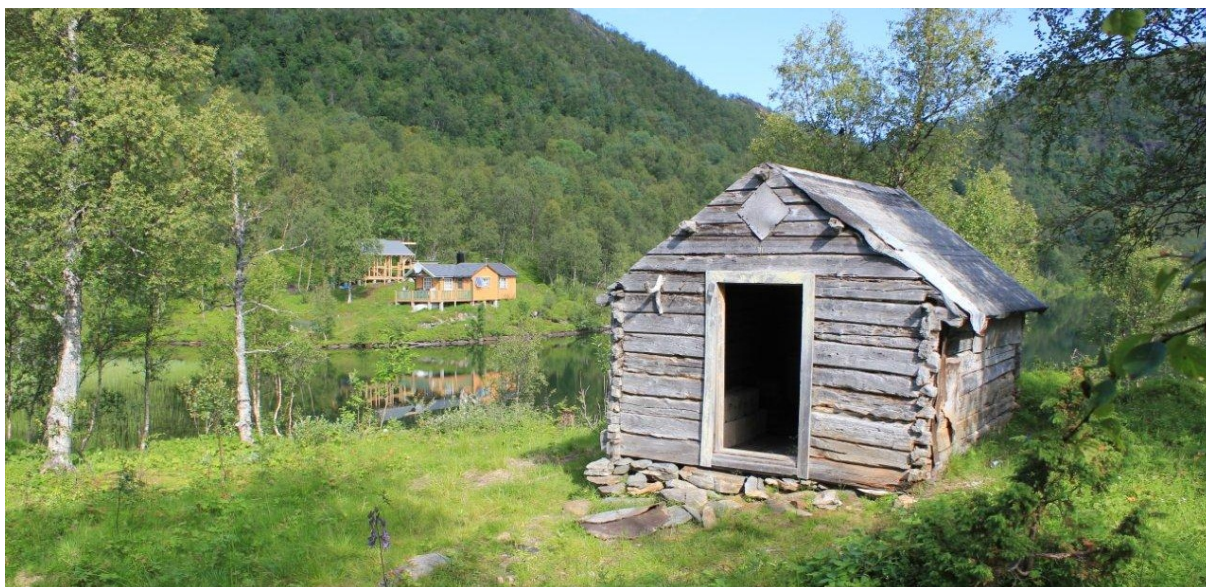
4 bygninger i Saltdal er sterkt endret (endringstype A), det vil si 1 % av de gjenstående bygningene i 3. omdrev. Dette er 2 flere sterkt endrete bygninger enn i 2007. 12 % av de gjenstående bygningene har middels endringer (endringstype B) og 20 % har mindre endringer (endringstype C).

7 bygninger i Saltdal er sterkt truet. Dette tilsvarer 2 % av de gjenstående bygningene. I tillegg er 41 bygninger registrert som truet, en andel på 12 %. I 2007 var 9 % av de gjenstående bygningene i Saltdal sterkt truet.

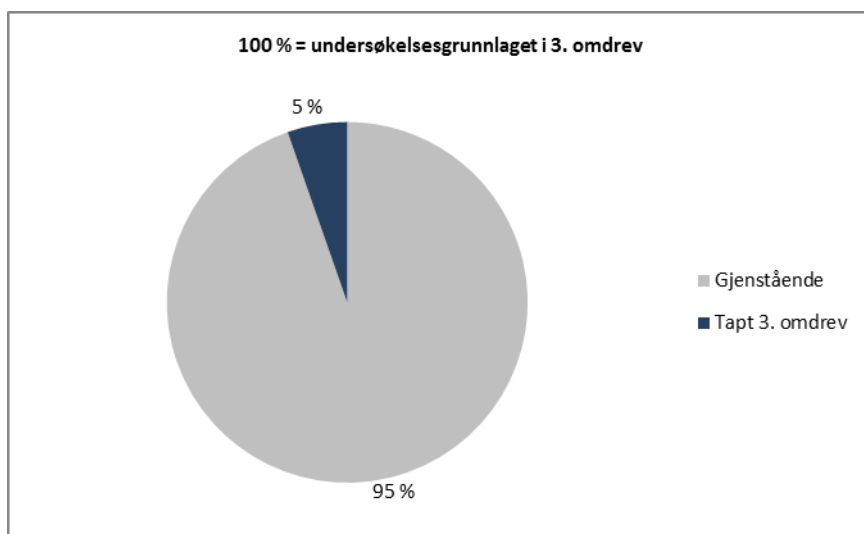
Til sammen er 30 av bygningene i Saltdal tapt, sterkt endret (endringstype A) eller sterkt truet. (en av bygningene er både sterkt endret og sterkt truet). Dette tilsvarer 8 % av bygningene i undersøkelsesgrunnlaget for 2012.

Til sammen er 193 bygninger i Saltdal i tilnærmet samme form som ved den opprinnelige SEFRAK-registreringen, fratrukket bygninger som er tapt, truet, sterkt truet eller endret (alle endringstyper). Dette tilsvarer 52 % av undersøkelsesgrunnlaget for Saltdal i 3. omdrev. I 2007 var denne andelen på 59 %.

4 bygninger i Saltdal er registrert med står/status ukjent. Det betyr at man vet at bygningen står, men ikke om den er endret. For Saltdal utgjør dette litt over 1 % av de gjenstående bygningene i 2012.

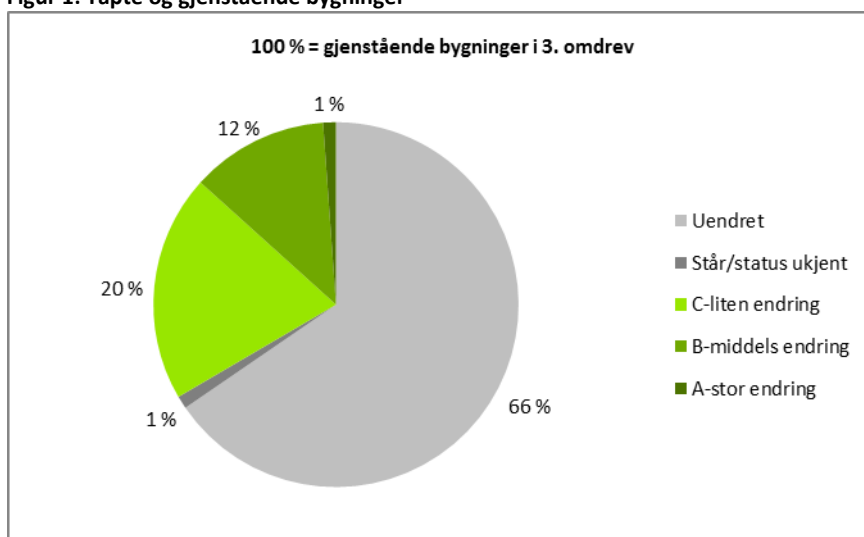

18400109020: 33 % av de gjenstående SEFRAK-bygningene i Saltdal kommune er endret. Kun 1 % har store volumendringer, slik som denne hytta ved Valvatnet, hvor bislaget i bindingsverk er revet. Foto: AL, Riksantikvaren 2012.

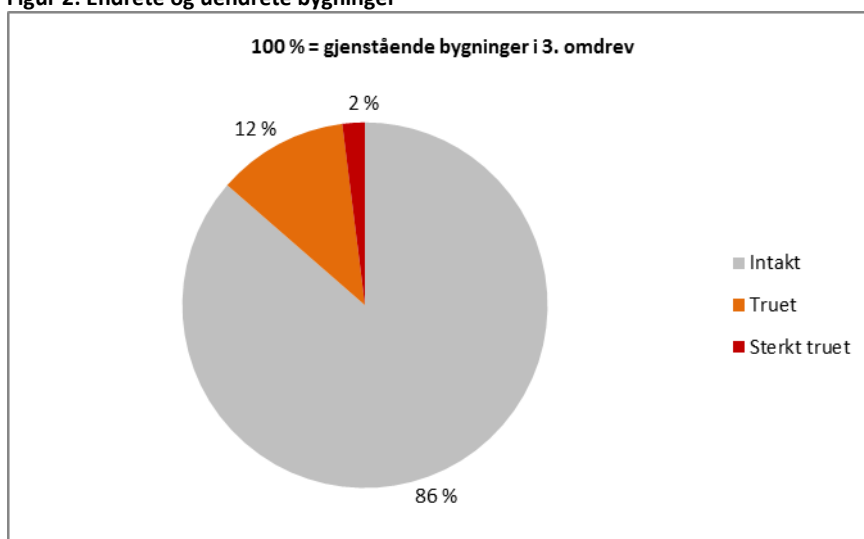
Undersøkelsesgrunnlag 3. omdrev	373
Tapt 3. omdrev	20
Gjenstående	353

Figur 1: Tapte og gjenstående bygninger

Uendret	231
Står/status ukjent	4
C-liten endring	71
B-middels endring	43
A-stor endring	4
Gjenstående 3. omdrev	353

Figur 2: Endrete og uendrete bygninger

Intakt	305
Truet	41
Sterkt truet	7
Gjenstående 3. omdrev	353

Figur 3: Bygningstilstand

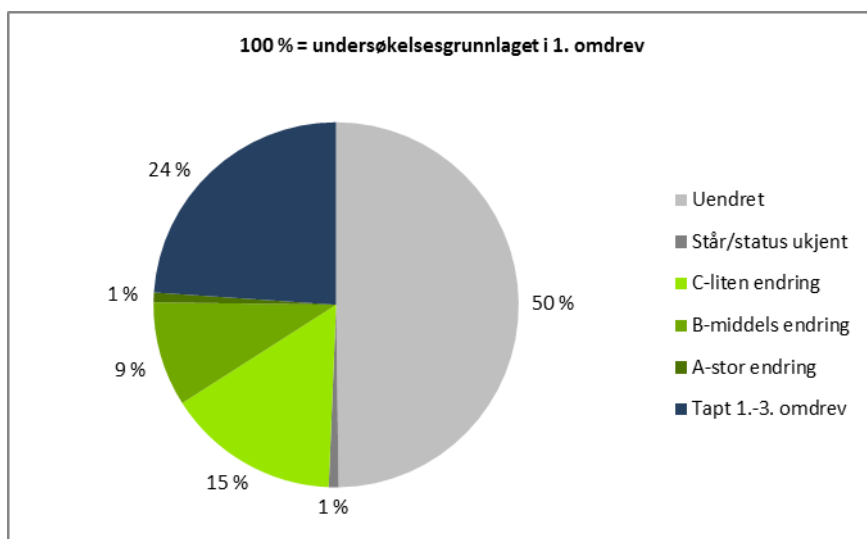
Akkumulert tap, endring og tilstand

Det akkumulerte tapet etter 3. omdrev i Saltdal er på 24 % av undersøkelsesgrunnlaget på 464 bygninger fra 1. omdrev. I 2. omdrev var det akkumulerte tapet på 20 %, og i 1. omdrev var det på 16 %.

Det akkumulerte antall endrete bygninger (alle endringstyper) etter 3. omdrev i Saltdal utgjør 24 % av undersøkelsesgrunnlaget for 1. omdrev. Til sammenligning var den akkumulerte andelen endrete bygninger på 18 % i 2. omdrev og 14 % i 1. omdrev.

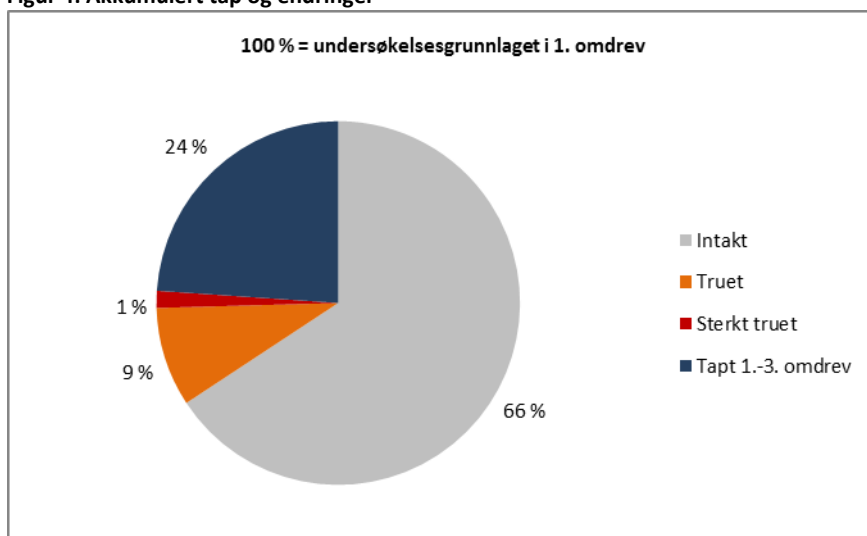
Den akkumulerte andelen bygninger som er sterkt truet etter 3. omdrev er på 1 % av undersøkelsesgrunnlaget for 1. omdrev. I tillegg er andelen som er registrert som truet på 9 %.

Den akkumulerte andelen bygninger som er tapt, sterkt truet og/eller sterkt endret (endringstype A) etter 3. omdrev i Saltdal utgjør 26 % av undersøkelsesgrunnlaget i 1. omdrev. Til sammenligning var den akkumulerte andelen tapte, sterkt truete og/eller sterkt endrete bygninger 27 % i 2. omdrev og 20 % i 1. omdrev.

Uendret	231
Står/status ukjent	4
C-liten endring	71
B-middels endring	43
A-stor endring	4
Tapt 1.-3. omdrev	111
Undersøkelsesgrunnlag 1. omdrev	464

Figur 4: Akkumulert tap og endringer

Intakt	305
Truet	41
Sterkt truet	7
Tapt 1.-3. omdrev	111
Undersøkelsesgrunnlag 1. omdrev	464

Figur 5: Akkumulert tap og bygningstilstand

0.2 Kvalitative forandringer

Samfunnssektor

96 % av SEFRAK-bygningene i Saltdal er knyttet til landbruk og fiske, og det er innenfor denne samfunnssektoren vi finner alle de tapte bygningene i kommunen i 3. omdrev. Tapsandelen i denne kategorien har økt fra 5 % i 2. omdrev til 6 % i 3. omdrev.

Sosial miljøsammenheng

Når det gjelder sosial miljøsammenheng, er det i kategorien bonde man finner alle tapene i 3. omdrev. Det samme var tilfelle i 2. omdrev, bortsett fra én tapt bygning i kategorien embetsverk/institusjon. 85 % av SEFRAK-bygningene i Saltdal kommune i 3. omdrev tilhører kategorien bonde.

Bygningstyper

I Saltdal kommune er det tap av SEFRAK-bygninger i alle bygningsgruppene i 3. omdrev, bortsett fra i kategorien andre hustyper. For øvrig er bolighus/våningshus, som er den største bygningsgruppen (38 % av undersøkelsesgrunnlaget), den eneste bygningsgruppen hvor man ser en positiv utvikling, med lavere tapsandel i 3. omdrev (1 %) enn i 2. omdrev (5 %). I den nest største bygningsgruppen, de mindre uthusene i og nær tunet (32 % av undersøkelsesgrunnlaget), er 7 % av bygningene tapt i 3. omdrev, mot 2 % i 2. omdrev. Også for driftsbygningene i tunet og naust/sjøhus har tapsandelen økt noe i 3. omdrev (henholdsvis fra 5 % til 6 % og fra 6 % til 7 %). Utmarkshusene ligger markant dårligst an, med 24 % tap i 3. omdrev. Av de 52 utmarkshusene i det opprinnelige undersøkelsesgrunnlaget er det nå bare 19 igjen.

Også når det gjelder bygningsteknisk tilstand er utmarkshusene i Saltdal en utsatt bygningsgruppe, selv om andelen sterkt truete utmarksbygninger har sunket markant siden 2. omdrev (fra 24 % til 5 %). Men i tillegg er 26 % registrert som truet. Også i bygningsgruppen andre hustyper er gjennomsnittlig bygningstilstand dårlig, med 17 % sterkt truete og 17 % truete. Av naustene/sjøhusene og driftsbygningene i tunet er det ingen sterkt truete, og mindre enn 1 % av bolighusene er sterkt truet, men det er henholdsvis 7 %, 12 % og 9 % truete i tillegg. De mindre uthusene i tunet, som utgjør 31 % av de undersøkte SEFRAK-bygningene i Saltdal, følger gjennomsnittet i kommunen, med 2 % sterkt truete og 12 % truete.

Våningshus/bolighus topper endringsstatistikken i Saltdal. 54 % av disse bygningene er nå endret, en økning på 14 % siden 2. omdrev. 27 % av driftsbygningene i tunet er endret, en økning på 10 %. Av de mindre uthusene i tilknytning til tunet er 18 % endret. Utmarkshusene har lavere andel endrete i 3. enn i 2. omdrev, fordi et av husene som var registrert som endret i 2. omdrev er tapt i 3. omdrev. Størst økning i andel endrete bygninger har kategorien andre hustyper, fra 11 % i 2. omdrev til 39 % i 3. omdrev. I denne kategorien er det imidlertid 3 hytter med tidligere ukjent endringsstatus, som er registrert som endret i 2012. Dette gir stort utslag i et relativt lite utvalg på 18 gjenstående bygninger. Flesteparten av endringene er av minste grad, som er overflateendringer av fasade og tak, og som omfatter mye av det vanlige bygningsvedlikeholdet.

Geografiske variasjoner

Alle de tapte SEFRAK-bygningene i Saltdal kommune i 3. omdrev ligger i spredtbygde områder, mens de tettbygde områdene, Rognan og Røklund, har null tap. I 2. omdrev var tapsandelen høyere i

tettbygde områder enn i spredtbygde (6 % mot 4 %). Også bygningsteknisk tilstand for de gjenstående bygningene er gjennomsnittlig dårligere i spredtbygde enn i tettbygde områder i 3. omdrev, med henholdsvis 12 % truete og 2 % sterkt truete bygninger i spredtbygde områder, mot 5 % truete og null sterkt truete bygninger i tettbygde områder. Som i 1. og 2. omdrev er andelen endrete SEFRAK-bygninger høyere i spredtbygde områder (35 %) enn i tettbygde områder (10 %). 95 % av de undersøkte SEFRAK-bygningene i Saltdal kommune i 3. omdrev ligger i spredtbygde strøk.

Når det gjelder forholdet mellom øvre og nedre Saltdal, er tapsandelen høyest i øvre Saltdal, selv om den har sunket noe siden 2. omdrev (fra 7 % til 6 %). I nedre Saltdal, hvor 66 % av de undersøkte SEFRAK-bygningene ligger, er tapsandelen på 5 %, en økning fra 4 % i 2. omdrev. Øvre Saltdal har også en høyere andel sterkt truete bygninger (3 %) enn nedre Saltdal (1 %). Som i 1. og 2. omdrev er andelen av bygningsendringer forholdsvis jevnt fordelt mellom nedre og øvre Saltdal, men med en noe høyere andel i nedre Saltdal (35 %) enn i øvre Saltdal (30 %).

18400109039: 96 % av SEFRAK-bygningene i Saltdal kommune tilhører landbrukssektoren, slik som disse bygningene i Setså krets. Det var kun bygninger innenfor landbrukssektoren som var gått tapt i 3. omdrev. Foto: FC, NIKU 2012.

0.3 Årsak til tap og endring

20 SEFRAK-bygninger er tapt i Saltdal kommune i 3. omdrev, og av disse var det 5 som ble registrert som truet i 2. omdrev. I forbindelse med kontrollregistreringen i 3. omdrev er 11 av de tapte bygningene registrert med ukjent tapsårsak (53 %), 4 er registrert som revet (21 %), 3 er falt i ruin (16 %) og 2 er flyttet (10 %).

Andelen endrete SEFRAK-bygninger i Saltdal har økt markant siden 2. omdrev (fra 23 % til 33 %), men andelen sterkt endrete bygninger (1 %) er fremdeles lav i forhold til andelen av bygninger med små endringer. De fleste endringene er av laveste endringsgrad (20 %), en endringstype som omfatter mye av det vanlige bygningsvedlikeholdet.

96 % av SEFRAK-bygningene i Saltdal er opprinnelig registrert med tilknytning til landbruk og fiske, og det er innenfor denne samfunnssektoren vi finner alle de tapte bygningene i kommunen i 3. omdrev. Bygningstapet i landbrukssektoren må sees i sammenheng med strukturelle endringer i landbruket i Saltdal kommune fra 1960-tallet. I takt med nedlegging og sammenslåing av gårdsdrift, mister de eldre driftsbygningene sin opprinnelige funksjon, med økt forfall og tap som resultat. Dette blir særlig tydelig når man ser at det er driftsbygninger, mindre uthus i tunet, utmarkshus, naust og sjøhus som har økt tapsandel i 3. omdrev. De fjerntliggende utmarkshusene ligger markant dårligst an. Tapsandelen for bolighusene og våningshusene har imidlertid sunket siden 2. omdrev, noe som kan tyde på at bosettingen på mange av gårdsbrukene opprettholdes, selv om gårdsdriften nedlegges og driftsbygningene går ut av bruk. At våningshusene og bolighusene topper endringsstatistikken er likeledes et tegn på at våningshusene på de tidligere gårdsbrukene vedlikeholdes og er bebodd.

Ingen av de tapte bygningene i 3. omdrev lå i tettbygde områder, noe som kan ha sammenheng med lav befolkningsvekst i Saltdal i perioden. Med tanke på tendensen i samfunnet for øvrig, hvor økt tilflytting og utbygging i tettstedene ofte fører til press på den eldre bygningsmassen, er dette positivt. På grunn av strukturendringene i landbruket i Saltdal, er det imidlertid grunn til å forvente at presset på tettstedene vil øke.

18400113009: Tapsprosenten har i alle omdrevene vært noe lavere i nedre Saltdal, nord for Vensmoen, enn i øvre del av kommunen. I 3. omdrev ligger 66 % av SEFRAK-bygningene i nedre del av kommunen, og tapsandelen er på 5 %, mot 6 % i øvre Saltdal. Gammelskar, i nedre del av Saltdal, var fraflyttet ved SEFRAK-registreringen, men våningshuset er senere istandsatt, blant annet med bislag og veggledning. Foto: MSS, NIKU 2012.

0.4 Bruk av SEFRAK-registeret, planforhold m.m.

SEFRAK-skjemaer for Saltdal kommune er tilgjengelig gjennom Riksantikvarens BraArkiv, og SEFRAK-skjemaene, samt et stort lokalhistorisk bildearkiv, blir brukt av saksbehandlere både i teknisk etat og kulturetaten. Ved rivesøknader brukes GAB-registeret. Byggesøknader som berører bevaringsverdige bygninger skal behandles av Saltdal formannskap. Kulturetaten hadde ansvaret for gjennomføringen av SEFRAK-registreringen.

På et overordnet plan, i kommuneplanens arealdel, er hensynet til kulturminneverdier tillagt stor vekt i forbindelse med vassdragsplan for Saltdalselva og omkringliggende områder. Fokus på kulturminner er et av fire hovedmål i planen, og det heter videre at kulturminnene er viktige både i friluftssammenheng og for å formidle kunnskap om livet langs elva. Det er få vassdragsrelaterte kulturminner langs Saltdalselva, og et av delmålene i vassdragsplanen er å sikre viktige kulturminner tilknyttet vassdragshistorien.¹

Når det gjelder planlegging og utnyttelse av kystsonen i Saltdal, er hensynet til kulturminnevern en av hovedmålsettingene, i følge kommuneplanens arealdel.²

I følge de generelle bestemmelsene i kommuneplanens arealdel skal det innhentes uttalelse fra kulturminnemyndighetene, Sametinget og Nordland fylkeskommune, før fradeling av areal, for å hindre at det settes i gang tiltak som kan skade automatisk fredete kulturminner.³

I kommunedelplanen for Rognan sentrum, som er en overordnet plan med både retningslinjer og rettslig bindende bestemmelser, heter det at det ikke er tillatt å rive bevaringsverdige bygninger, og at slike bygninger bør brukes og vedlikeholdes godt med respekt for Rognans kulturarv og historiske identitet. I forbindelse med vedlikehold av slike bygninger skal man forsøke å beholde bygningens karakter og opprinnelige materialer og konstruksjoner, og tilbygg skal underordnes den opprinnelige bygningen, både når det gjelder volum og uttrykk.⁴ To områder i Rognan sentrum, Rognan-bryggene og Hoel-Hansengården, ble i 1994 regulert til spesialområde med formål bevaring etter plan- og bygningsloven.⁵

Ingen av SEFRAK-bygningene som inngår i kontrollovervåkingen i Saltdal ligger i områder som er regulert til bevaring etter plan- og bygningsloven. En bygning er fredet, og denne er registrert som uendret.

¹ Kommuneplanens arealdel. Rognan kommune 2009-2013, s 20, 21.

² Kommuneplanens arealdel. Rognan kommune 2009-2013, s 26.

³ Kommuneplanens arealdel. Rognan kommune 2009-2013, s 45.

⁴ Kommunedelplan for Rognan sentrum, vedtatt 26.04.05, s 28.

⁵ Kommunedelplan for Rognan sentrum, vedtatt 26.04.05, s 21.

1 Om prosjektet

1.1 Riksantikvaren og miljøovervåking (MOV)

I Riksantikvarens Strategi for miljøovervåking på kulturminnefeltet 2009-2020 heter det:

Kunnskap om kulturminnenes og kulturmiljøenes tilstand, hvordan de utvikler seg og årsaker til endringer, er en grunnleggende forutsetning for en faktabasert politikkutforming og forvaltning. Miljøovervåking (MOV) produserer resultater gjennom systematisk og langsiktig innhenting av data og bidrar dermed til denne kunnskapsutviklingen.

Miljøovervåking er et viktig verktøy for kulturminneforvaltningen. Gjennom standardiserte metoder produseres data som tolkes og analyseres. Resultatene skal bidra til et forutsigbart og konfliktforebyggende vernearbeid innenfor miljøvernforvaltningen. De skal også gi indikasjoner på kulturminnenes og kulturmiljøets tålegrense i forhold til naturlig og menneskeskapt slitasje. Tidlig varsling av en utvikling som kan slå negativt ut for kulturminner og kulturmiljøer er også en viktig intensjon med miljøovervåking.

Overvåkingsresultater kan dessuten bidra til rapportering i henhold til internasjonale forpliktelser.⁶

Gamle hus da og nå er ett av Riksantikvarens miljøovervåkningsprogram. Målet med overvåkningsprogrammet er å få oversikt over utviklingen av tap, endringer og fysisk tilstand for SEFRAK-registrerte bygninger eldre enn 1900. Dette gjøres ved innsamling av data gjennom kontrollregistrering av et stort antall bygninger i felt i 18 utvalgte kommuner. Overvåkingsresultatene for denne bygningsmassen vil gi faktagrunnlag for målrettede tiltak i fremtidig forvaltning.

1.1.1 Nasjonale mål

Et overordnet miljømål er nedfelt i St.meld. nr. 16 (2004-2005) *Leve med kulturminner*: Det årlige tapet av verneverdige kulturminner og kulturmiljøer skal ikke overstige 0,5 % innen 2020.⁷

Bygningene som inngår i overvåkningsprogrammet *Gamle hus da og nå* er utvalgt på bakgrunn av alder, og det innsamlete materialet gir et bredt tilfang av opplysninger om bestandsutviklingen for den eldre bygningsmassen i de 18 kommunene, uavhengig av bygningenes verneverdi.

1.1.2 SEFRAK

SEFRAK er en forkortelse for Sekretariatet for registrering av faste kulturminner. Sekretariatet, som ble opprettet i 1970, ledet fra 1975 en landsomfattende feltregistrering av eldre bygninger. SEFRAK-registeret omfatter i prinsippet alle bygninger eldre enn 1900, samt rester av bygninger og andre objekter. For noen områder ble også nyere bygninger registrert, f. eks. der krigshandlinger eller bybranner har ødelagt eldre bebyggelse. Det ble i alt registrert ca. 515 000 objekter i SEFRAK. Registreringen besto av kartfesting, oppmåling og fotografering av objektene, ved bruk av standardiserte skjema. Deler av tekstinformasjonen i SEFRAK-skjemaene er digitalisert og koblet til Matrikkelen.

SEFRAK-registrering innebærer ingen formell vernestatus for objektene, men SEFRAK-registeret er et viktig verktøy i forvaltningen av kulturminner og har verdi som kulturhistorisk kildemateriale.

⁶ Riksantikvaren: Strategi for miljøovervåking på kulturminnefeltet 2009-2020.

⁷ St.meld. nr. 16 (2004-2005) *Leve med kulturminner*.

I 1989 ble SEFRAK nedlagt som sekretariat, og ansvarsområdet ble overført til Riksantikvaren. SEFRAK-navnet ble beholdt som betegnelse på registeret som var bygd opp. Registreringene ble avsluttet i 1995.⁸

1.1.3 Miljøovervåkingens gjennomføring

I 1994 ble SEFRAK-registreringen fra 1973-74 i Nittedal kommune i Akershus kontrollregistrert, og utover 1990-tallet ble det gjennomført andre mindre overvåkingsprosjekter med kontroll av tidligere registrerte kulturminner, både bygninger og arkeologiske kulturminner.

Systematisk kontrollregistrering av SEFRAK-registrerte bygninger ble igangsatt i overvåkingsprogrammet *Gamle hus da og nå* i 2000. 18 kommuner inngår i overvåkingsprogrammet, og hver kommune blir kontrollregistrert hvert femte år. Hvert år blir det publisert kommunevise rapporter med resultater fra årets kontrollregistrering. Disse er tilgjengelige via Riksantikvarens og NIKUs hjemmesider.

Den opprinnelige SEFRAK-registreringen strakk seg over et lengre tidsrom, fra midten av 1970-tallet og frem til 1990-tallet. Dette betyr at de 18 kontrollkommunene i *Gamle hus da og nå* ble registrert i ulike år, og at tallene for tap, endring og tilstand i 1. omdrev av kontrollregistreringen refererer seg til ulike tidsspenn for de 18 kommunene. Kontrollresultatene fra 1. omdrev gir dermed et skjevt bilde med hensyn til sammenligning mellom kommunene. Tidsintervallene i den videre kontrollregistreringen er imidlertid faste og gir dermed et godt grunnlag for sammenligning kommunene imellom.

18400201023: Den landsomfattende SEFRAK-registreringen ble gjennomført fra 1973 til 1995. Bygningene ble kartfestet, oppmålt og fotografert. Kontrollregistrering i 18 utvalgte kommuner kom i gang i år 2000. I Saltdal foregikk registreringene på 1980- og -90-tallet, og kontrollregistreringene startet i 2002. Eldhuset på Diset ble SEFRAK-registrert i 1986. I 2012 var huset intakt og middels endret. Foto: SEFRAK.

⁸ Riksantikvarens hjemmeside. www.ra.no. Lest 17.2.2011.

1.1.4 18 kommuner

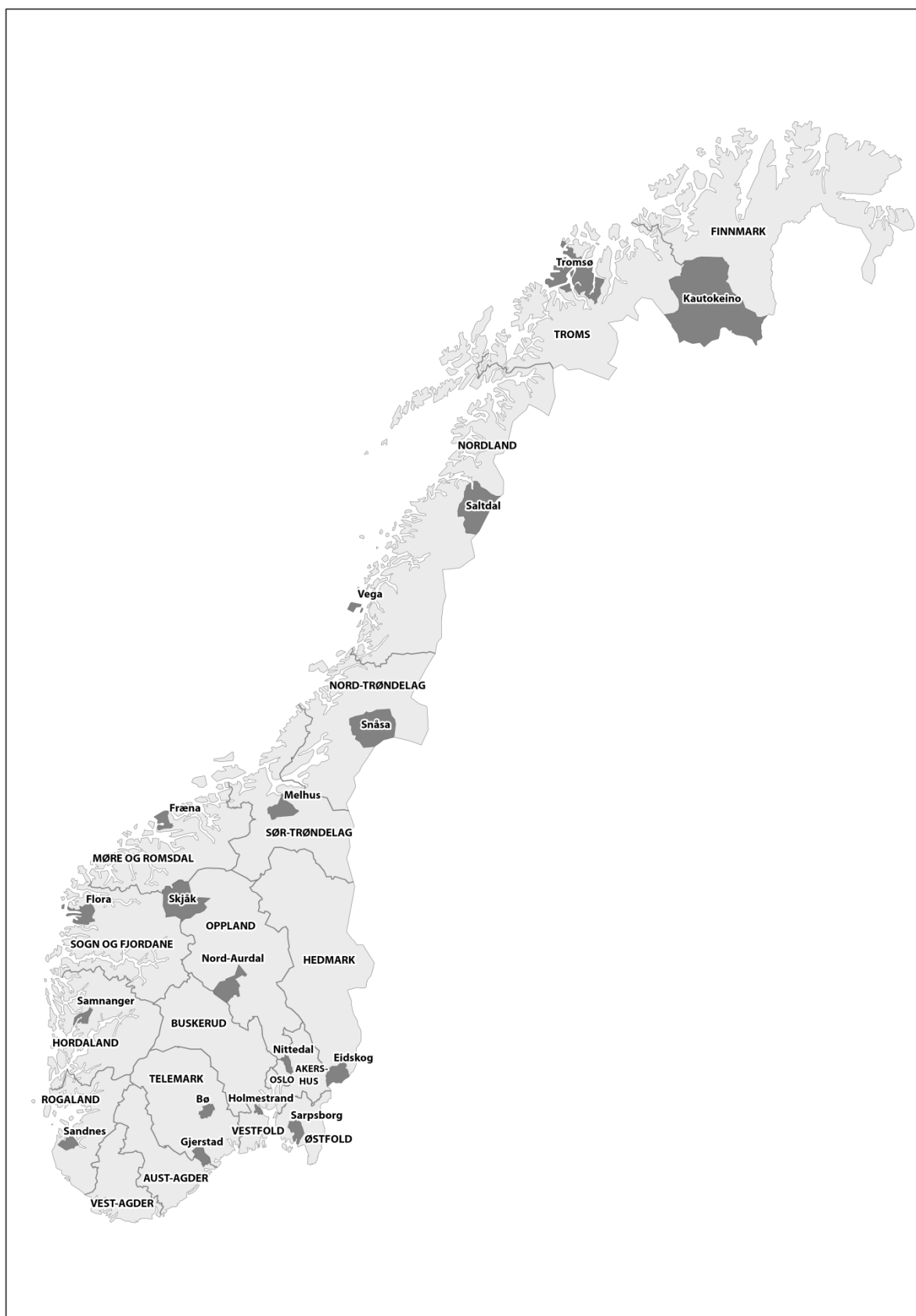
De 18 kommunene som inngår i overvåkningsprogrammet *Gamle hus da og nå* utgjør en geografisk og samfunnsmessig bredde og er fordelt på 16 av landets fylker.

1. omdrev av kontrollregistreringen startet opp i 2000 og ble avsluttet i 2004, og 2. omdrev pågikk fra 2005 til 2009. 3. omdrev, som startet i 2010, vil pågå til og med 2014.

Tidspunkt for kontrollregistrering	Kommune	Fylke	Antall bygninger i 3. omdrev
2000-2005-2010	Fræna	Møre og Romsdal	703
	Gjerstad	Aust-Agder	544
	Kautokeino	Finnmark	20
	Nord-Aurdal	Oppland	1115
	Samlet 2010		2382
2001 (1994) -2006-2011 (Første kontrollregistrering i Nittedal ble gjennomført i 1994)	Nittedal	Akershus	260
	Tromsø	Troms	894
	Samlet 2011		1154
2002-2007-2012	Eidskog	Hedmark	791
	Saltdal	Nordland	373
	Sandnes	Rogaland	513
	Skjåk	Oppland	716
	Samlet 2012		2393
2003-2008-2013	Flora	Sogn og Fjordane	603
	Melhus	Sør-Trøndelag	1104
	Snåsa	Nord-Trøndelag	440
	Vega	Nordland	398
	Samlet 2013		2545
2004-2009-2014	Bø	Telemark	663
	Holmestrand	Vestfold	415
	Samnanger	Hordaland	345
	Sarpsborg	Østfold	1347
	Samlet 2014		2 770
	Samlet 2010-2014		11 244

18400113022: I Saltdal kommune har kontrollregistrering av SERFAK-bygninger blitt gjennomført i 2002, 2007 og 2012. SERFAK-bygningene på Volden i Medby krets er registrert som intakt gjennom alle tre omdrev, fjøset er uendret og våningshuset er under istandsetting og registrert med minste endringsgrad. Foto: MSS, NIKU 2012.

I Riksantikvarens miljøovervåkingsprogram *Gamle hus da og nå* blir SEFRAK-registrerte bygninger eldre enn 1900 kontrollregistrert hvert femte år. Kontrollregistreringen foregår i 18 kommuner i til sammen 16 fylker.

1.1.5 Undersøkte SEFRAK-data

Utgangspunktet for overvåkningsprogrammet *Gamle hus da og nå* har vært å undersøke hvor mange av de opprinnelige SEFRAK-registrerte bygningene som går tapt, og i hvilken grad de gjenstående bygningene er endret eller truet. I tillegg til å undersøke de kvantitative endringene i kulturminnebestanden, det vil si antall tapte, endrete og truede bygninger, har man også ønsket å belyse enkelte kvalitative aspekter i endringsprosessene.

Med utgangspunkt i strukturen i SEFRAK-registeret, har man valgt ut fire kvalitative kategorier som er undersøkt nærmere. Disse kategoriene er samfunnssektor, sosial miljøsammenheng, bygningstyper og geografiske variasjoner.

Samfunnssektor

Kategorien samfunnssektor tilsvarer bygningens opprinnelig funksjon og formål, som er klassifisert i SEFRAK-kodelisten for registrering av hus, rubrikk 12.

Sosial miljøsammenheng

Kategorien sosial miljøsammenheng tilsvarer opprinnelig sosial miljøsammenheng, som er klassifisert i SEFRAK-kodelisten for registrering av hus, rubrikk 14.

Bygningstyper

De syv hovedkategoriene av bygningstyper som blir brukt i rapportene skal fange opp typiske trekk ved eldre byggeskikk, med egne hus for ulike funksjoner og ressursutnytting. Betegnelsene som brukes er standardiserte for alle de 18 kommunene og fanger ikke opp lokale variasjoner av bygningsbenevning. For oversikt over resultatene fra kontrollregistreringen fordelt på flere ulike bygningstyper, viser vi til tabell i vedlegg 1 i rapporten.

Geografiske variasjoner

Et siktemål med overvåkningsprogrammet *Gamle hus da og nå* er å undersøke om geografiske variasjoner i beliggenhet påvirker kulturminnebestanden, og om visse strøk i en kommune er mer utsatt enn andre. For hver kommune er det derfor laget individuelt definerte, hensiktsmessige geografiske kategorier, for å analysere slike variasjoner. Hver geografisk kategori består av en eller flere av registreringskretsene i SEFRAK. Se kapittel 4.

SEFRAK-registreringen ble organisert i felt etter de samme registreringskretser som Statistisk sentralbyrå (SSB) har brukt i folketellingene fra 1970 og 1980. Kretsinnstillingen for Eidskog, Skjåk og Sandnes er organisert etter grensene som gjaldt ved folketellingen i 1970, mens Saltdal er organisert etter kretsinnstillingen som ble innført ved folketellingen i 1980. Kretsinnstillingen som SSB benyttet i 1980 inneholder flere kretser enn i 1970, fordi tettstedene var skilt ut som egne kretser i 1970, men ikke i 1980.⁹

For oversikt over resultatene fra kontrollregistreringen fordelt på alle registreringskretser, viser vi til tabell i vedlegg 2 i rapporten.

⁹ Broe, Unni og Solrun Skogstad 2009: *Gamle hus da og nå 2002-2007. Status for SEFRAK-registrerte bygninger, Eidskog kommune, Hedmark fylke 2007*, s. 11. Riksantikvaren 2009.

Kvalitative kategorier i kontrollregistreringen

Samfunnssektor

Fast bosetting uten næringstilknytning
 Industri/merkantil virksomhet
 Landbruk, fiske, fangst
 Andre sektorer

Sosial miljøsammenheng

Arbeider, husmann, tjenestemann
 Bonde
 Embetsverk, institusjon
 Fisker
 Annen næringsdrivende
 Ukjent

Bygningstyper

Bolighus/våningshus
 Bolig
 Våningshus
 Mindre uthus i/nær tunet
 Sidebygning
 Stabbur, loft
 Uthus knyttet til bolig/bygård
 Andre mindre uthus i/nær tunet
 Driftsbygninger i tunet
 Driftsbygning
 Fjøs, stall, låve
 Hus i utmark/seter
 Koie
 Kvern, sag
 Seterbu/sel
 Seterfjøs
 Seterløe
 Utløe, sommerfjøs
 Andre hus i utmark
 Andre hus på setra
 Naust, sjøhus, fyr m.m.
 Fyr mm
 Naust, sjøbu
 Rorbu
 Sjøhus, brygge
 Bygård
 Andre hustyper
 Bygdemagasin, telthus, tollbu
 Forretningsbygg
 Forsamlingshus
 Hotell, gjestgiveri, skysstasjon, kafé m.m.
 Hytte
 Kirke, kapell
 Kommunehus
 Kraftstasjon, transformatorstasjon
 Næringsbygg
 Skole/internat
 Stasjonsbygning
 Sykehus, pleiehjem
 Ukjent

Geografiske variasjoner

Områder basert på en eller flere registreringskretser
 Tettbygd/spredtbygd

1.1.6 Parametere for MOV-undersøkelsen

I overvåkningsprogrammet *Gamle hus da og nå* registreres ulike variabler av status, årsaker til tap, endring og bygningsteknisk tilstand. Utgangspunktet for vurdering av endringsgrad er bygningen slik den så ut ved første gangs SEFRAK-registrering, det vil si slik den fremstår på det opprinnelige SEFRAK-skjemaet. Både i vurderingen av endringsgrad og bygningens tilstand er det et element av skjønn, og likeledes kan en glidende overgang mellom forfall og tap være gjenstand for skjønnsmessig vurdering. Når er forfallet kommet så langt at bygningen må anses for tapt?

Når det gjelder endringer, vurderes det ikke om endringene er gode eller dårlige.

Parametere for kontrollregistreringen

<p>Status</p> <p><i>Tap:</i> Absolutt tap av SEFRAK-registrerte objekter siden registreringstidspunktet. Det betyr at huset fysisk sett er tapt eller flyttet til annet sted.</p> <p><i>Endret:</i> Endret i forhold til den opprinnelige SEFRAK-registreringen.</p> <p><i>Uendret:</i> Ingen eller mindre endringer i forhold til den opprinnelige SEFRAK-registreringen. Se nærmere presisering under C-liten endring.</p> <p><i>Står:</i> Ukjent endringsgrad. Brukes for enkelte bygninger hvor det er vanskelig å klassifisere endringsgrad. Årsaken kan være kvaliteten på det opprinnelige SEFRAK-skjemaet, eller huset kan være under oppussing/ombygging.</p> <p><i>Gjenoppstått:</i> Fra 2. omdrev ble gjenoppståtte hus tatt med som egen kategori. Hus som har vært midlertidig tatt ned, lagret ved tidligere kontrollregistrering, og som er satt opp igjen i tilnærmet opprinnelig materiale og fysisk sammenheng, blir registrert som gjenoppstått.</p>
<p>Årsaker til tap</p> <p><i>Brent/naturkatastrofe</i></p> <p><i>Falt i ruin</i></p> <p><i>Flytting:</i> Hus som er flyttet registreres som tapt, med unntak for flytting innen et snevert geografisk område, som for eksempel innenfor gårdstunet.</p> <p><i>Forfall/opprydding</i></p> <p><i>Offentlig vedtak/planvedtak</i></p> <p><i>Riving</i></p> <p><i>Ukjent</i></p>
<p>Endring ABC</p> <p><i>A-stor endring:</i> Sterk grad av ombygging. Endring av bygningens grunnflate. Tilbygg/påbygg som i størrelse dominerer den opprinnelige bygningen. Bygningens opprinnelig volumkarakter er endret. Stor del av bygningen revet.</p> <p><i>B-middels endring:</i> Mindre omfattende ombygging. Utvidelse av bygningens grunnflate. Mindre påbygg/tilbygg som underordner seg det eksisterende bygningsvolum. Mindre del av bygningen revet.</p> <p><i>C-liten endring:</i> Endring av bygningens karakter gjennom generelt vedlikehold, for eksempel ved utskifting av ytre bygningselementer som panel, takbelegg og vinduer/listverk. Mindre endringer, som skifting mellom relativt moderne taktekke som bølgeblikk, eternitplater, asbestplater, aluminiumsplater, papp m.m. regnes ikke som endring. Det samme gjelder også utskifting av enkelte vinduer som har samme format, men hvor detaljene er vanskelig å kontrollere før/nå. Hvis panel, listverk, vinduer og takbelegg er helt fornyet, men er av samme typer som ved den opprinnelige registreringen, vil dette i de fleste tilfelle ikke bli registrert som endring. Undersøkelsen vil derfor ikke fange opp tap av autentisitet på detaljnivå.</p>
<p>Annen endring</p> <p><i>Deler av hus revet:</i> En typisk endring her er at deler av huset er bygd i lettere konstruksjon og er mer utsatt for forfall og derfor blir revet, mens den tømrete delen står igjen. Vanlig for driftsbygninger.</p> <p><i>Dokumentert stilhistorisk tilbakeført:</i> Tilbakeføring basert på dokumentert grunnlag.</p> <p><i>Tilbakeført til eldre uttrykk:</i> Endringer som representerer en tilbakeføring til eldre uttrykk eller stil.</p>
<p>Tilstand</p> <p><i>Intakt:</i> Huset står og er i normalt god teknisk tilstand.</p> <p><i>Truet:</i> Dårlig teknisk tilstand. Manglende vedlikehold over lengre tid.</p> <p><i>Sterkt truet:</i> Huset er i svært dårlig teknisk tilstand.</p>

1.1.7 Metode

Feltarbeid og registreringsmetode

Feltarbeidet i årets kommuner, Eidskog, Saltdal, Sandnes og Skjåk, ble gjennomført i mai, juni, august og september 2012.

I forkant av feltregistreringen ble det sendt brev til kommuner, fylkeskommuner og Sametinget med informasjon om prosjektet. For å spre informasjon til flest mulig av huseierne på forhånd, ble lokalpressen kontaktet i forkant av feltarbeidet.

Det er foretatt utvendig og visuell befaring, og bygningene er fotografert. Registrering av tap og tapsårsak, endringer og tilstand er innført i kommunevise Excel-tabeller sammen med data fra Matrikkelen og data fra tidligere omdrev av kontrollregistreringen.

For hver av kommunene har NIKU laget komplette digitale kartverk i ArcGIS med oversiktskart og detaljkart, basert på kartgrunnlag fra Statens kartverk, Geovekst. Papirkopier av kartene ble benyttet i felt. De kommunevise Excel-tabellene med alle bygningene i kontrollregistreringen ble koblet mot eksisterende digital kartfesting av SEFRAK-bygninger. Endringer og rettinger som var ført inn på papirkart i forbindelse med tidligere omdrev av kontrollregistreringen ble digitalisert. SEFRAK-data ble lagt inn sammen med detaljerte kartdata (FKB) for kommunene. På denne måten kunne vi i et samlet kartsett vise kartfesting og SEFRAK-id for alle bygningene som inngår i kontrollregistreringen.

For å identifisere bygningene og kunne sammenligne før og nå, ble papirkopier av de opprinnelige SEFRAK-skjemaene for alle bygningene tatt med i felt.

Resultatene er fremkommet ved bearbeiding i Excel av rådata fra feltregistreringen, samt data fra Matrikkelen og registreringsdata fra tidligere omdrev av kontrollregistreringen.

Noen metodiske betraktninger

NIKU har fra 2010 overtatt registreringsoppdraget i *Gamle hus da og nå* etter Kulturminnekompaniet. NIKU har tilstrebet å gjennomføre kontrollregistreringene på en slik måte at datamaterialet og rapportene fra de ulike omdrevene skal være sammenlignbare. Vi vil imidlertid peke på enkelte endringer når det gjelder metode, samt ulikhet i vurderinger, som kan gi noe avvik i resultatene i 3. omdrev, i forhold til tidligere omdrev.

Når det gjelder tapsårsaker, er det i 3. omdrev en markant større andel av de tapte bygningene som er registrert med tapsårsak ukjent, enn i tidligere omdrev. Årsaken til avviket kan være at Kulturminnekompaniet i 1. og 2. omdrev i større grad har hentet informasjon fra eiere eller andre informanter. En annen mulig årsak til avviket kan være at NIKU i 3. omdrev har praktisert et strengere krav til visshet når det gjelder å registrere konkrete tapsårsaker. Kontrollregistreringen i felt er kun utvendig og visuell og i utgangspunktet ikke basert på intervju med informanter. Det betyr at tapsårsaken i mange tilfeller ikke kan fastslås med sikkerhet. I alle disse tilfellene har vi registrert tapsårsaken som ukjent. Der hvor en konkret tapsårsak er fastslått i 3. omdrev, har enten eierne eller andre informanter vært til stede og gitt opplysninger, eller tapsårsaken har vært synlig og åpenbar.

Når det gjelder bygningstilstand, kan avvik i resultatene i 3. omdrev i forhold til tidligere omdrev skyldes at det i forkant av 3. omdrev ble innført en ny kategori for registrering av tilstand. I rapportene fra 2. omdrev er bygningstilstanden registrert som enten intakt eller sterkt truet. I 3. omdrev er det innført en ny kategori: truet, slik at de gjenstående bygningene nå blir registrert som

enten intakt, sterkt truet eller truet. Dette er en metodisk endring som kan gi noe avvik i resultatene for bygningstilstand i 3. omdrev i forhold til de to første omdrevene.

Når det gjelder endring, er det innført tre nye registreringskategorier i forkant av 3. omdrev. Alle endrete bygninger blir, som i tidligere omdrev, registrert med enten A-stor endring, B-middels endring eller C-liten endring, men i tillegg kan man fra og med 3. omdrev registrere at deler av bygningen er revet, at bygningen er tilbakeført til eldre uttrykk, eller at den er dokumentert stilhistorisk tilbakeført. For å gjøre resultatene fra 3. omdrev mest mulig sammenlignbare med resultatene fra tidligere omdrev, har vi valgt å fortsette med å registrere samtlige endrete bygninger som enten A, B eller C, og at de nye kategoriene kommer i tillegg.

1.1.8 Lagring av rådata og fotomateriale

Alle rådata fra 3. omdrev av feltregistreringen, samt planstatus for de enkelte bygningene er lagt inn i kommunevise Excel-tabeller sammen med data fra Matrikkelen og data fra tidligere omdrev av kontrollregistreringen. Alle foto fra 3. omdrev er merket med kommune-, krets- og bygningsnummer i samsvar med nummereringen på de originale SEFRAK-skjemaene. Alle rådata og alt fotomateriale fra 3. omdrev av kontrollregistreringen er lagret hos Riksantikvaren.

18400203009: I miljøovervåkningsprogrammet *Gamle hus da og nå* registreres tap og tapsårsak, endringer og tilstand for SEFRAK-bygninger eldre enn 1900, ved kontrollregistrering hvert femte år. Feltregistreringen er utvendig og visuell. Bygningene blir fotografert, slik som vist her, og fotomaterialet blir lagret hos Riksantikvaren. Foto: ÅD, NIKU 2012.

2 Grunnlagsmaterialet for MOV-undersøkelsen 2012

2.1 De utvalgte kommunene i MOV-undersøkelsen 2012

De fire kommunene som inngår i kontrollregistreringen i 2012 er Eidskog kommune i Hedmark fylke, Saltdal kommune i Nordland fylke, Sandnes kommune i Rogaland fylke og Skjåk kommune i Oppland fylke.

I Saltdal og Sandnes bor størsteparten av befolkningen i tettstedsbebyggelse, mens flesteparten bor utenfor tettstedene i Eidskog og Skjåk. Befolkningsutviklingen i Eidskog og Skjåk har vært synkende siden oppstart av kontrollregistreringen i 2002, mens folketallet i Sandnes har steget jevnt i samme periode. I Saltdal gikk folketallet ned mellom 2002 og 2007, mens tallene for 2012 viser en svak vekst i folketallet siden 2007.

Kommune	Opprinnelig antall SEFRAK-bygninger	Folketall 2002	Folketall 2007	Folketall 2012	Framskrevet folketall 2040	Folketall i tettsted 2012	Andel folketall i tettsted 2012
Eidskog	1195	6 429	6 385	6 288	7 077	2 297	37 %
Saltdal	745	4 863	4 688	4 710	4 618	2 987	63 %
Sandnes	1231	54 929	60 507	67 814	99 491	62 886	93 %
Skjåk	1039	2 389	2 329	2 307	2 418	548	24 %

Befolkningsutvikling i Eidskog, Saltdal, Sandnes og Skjåk kommune¹⁰

18400208021: 63 % av befolkningen i Saltdal kommune bor i tettsted, men kun 5 % av de SEFRAK-registrerte bygningene i undersøkelsen ligger innenfor de to kretsene som i undersøkelsen er definert som tettsteder: Rognan sentrum og Røklund. På Røklund (bildet) var ingen av de 17 bygningene i undersøkelsesgrunnlaget gått tapt i 3. omdrev, og alle er registrert som uendret. Kun en er truet. Foto: ÅD, NIKU 2012.

¹⁰<http://statbank.ssb.no/statistikkbanken>. Lest 12.10.12

2.1.1 Undersøkte bygninger 2012

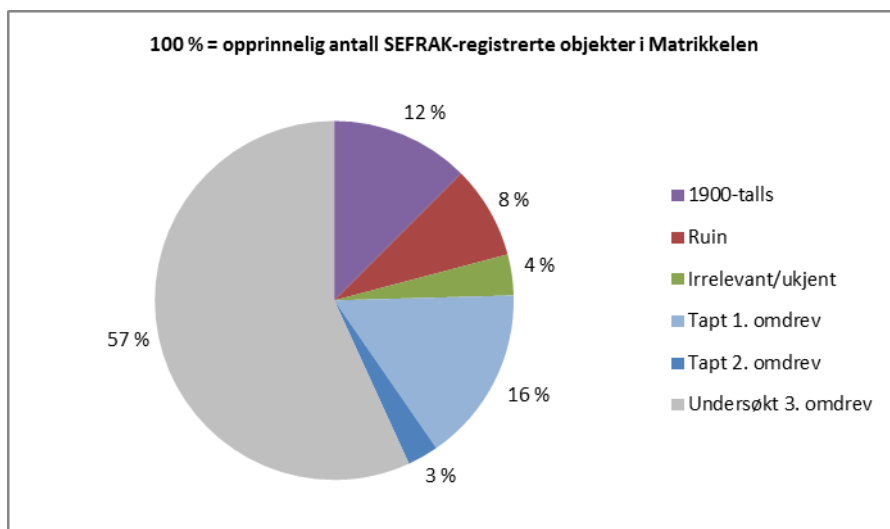
Kontrollregistreringen i overvåkningsprogrammet *Gamle hus da og nå* omfatter SEFRAK-registrerte bygninger eldre enn 1900. Grunnlagsmaterialet for kontrollregistreringen i 2012 i Eidskog, Saltdal, Sandnes og Skjåk består av til sammen 2393 bygninger. Det opprinnelige antallet registrerte SEFRAK-objekter innlagt i Matrikkelen for disse kommunene var 4210. Det vil si at 1817 objekter er trukket fra dette opprinnelige antallet.

Følgende objekter ble trukket fra undersøkelsesgrunnlaget før oppstart av kontrollregistreringen:

- Bygninger yngre enn 1900
- Objekter registrert som ruin på SEFRAK-skjemaene
- Andre typer objekter enn bygninger
- Nyere bygninger oppført på gamle murer
- Bygninger med vanskelig fremkommelighet
- Bygninger med mangelfull registrering
- Bygninger med to ulike registreringsnummer

I tillegg blir tapte bygninger trukket fra undersøkelsesgrunnlaget for hvert omdrev.

Kommune	Opprinnelig antall SEFRAK- registreringer	1900-talls	Ruin	Irrelevant /ukjent	Undersøkt 1. omdrev	Tapt 1. omdrev	Tapt 2. omdrev	Undersøkt 3. omdrev
Eidskog	1195	122	33	13	1027	204	32	791
Saltdal	745	104	147	31	464	73	18	373
Sandnes	1231	286	128	36	781	235	33	513
Skjåk	1039	14	45	75	905	154	35	716
Samlet	4210	526	353	155	3177	666	118	2393

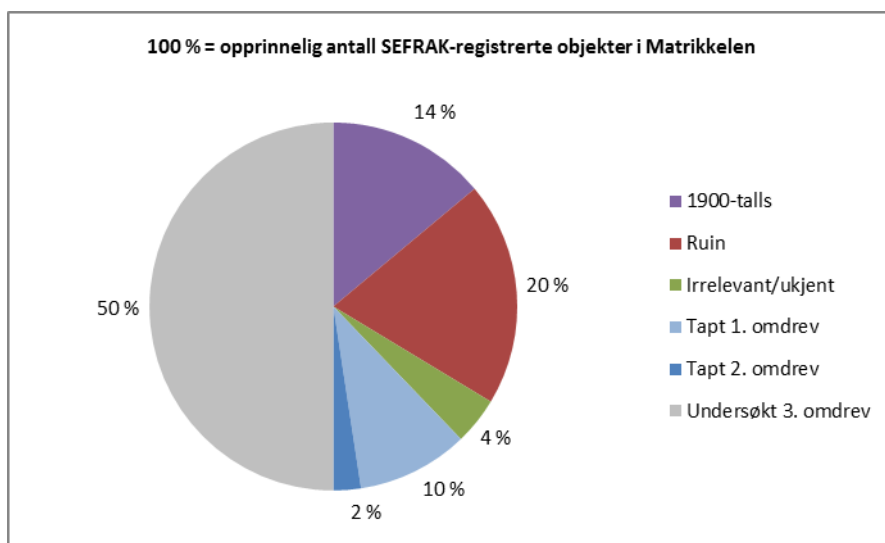

Figur 6: Undersøkelsesgrunnlaget i Eidskog, Saltdal, Sandnes og Skjåk samlet i forhold til opprinnelige SEFRAK-registreringer

2.2 Grunnlagsmaterialet for MOV-undersøkelsen i Saltdal 2012

Grunnlagsmaterialet for kontrollregistreringen i 2012 i Saltdal kommune består av 373 SEFRAK-registrerte bygninger fra før 1900. Det opprinnelige antallet registrerte SEFRAK-objekter innlagt i Matrikkelen for Saltdal var 745. Det vil si at 372 objekter er trukket fra det opprinnelige antallet.

Kommune	Opprinnelig antall SEFRAK-registreringer	1900-talls	Ruin	Irrelevant /ukjent	Undersøkt 1. omdrev	Tapt 1. omdrev	Tapt 2. omdrev	Undersøkt 3. omdrev
Saltdal	745	104	147	31	464	73	18	373

Figur 7: Undersøkesgrunnlaget i Saltdal i forhold til opprinnelige SEFRAK-registreringer

18400202135: Opprinnelig ble 745 objekter SEFRAK-registrert i Saltdal kommune. I 3. omdrev var dette antallet redusert til et undersøkesgrunnlag på 373 bygninger, fratrukket 1900-tallsbygninger, ruiner, irrelevante og ukjente bygninger og bygninger tapt ved 1. og 2. omdrev av kontrollregistreringene. Utløa på Reitvold var tapt i 2002. Foto: SEFRAK.

3 Resultat

3.1 Tap

I dette kapitlet gjøres det rede for tapte SEFRAK-bygninger i Saltdal kommune i 3. omdrev. Se kart i vedlegg 4.

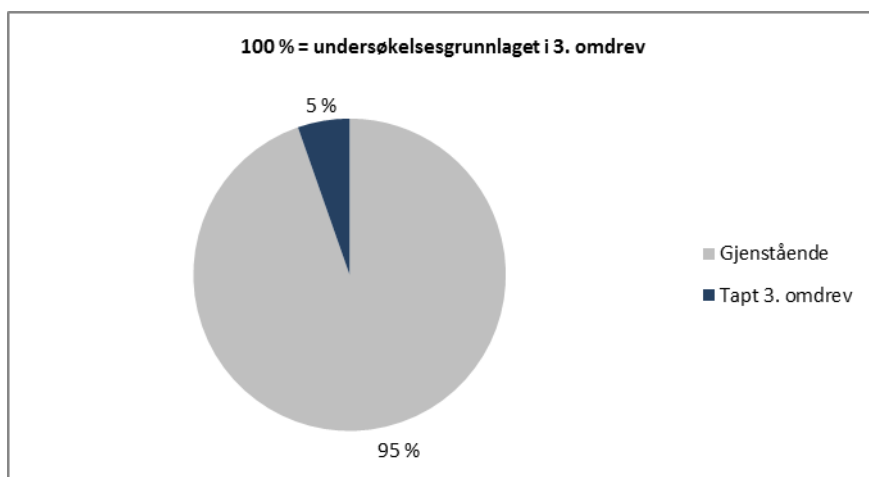
Med tap menes absolutt tap, det vil si at bygningen fysisk sett er borte eller at forfallet er kommet så langt at bygningen er tapt. Flytting til annet sted, for eksempel utenfor tunet, registreres som tap.

3.1.1 Tap – samlet

Av undersøkelsesgrunnlaget på 373 SEFRAK-bygninger i Saltdal kommune i 3. omdrev, er 20 bygninger tapt. Dette tilsvarer en tapsandel på 5 %. Det årlige tapet i Saltdal fra 2007 til 2012 er på 1 %. Tapsprosenten i 3. omdrev i Saltdal er dermed den samme som i 2. omdrev, men markant lavere enn i 1. omdrev, da tapsandelen i Saltdal var på 16 %.

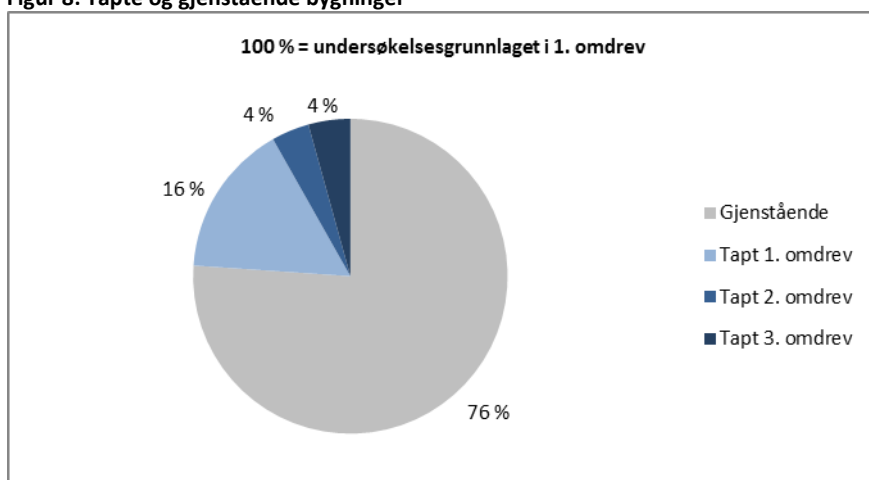
353 bygninger er gjenstående. Ingen av bygningene i Saltdal som var tapt i tidligere omdrev, er gjenoppstått i opprinnelig miljø i 3. omdrev.

Akkumulert tap etter 3. omdrev er på 24 %, med utgangspunkt i det opprinnelige undersøkelsesgrunnlaget på 464 bygninger i 1. omdrev.

Undersøkelsesgrunnlag 3. omdrev	373
Tapt 3. omdrev	20
Gjenstående	353

Figur 8: Tapte og gjenstående bygninger

Undersøkelsesgrunnlag 1. omdrev	464
Tapt 3. omdrev	73
Tapt 2. omdrev	18
Tapt 1. omdrev	20
Gjenstående	353

Figur 9: Akkumulert tapte og gjenstående bygninger

18400205003: for 2 av de tapte SEFRAK-bygningene i Saltdal er tapsårsaken «flytting». Bygninger som flyttes ut av tunet registreres som tapt i forbindelse med kontrollregistreringen i *Gamle hus da og nå*. Dette stabburet er flyttet til naboeiendommen i løpet av 3. omdrev og er derfor registrert som tapt i denne undersøkelsen.
Foto: ÅD, NIKU 2012.

18400202102: Ettersom kontrollregistreringen i *Gamle hus da og nå* er basert på visuell feltregistrering uten intervju med eier, kan tapsårsaken være usikker når det som her bare er rester igjen etter bygningen. Tapsårsaken blir da registrert som ukjent. I dette tilfellet kan den reelle tapsårsaken være både riving, falt i ruin, flytting og forfall/opprydding.
Foto: FC, NIKU 2012.

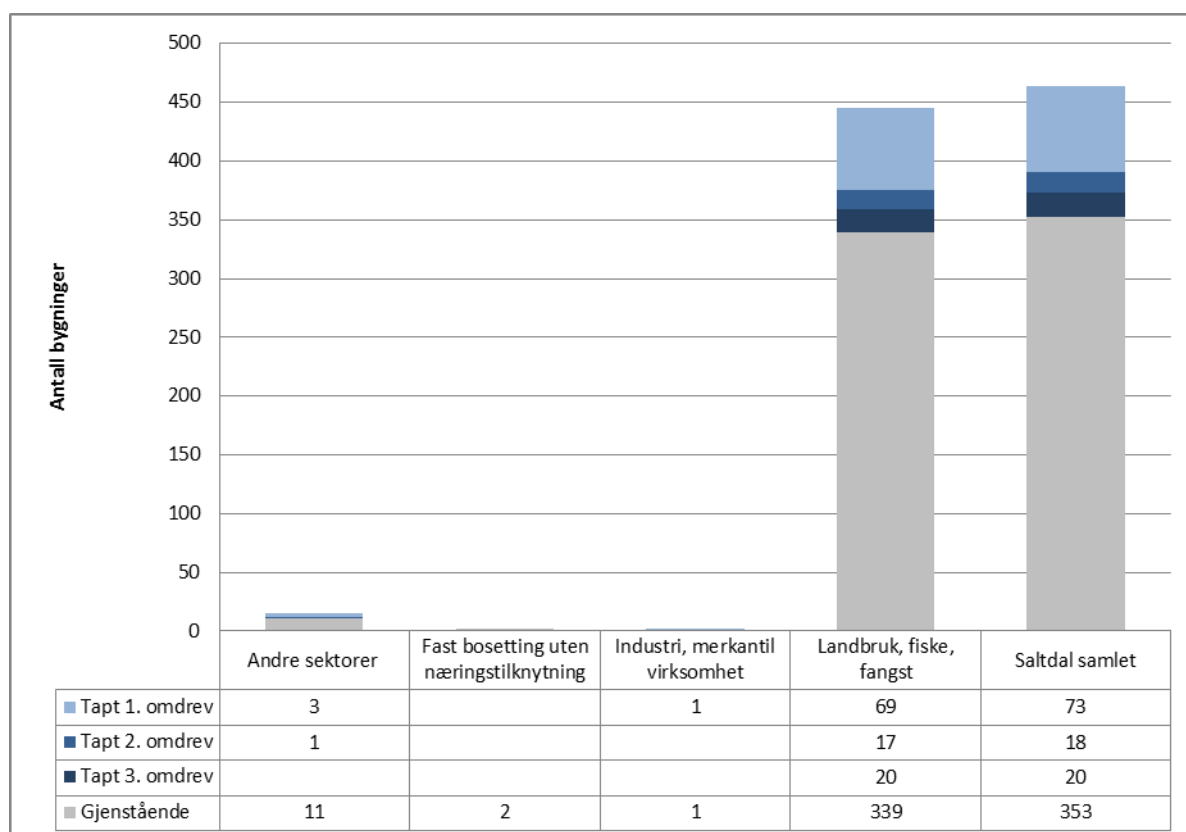

18400115023: Feltregistreringen i *Gamle hus da og nå* er utvendig og visuell og ikke basert på intervju med eier. Der hvor man ikke kan se spor av den gamle bygningen, hverken i utvendige materialer eller bygningsvolum, blir den opprinnelige SEFRAK-bygningen registrert som tapt.
Foto: MSS, NIKU 2012.

3.1.2 Tap – samfunnssektor

96 % av SEFRAK-bygningene i Saltdal er knyttet til landbruk og fiske, og det er innenfor denne samfunnssektoren vi finner alle de tapte bygningene i kommunen i 3. omdrev. Tapsandelen i denne kategorien har økt fra 5 % i 2. omdrev til 6 % i 3. omdrev.

	Andre sektorer	Fast bosetting uten næringstilknytning	Industri, merkantil virksomhet	Landbruk, fiske, fangst	Samlet
Tapt 1. omdrev	20 %	0 %	50 %	16 %	16 %
Tapt 2. omdrev	8 %	0 %	0 %	5 %	5 %
Tapt 3. omdrev	0 %	0 %	0 %	6 %	5 %
Antall bygn 3. omdrev	11	2	1	359	373
Andel av Saltdal samlet	3 %	0,5 %	0,3 %	96 %	100 %

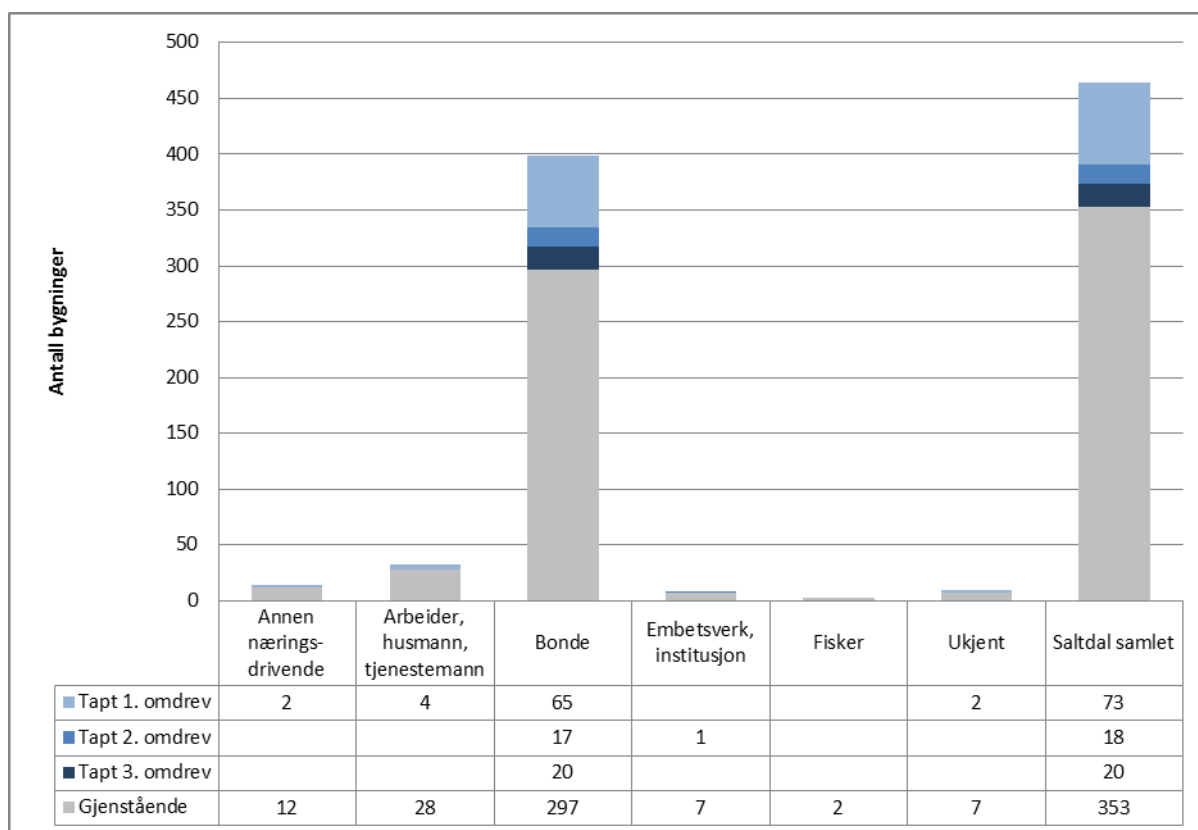

Figur 10: Tapte bygninger fordelt på samfunnssektor

3.1.3 Tap – sosial miljøsammenheng

Når det gjelder sosial miljøsammenheng utgjør bondens bygninger 85 % av de undersøkte SEFRAK-bygningene i Saltdal kommune i 3. omdrev, og alle tapene er innenfor denne kategorien. Det samme var tilfelle i 2. omdrev, med unntak av én tapt bygning som tilhørte kategorien embetsverk/institusjon.

	Annen næringsdrivende	Arbeider, husmann, tjenestemann	Bonde	Embetsverk, institusjon	Fisker	Ukjent	Samlet
Tapt 1. omdrev	14 %	13 %	17 %	0 %	0 %	25 %	16 %
Tapt 2. omdrev	0 %	0 %	5 %	13 %	0 %	0 %	5 %
Tapt 3. omdrev	0 %	0 %	6 %	0 %	0 %	0 %	5 %
Antall bygn 3. omdrev	12	28	317	7	2	7	373
Andel av Saltdal samlet	3 %	8 %	85 %	2 %	0 %	2 %	100 %

Figur 11: Tapte bygninger fordelt på sosial miljøsammenheng

3.1.4 Tap – bygningstyper

Se tabell i vedlegg 1 for detaljert resultatoversikt for alle bygningstyper.

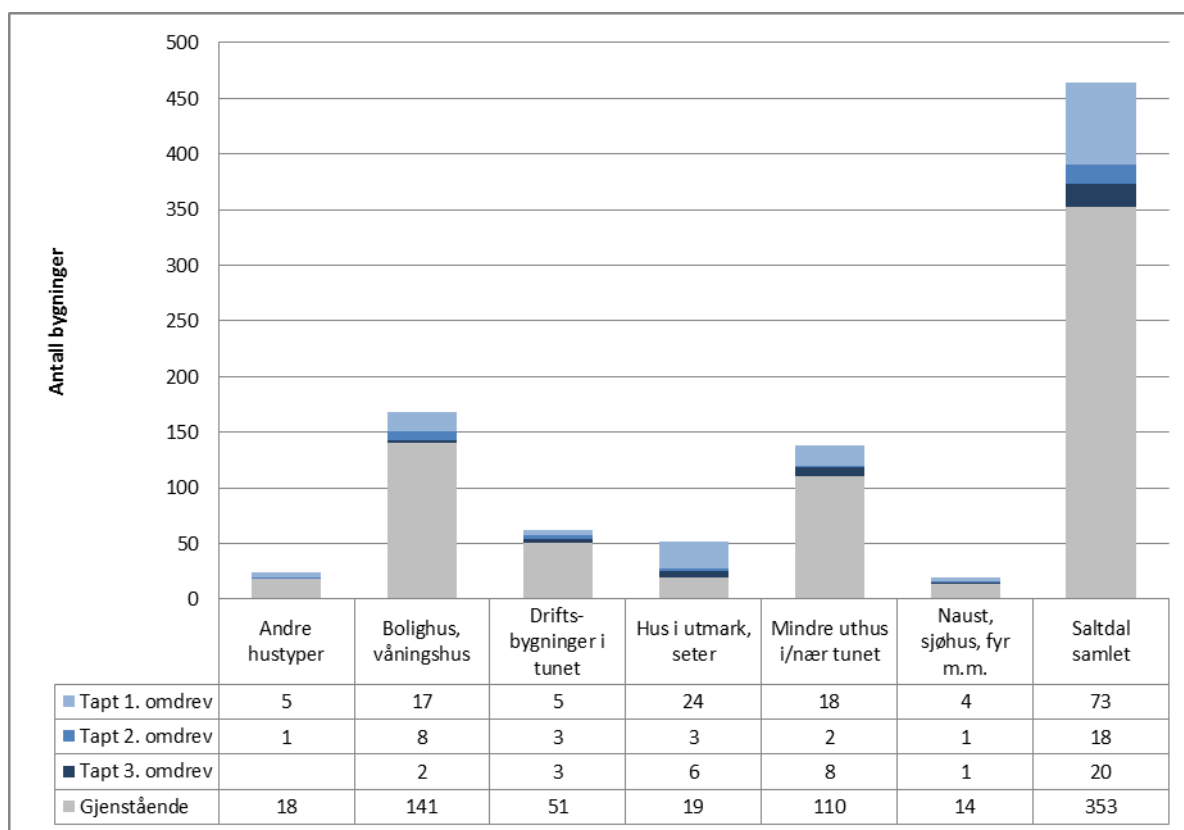
I Saltdal kommune er det tap av SEFRAK-bygninger i alle bygningsgruppene i 3. omdrev, bortsett fra i kategorien andre hustyper.

Av de øvrige bygningstypene er det bare bolighus/våningshus, den største bygningsgruppen (38 % av undersøkelsesgrunnlaget), som har en positiv utvikling, med lavere tapsandel i 3. omdrev (1 %) enn i 2. omdrev (5 %).

I den nest største bygningsgruppen, de mindre uthusene i og nær tunet (32 % av undersøkelsesgrunnlaget), er 7 % av bygningene tapt i 3. omdrev, mot 2 % i 2. omdrev. Også for driftsbygningene i tunet og naust/sjøhus har tapsandelen økt noe i 3. omdrev, henholdsvis fra 5 % til 6 % og fra 6 % til 7 %.

Utmarkshusene ligger markant dårligst an, med 24 % tap i 3. omdrev. Av de 52 utmarkshusene i det opprinnelige undersøkelsesgrunnlaget er det nå bare 19 igjen.

	Andre hustyper	Bolighus, våningshus	Driftsbygninger i tunet	Hus i utmark, seter	Mindre uthus i/nær tunet	Naust, sjøhus, fyr m.m.	Samlet
Tapt 1. omdrev	19 %	11 %	8 %	45 %	13 %	20 %	16 %
Tapt 2. omdrev	5 %	5 %	5 %	11 %	2 %	6 %	5 %
Tapt 3. omdrev	0 %	1 %	6 %	24 %	7 %	7 %	5 %
Antall bygn 3. omdrev	18	143	54	25	118	15	373
Andel av Saltdal samlet	5 %	38 %	14 %	7 %	32 %	4 %	100 %

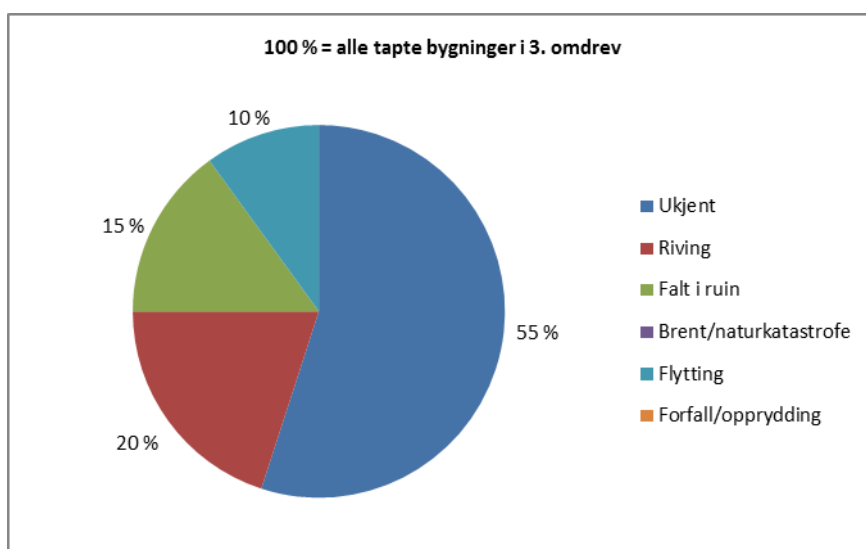
Figur 12: Tapte bygninger fordelt på bygningstype

3.1.5 Tapsårsaker

Følgende tapsårsaker blir registrert i felt: forfall/opprydding, falt i ruin, riving, offentlig vedtak/planvedtak, flytting, brent/naturkatastrofe og ukjent.

20 bygninger er tapt i Saltdal kommune i 3. omdrev, og av disse var det 5 som ble registrert som truet i 2. omdrev. I forbindelse med kontrollregistreringen i 3. omdrev er 11 av de tapte bygningene registrert med ukjent tapsårsak (55 %), 4 er registrert som revet (20 %), 3 er falt i ruin (15 %) og 2 er flyttet (10 %).

	Ukjent	Riving	Falt i ruin	Brent/naturkatastrofe	Flytting	Forfall/opprydding
Tapt 1. omdrev	7 %	16 %	28 %	3 %	5 %	41 %
Tapt 2. omdrev	17 %	11 %	28 %	0 %	6 %	38 %
Tapt 3. omdrev	55 %	20 %	15 %	0 %	10 %	0 %

Ukjent	11
Riving	4
Falt i ruin	3
Brent/naturkatastrofe	0
Flytting	2
Forfall/opprydding	0
Tap totalt	20

Figur 13: Tapsårsaker

18400209005: 3 av de tapte SEFRAK-bygningene i Saltdal er registrert med tapsårsaken «falt i ruin», slik som dette torvhuset. Overgangen mellom sterkt forfall og ruin er glidende, men når taket er falt inn og bygningen ligger forlatt og i gjengrodd terreng, er det grunn til å registrere bygningen som tapt. Foto: MSS, NIKU 2012.

3.2 Endringer av gjenstående bygninger

I dette kapittelet gjøres det rede for endringer på de gjenstående SEFRAK-bygningene i Saltdal kommune i 3. omdrev. Se kart i vedlegg 5.

Av undersøkelsesgrunnlaget på 373 bygninger i 3. omdrev, er 353 bygninger gjenstående, slik det er gjort rede for i kapittel 3.1.1.

3.2.1 Endringer – samlet

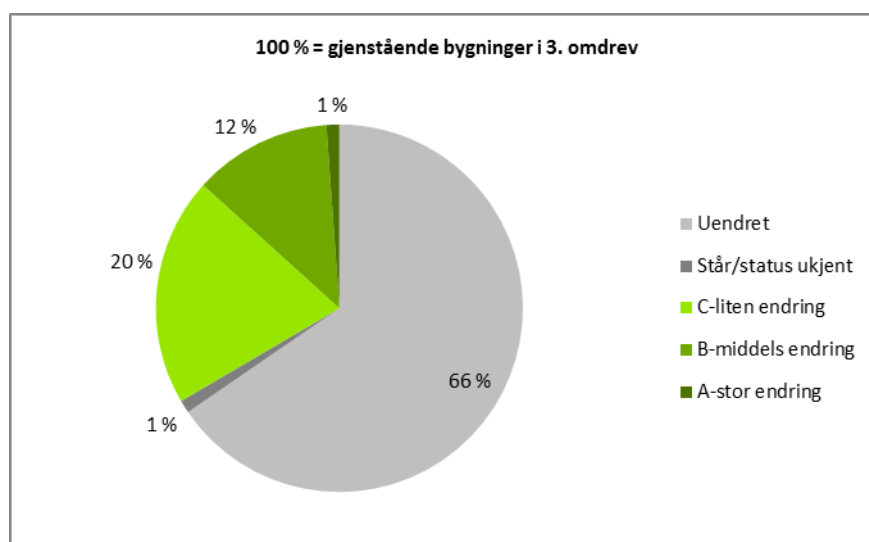
Det samlede antall endrete bygninger (alle endringstyper) i Saltdal i 3. omdrev er 118, og antallet endrete bygninger har økt med 33 siden 2. omdrev. Det vil si at 33 % av de gjenstående bygningene i 3. omdrev er endret. Andelen har økt fra 23 % i 2. omdrev.

Flesteparten av de endrete bygningene har den svakeste endringsgraden C-liten endring. Dette er samme mønster som i 1. og 2. omdrev. Andelen av de gjenstående bygningene i 3. omdrev med endringsgrad C er 20 %. 12 % av bygningene har endringsgrad B-middels endring og 1 % er registrert med A-stor endring. Mye av det alminnelige bygningsvedlikeholdet faller inn under endringstype C.

I 7 tilfeller er deler av bygningen revet. Dette gjelder 2 av de sterkt endrete bygningene og 5 av de middels endrete.

Fire bygninger i Saltdal er registrert med ukjent endringsstatus.

	A-stor endring	B-middels endring	C-liten endring	Alle endringer	Står/ukjent endringsstatus	Uendret
1. omdrev	0 %	4 %	10 %	14 %	6 %	80 %
2. omdrev	1 %	8 %	14 %	23 %	7 %	70 %
3. omdrev	1 %	12 %	20 %	33 %	1 %	66 %

Uendret	231
Står/status ukjent	4
C-liten endring	71
B-middels endring	43
A-stor endring	4
Gjenstående 3. omdrev	353

Figur 14: Endringer

3.2.2 Endring – bygningstyper

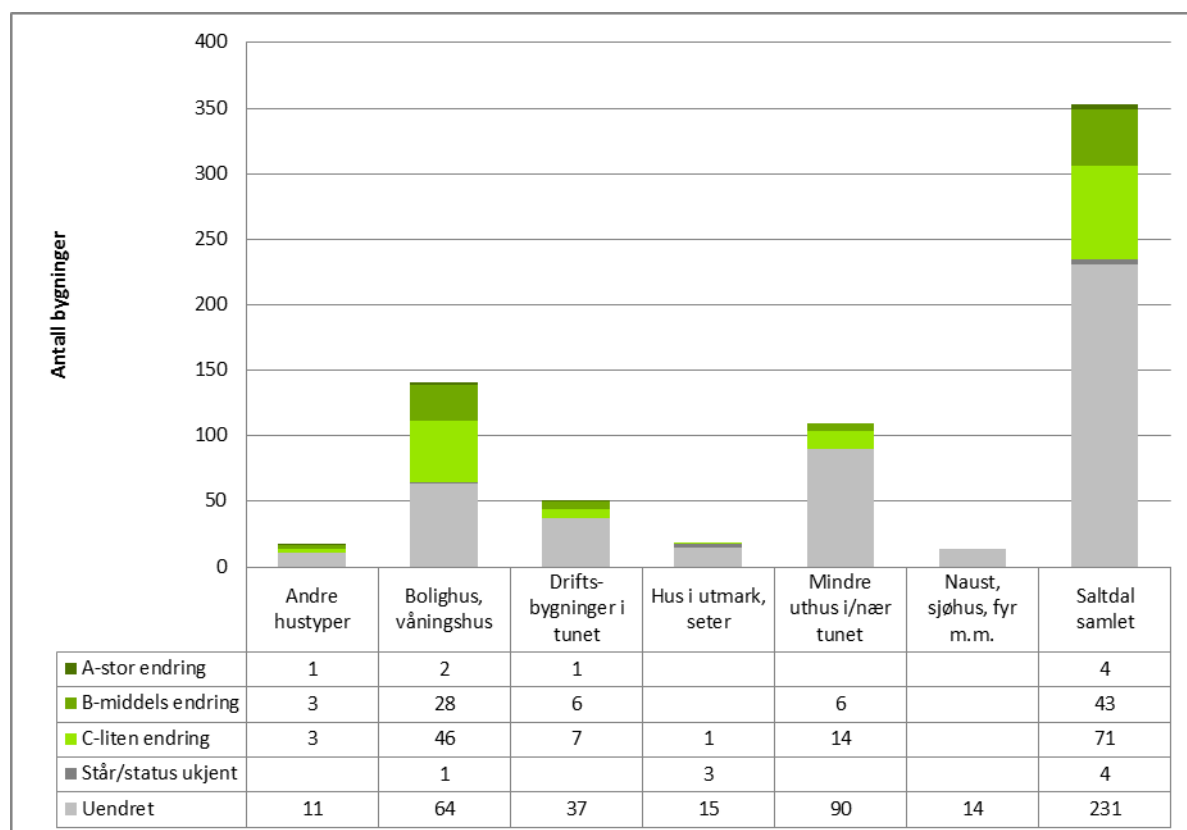
Se tabell i vedlegg 1 for detaljert resultatoversikt for alle bygningstyper.

Av de gjenstående SEFRAK-bygningene i Saltdal kommune er våningshus/bolighus den største bygningskategorien (40 %), og denne bygningstypen topper endringsstatistikken. 54 % av bolighusene er nå endret, en økning på 14 % siden 2. omdrev. 27 % av driftsbygningene i tunet er endret, en økning på 10 %. Av de mindre uthusene i tilknytning til tunet er 18 % endret. Dette er den nest største bygningskategorien (31 %). Utmarkshusene har lavere andel endrete i 3. enn i 2. omdrev, fordi et av husene som var registrert som endret i 2. omdrev er tapt i 3. omdrev.

Flesteparten av endringene er av minste grad, det vil si overflateendringer av fasade og tak, som tilsvarer mye av det vanlige bygningsvedlikeholdet.

Kategorien andre hustyper har størst økning i andel endrete, fra 11 % i 2. omdrev til 39 % i 3. omdrev. I denne kategorien er det imidlertid 3 hytter med tidligere ukjent endringsstatus, som er registrert som endret i 2012. Dette gir stort utslag i utvalget på 18 gjenstående bygninger.

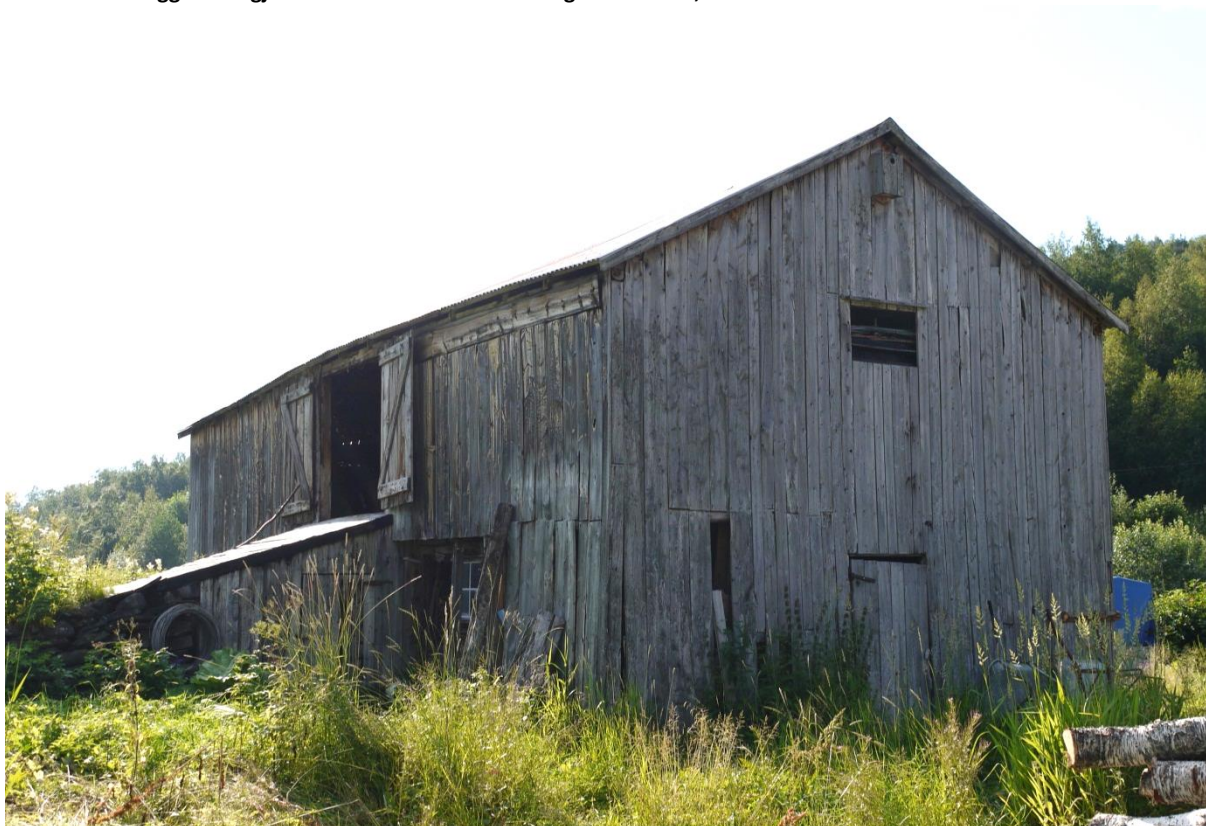
	Andre hustyper	Bolighus, våningshus	Driftsbygninger i tunet	Hus i utmark, seter	Mindre uthus i/nær tunet	Naust, sjøhus, fyr m.m.	Samlet
Endringer 1. omdrev	10 %	25 %	7 %	6 %	10 %	0 %	14 %
Endringer 2. omdrev	11 %	40 %	17 %	8 %	13 %	0 %	23 %
Endringer 3. omdrev	39 %	54 %	27 %	5 %	18 %	0 %	33 %
A-stor endring	6 %	1 %	2 %	0 %	0 %	0 %	1 %
B-middels endring	17 %	20 %	12 %	0 %	5 %	0 %	12 %
C-liten endring	17 %	33 %	14 %	5 %	13 %	0 %	20 %
Antall gjenstående	18	141	51	19	110	14	353
Andel av Saltdal samlet	5 %	40 %	14 %	5 %	31 %	4 %	100 %

Figur 15: Endringer fordelt på bygningstyper

18400110055: I 3. omdrev er 12 % av SEFRAK-bygningene i Saltdal registrert som middels endret, det vil si liten volumendring. Denne driftsbygningen i Saksenvik krets er istandsatt med ny fasadekledning, og takplater er skiftet ut med torv. I tillegg er det gjort noen mindre volumendringer. Foto: ÅD, NIKU 2012.

18400110052: i 7 tilfeller i 3. omdrev hvor det er registrert endring, er deler av bygningen er revet. Til høyre for låvebroen på denne driftsbygningen i Saksenvik krets, er det spor etter en tidligere utedo. Foto: ÅD, NIKU 2012.

18400110036: 66 % av de gjenstående bygningene i 3. omdrev er uendret, mot 70 % i 2. omdrev og 80 % i 1. omdrev. Dette eldhuset i Saksenvik krets er registrert som uendret og intakt gjennom alle omdrevene. Foto: ÅD, NIKU 2012.

18400109039: Som i 1. og 2. omdrev er våningshus/bolighus bygningsgruppen med høyest endringsandel (54 %). 21 % av boligene har volumendringer, slik som dette våningshuset i Setså krets, mens i 33 % av tilfellene er det bare bygningens overflater som er endret. Foto: FC, NIKU 2012.

3.3 Tilstand

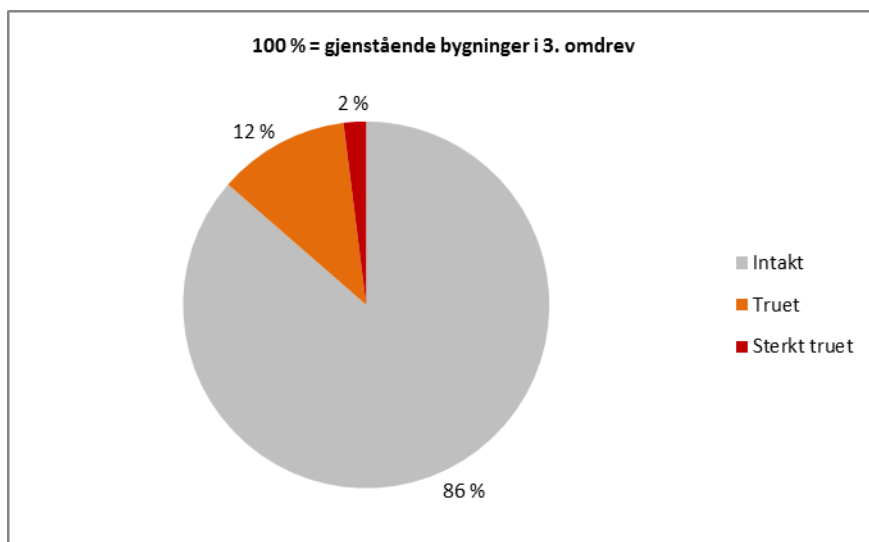
I dette kapittelet gjøres det rede for den bygningstekniske tilstanden for de gjenstående SEFRAK-bygningene i Saltdal kommune i 3. omdrev. Se kart i vedlegg 6.

Av undersøkelsesgrunnlaget på 373 bygninger i 3. omdrev, er 353 bygninger gjenstående, slik det er gjort rede for i kapittel 3.1.1.

3.3.1 Tilstand – samlet

Det er i alt 7 bygninger som er sterkt truet i Saltdal i 3. omdrev. Dette tilsvarer 2 % av de 353 gjenstående bygningene. I tillegg er 41 bygninger registrert som truet, det vil si 12 %. I 2. omdrev var 9 % av de gjenstående bygningene truet. Av de 32 bygningene som var truet i 2. omdrev, er det 5 som er tapt i 3. omdrev, mens 6 er registrert som sterkt truet, og 14 er registrert med den mildere formen truet. 7 bygninger som var truet i 2. omdrev, er nå registrert som intakt.

27 av bygningene som var intakt i 2. omdrev, er truet i 3. omdrev, og én er sterkt truet.

Intakt	305
Truet	41
Sterkt truet	7
Gjenstående 3. omdrev	353

Figur 16: Bygningstilstand

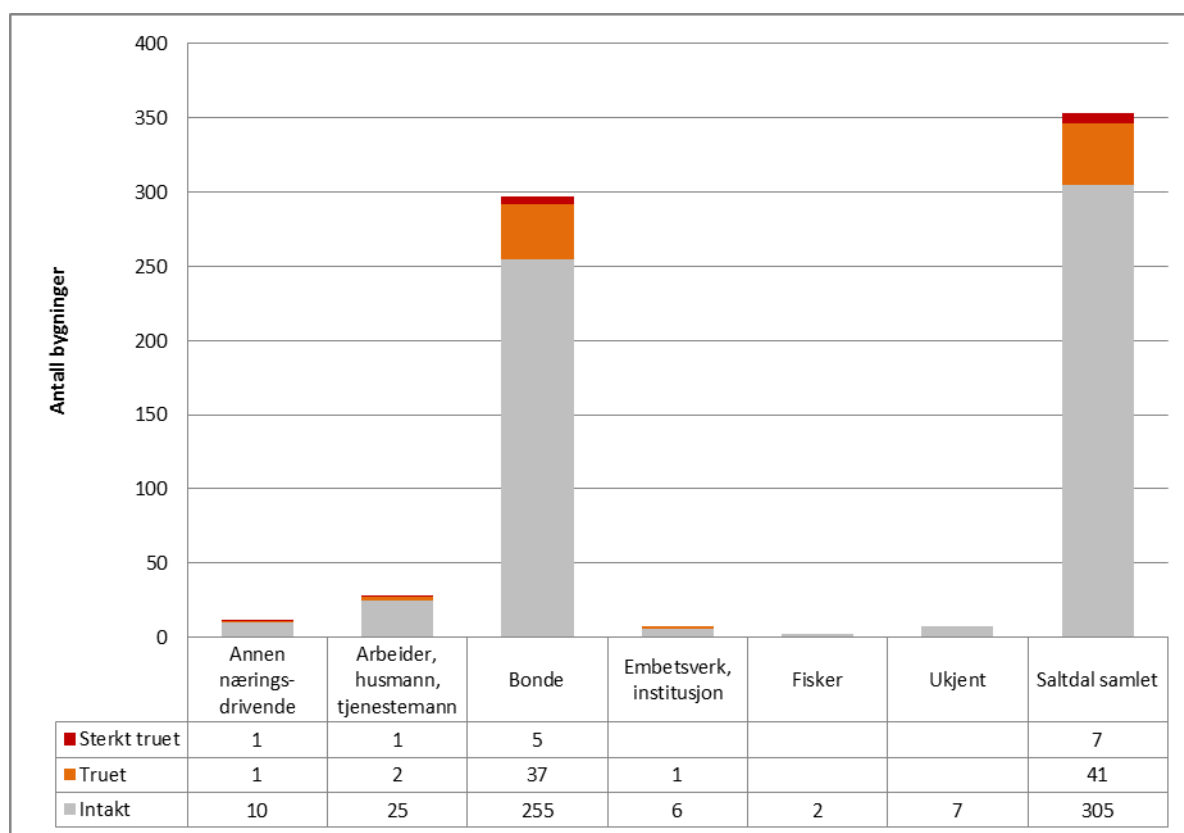

18400110051: 7 av de 32 SEFRAK-bygningene i Saltdal kommune som var truet i 2. omdrev, er i 3. omdrev registrert som intakt, blant annet dette våningshuset i Saksenvik krets, som er under rehabilitering.
Foto: ÅD, NIKU 2012.

3.3.2 Tilstand – sosial miljøsammenheng

Når det gjelder sosial miljøsammenheng, utgjør bondens bygninger 84 % av de gjenstående SEFRAK-bygningene i Saltdal i 3. omdrev. Av disse bygningene er 2 % sterkt truet, som tilsvarer gjennomsnittet for Saltdal samlet. Dette er en forbedring fra 2. omdrev, da andelen sterkt truede bygninger i denne kategorien var på 8 %. I tillegg til at 2 % av bondens bygninger er sterkt truet, er 12 % registrert som truet.

	Annen næringsdrivende	Arbeider, husmann, tjenestemann	Bonde	Fisker	Embetsverk, institusjon	Ukjent	Samlet
Sterkt truet 2. omdrev	17 %	11 %	8 %	0 %	14 %	14 %	9 %
Sterkt truet 3. omdrev	8 %	4 %	2 %	0 %	0 %	0 %	2 %
Truet 3. omdrev	8 %	7 %	12 %	14 %	0 %	0 %	12 %
Antall gjenstående	12	28	297	7	2	7	353
Andel av Saltdal samlet	3 %	8 %	84 %	2 %	1 %	2 %	100 %

Figur 17: Bygningstilstand fordelt på sosial miljøsammenheng

18400206012: Vedlikehold av bygninger medfører små og store endringer. Kontrollregistreringen viser at det er en gjennomsnittlig større andel av de uendrete enn de endrete bygningene som er registrert som truet og sterkt truet. Denne utløa har lenge vært ute av bruk og er registrert som uendret og sterkt truet i 3. omdrev. Trærne på torvtaket har vokst, og deler av vegger og tak er sammenrast. Foto: ÅD, NIKU 2012.

18400202023: Som i 1. og 2. omdrev av kontrollregistreringen er det utmarksbygningene som har den høyeste andelen truete og sterkt truete bygninger (til sammen 31 %). Dette er alarmerende fordi denne bygningsgruppen har hatt høyest tapsandel i alle omdrev, og de gjenstående etter 3. omdrev utgjør kun 5 % av alle SEFRAK-bygningene i Saltdal kommune. Foto: FC, NIKU 2012.

3.3.3 Tilstand – bygningstyper

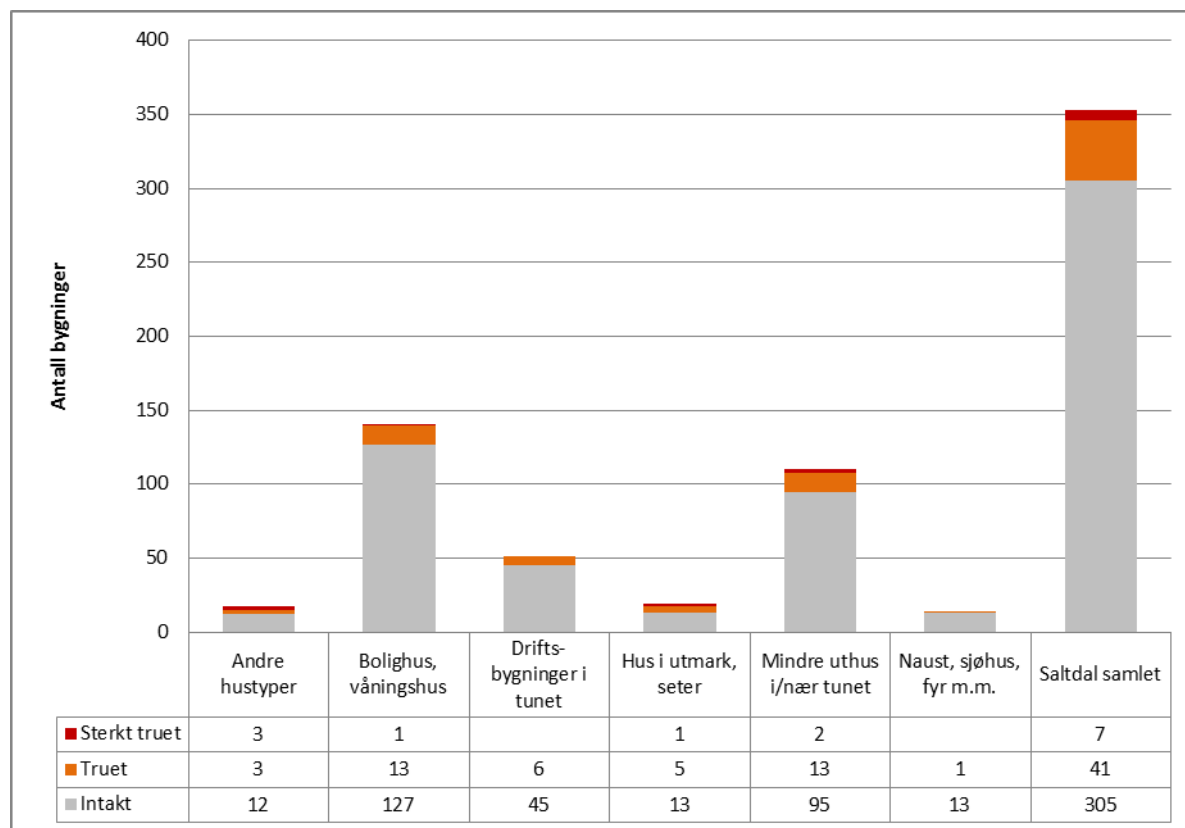
Se tabell i vedlegg 1 for detaljert resultatoversikt for alle bygningstyper.

Utmarkshusene i Saltdal er en spesielt utsatt bygningsgruppe, selv om andelen sterkt truete utmarksbygninger har sunket markant siden 2. omdrev (fra 24 % til 5 %). Men i tillegg er 26 % registrert som truete. Dette er alarmerende fordi det er få utmarkshus igjen i kommunen. De 19 gjenstående utgjør kun 5 % av SEFRAK-bygningene i Saltdal.

Også i bygningsgruppen andre hustyper er bygningstilstanden gjennomsnittlig dårlig, med 17 % sterkt truete, i tillegg til 17 % truete.

Det er ingen sterkt truete av naustene/sjøhusene eller driftsbygningene i tunet, og mindre enn 1 % av bolighusene er sterkt truete. De mindre uthusene i tunet, som utgjør 31 % av SEFRAK-bygningene i Saltdal, følger gjennomsnittet i kommunen, med 2 % sterkt truete og 12 % truete.

	Andre hustyper	Bolighus, våningshus	Driftsbygninger i tunet	Hus i utmark, seter	Mindre uthus i/nær tunet	Naust, sjøhus, fyr m.m.	Samlet
Sterkt truete 1. omdrev	5 %	5 %	4 %	21 %	4 %	0 %	5 %
Sterkt truete 2. omdrev	16 %	6 %	8 %	24 %	8 %	7 %	9 %
Sterkt truete 3. omdrev	17 %	1 %	0 %	5 %	2 %	0 %	2 %
Truete 3. omdrev	17 %	9 %	12 %	26 %	12 %	7 %	12 %
Antall gjenstående	18	141	51	19	110	14	353
Andel av Saltdal samlet	5 %	40 %	14 %	5 %	31 %	4 %	100 %

Figur 18: Bygningstilstand fordelt på bygningstyper

4 Geografiske variasjoner

I dette kapittelet gjøres det rede for geografiske variasjoner av tap, endring og tilstand for SEFRAK-bygningene i Saltdal kommune i 3. omdrev. De geografiske kategoriene som er analysert er Nedre Saltdal, Øvre Saltdal, Tettbygd og Spredtbygd. Se tabell i vedlegg 2 for detaljert resultatoversikt for alle registreringskretsene.

Nedre Saltdal	Øvre Saltdal	Tettbygd	Spredtbygd
101-115	201-209	105	101-104
		208	107-207
			209

18400203101: De gjenstående SEFRAK-bygningene i Øvre Saltdal ligger på strekningen sydover fra Vensmoen og Røklund til Storjord, og derfra innover Junkerdalen, samt østover fra Røklund mot Vassbotn og Evensdalen. I Øvre Saltdal er det litt høyere tapsandel og noe større andel sterkt truede enn i Nedre Saltdal. På Jakobsbakken i Junkerdalen ligger to bygninger som inngår i undersøkelsen – begge er uendret og intakt.
Foto ÅD, NIKU 2012.

18400101060: I Nedre Saltdal ligger de gjenstående SEFRAK-bygningene på begge sider av Saltdalselva, fra Drageid til Rognan, og videre utover på vest- og østsiden av Saltdalsfjorden. Dette eldhuset ligger i Vik krets, på vestsiden av fjorden. Foto: MSS, NIKU 2012.

18400208020: Røklund er den ene av to kretser i Saltedal kommune som er definert som tettsteder i denne undersøkelsen. Ingen bygninger er tapt i Røklund i 3. omdrev, og andelen endrete bygninger er lavere og bygningstilstanden gjennomsnittlig bedre her enn i kommunen samlet. Stabburet på gården Reinvoll er uendret og intakt.
Foto: ÅD, NIKU 2012.

18400109011: Setså, som er en av de mange spredtbygde kretsene i kommunen, representerer den nordligste bebyggelsen på østsiden av Saltedalsfjorden. Våningshuset på Dessahaug i Ytter-Setså har fått torvtak etter SEFRAK-registreringen i 1985, og dette er registrert som liten endring.
Foto: ÅD, NIKU 2012.

18400203024: Skaiti, som ligger i Junkerdalen, syd-øst i kommunen, er en annen av de spredtbygde kretsene i Saltedal. På Skaiti er det kun stabburet som er fra før 1900.
Foto: ÅD, NIKU 2012.

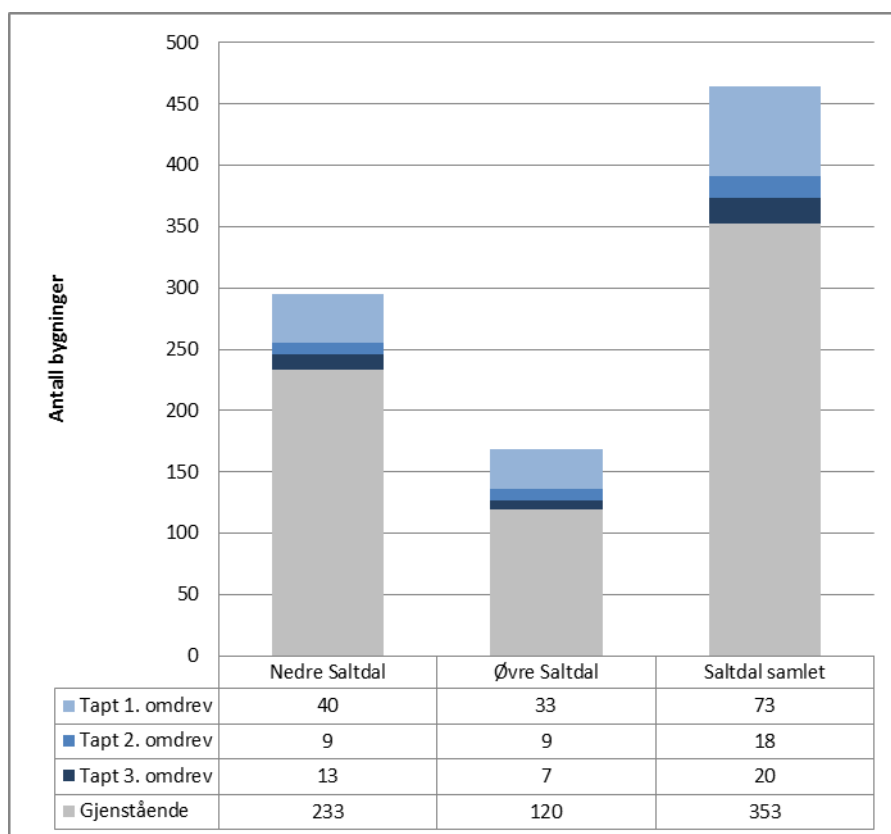
4.1 Tap og geografiske variasjoner

I dette kapittelet gjøres det rede for geografiske variasjoner for tap av SEFRAK-bygninger i Saltdal. Av undersøkelsesgrunnlaget på 373 bygninger i Saltdal kommune i 3. omdrev, er 20 bygninger tapt. Det tilsvarer en tapsandel på 5 %. Tapsprosenten i 3. omdrev i Saltdal er dermed den samme som i 2. omdrev, men er klart lavere enn i 1. omdrev, da den var på 16 %.

4.1.1 Tap – områder: Nedre Saltdal og Øvre Saltdal

66 % av SEFRAK-bygningene ligger i nedre Saltdal, og tapsandelen i disse områdene følger gjennomsnittet for Saltdal samlet på 5 %, en økning fra 4 % i 2. omdrev. I øvre Saltdal er tapsandelen noe høyere, og her har den sunket siden 2. omdrev (fra 7 % til 6 %).

	Nedre Saltdal	Øvre Saltdal	Samlet
Tapt 1. omdrev	14 %	19 %	16 %
Tapt 2. omdrev	4 %	7 %	5 %
Tapt 3. omdrev	5 %	6 %	5 %
Antall bygn 3. omdrev	246	127	373
Andel av Saltdal samlet	66 %	34 %	100 %

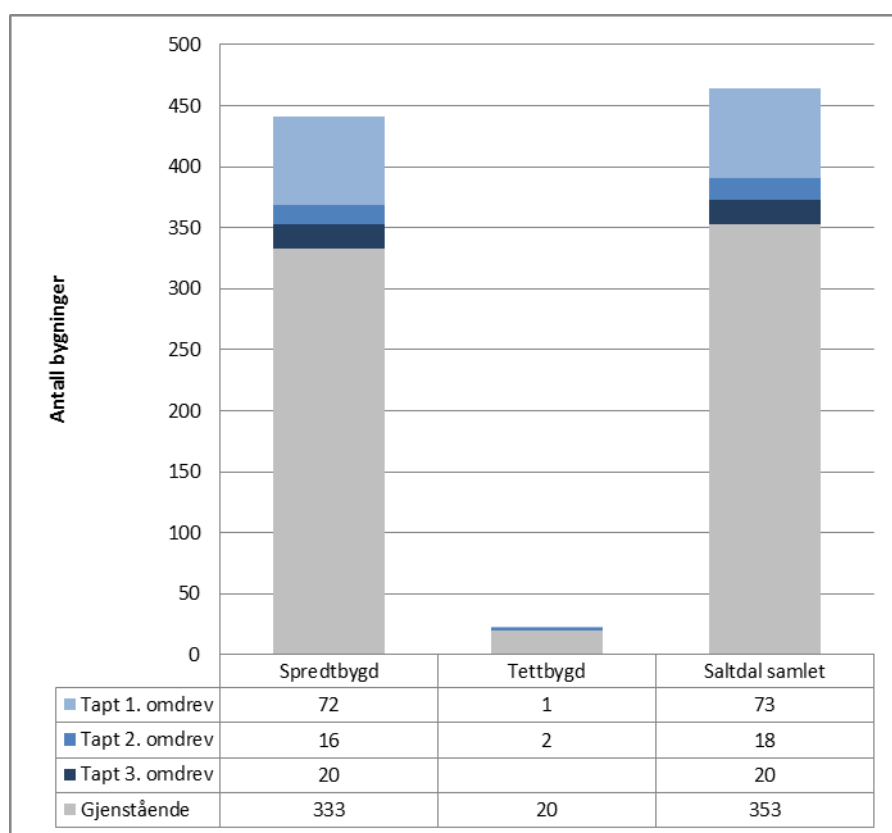
Figur 19: Tapte bygninger fordelt på områdene Nedre Saltdal og Øvre Saltdal

4.1.2 Tap – tettbygd/spredtbygd

I Saltdal kommune er tapsandelen for SEFRAK-bygninger høyest i spredtbygde områder i 3. omdrev.

95 % av SEFRAK-bygningene i Saltdal i 3. omdrev ligger i spredtbygde områder, og i disse områdene er tapsandelen på 6 %, mens de tettbygde områdene, Rognan og Røklund, har ingen bygningstap i 3. omdrev. I 2. omdrev var forholdet omvendt. Da var tapsandelen i tettbygde områder høyere enn i spredtbygde (6 % mot 4 %).

	Spredtbygd	Tettbygd	Samlet
Tapt 1. omdrev	17 %	8 %	16 %
Tapt 2. omdrev	4 %	6 %	5 %
Tapt 3. omdrev	6 %	0 %	5 %
Antall bygn 3. omdrev	353	20	373
Andel av Saltdal samlet	95 %	5 %	100 %

Figur 20: Tapte bygninger fordelt på tettbygde og spredtbygde strøk

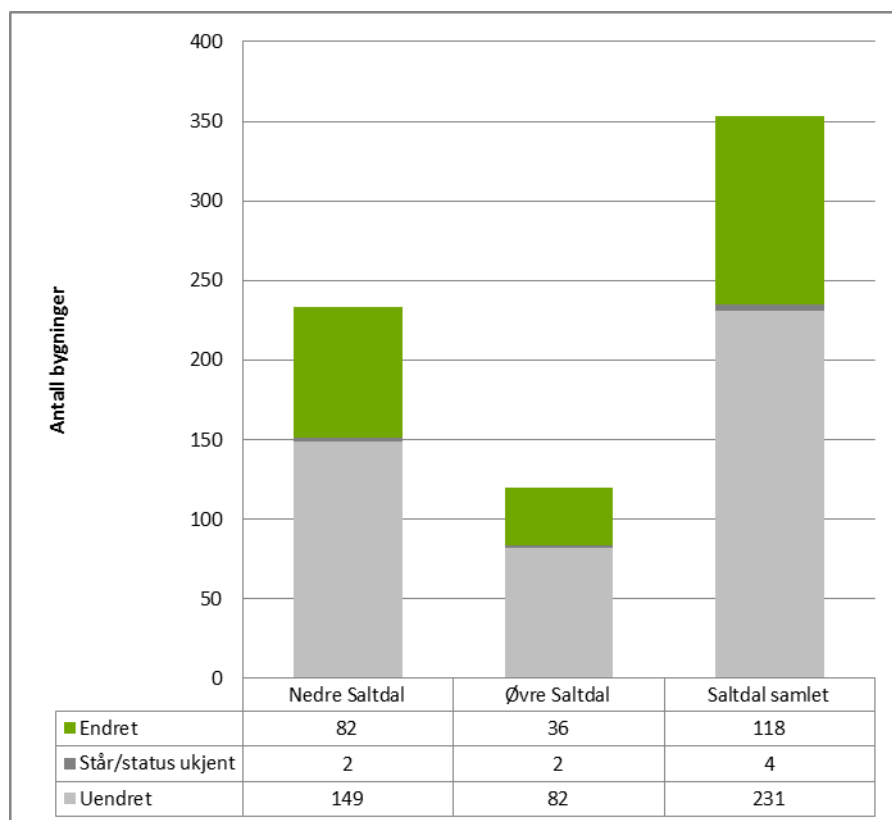
4.2 Endringer og geografiske variasjoner

I dette kapitlet gjøres det rede for geografiske variasjoner av endring for de gjenstående SEFRAK-bygningene i Saltdal. I 3. omdrev er 33 % av de gjenstående bygningene i Saltdal endret (alle endringstyper).

4.2.1 Endring – områder: Nedre Saltdal og Øvre Saltdal

Som i 1. og 2. omdrev er andelen av bygningsendringer forholdsvis jevnt fordelt mellom nedre og øvre Saltdal, men med en noe større andel endrete bygninger i nedre Saltdal (35 %) enn i øvre Saltdal (30 %).

	Nedre Saltdal	Øvre Saltdal	Samlet
Endringer 1. omdrev	15 %	14 %	14 %
Endringer 2. omdrev	23 %	22 %	23 %
Endringer 3. omdrev	35 %	30 %	33 %
Antall gjenstående	233	120	353
Andel av gjenstående Saltdal samlet	66 %	34 %	100 %

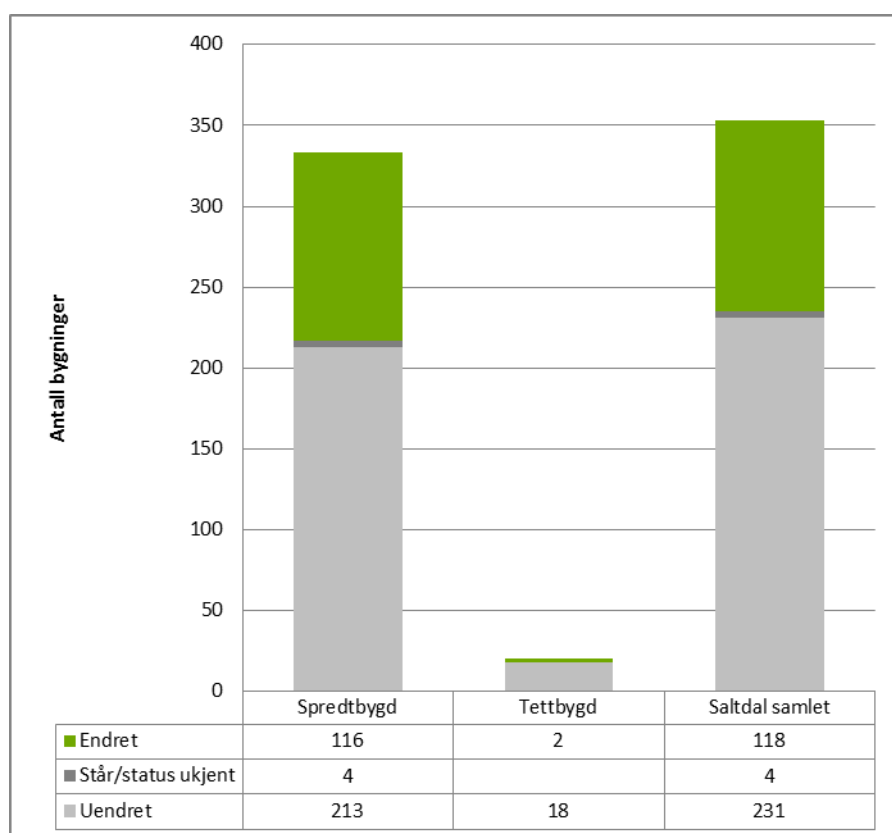
Figur 21: Endringer fordelt på områdene Nedre Saltdal og Øvre Saltdal

4.2.2 Endring - tettbygd/spredtbygd

I Saltdal kommune er andelen av endrete SEFRAK-bygninger høyere i spredtbygde enn i tettbygde områder, som i 1. og 2. omdrev.

94 % av SEFRAK-bygningene i Saltdal ligger i spredtbygde områder, og i disse områdene er andelen endrete bygninger på 35 %, som er litt over gjennomsnittet for kommunen (33 %). I tettbygde områder er andelen endrete bygninger (10 %).

	Spredtbygd	Tettbygd	Samlet
Endringer 1. omdrev	15 %	9 %	14 %
Endringer 2. omdrev	24 %	5 %	23 %
Endringer 3. omdrev	35 %	10 %	33 %
Antall gjenstående	333	20	353
Andel av gjenstående Saltdal samlet	94 %	6 %	100 %

Figur 22: Endringer fordelt på tettbygde og spredtbygde områder

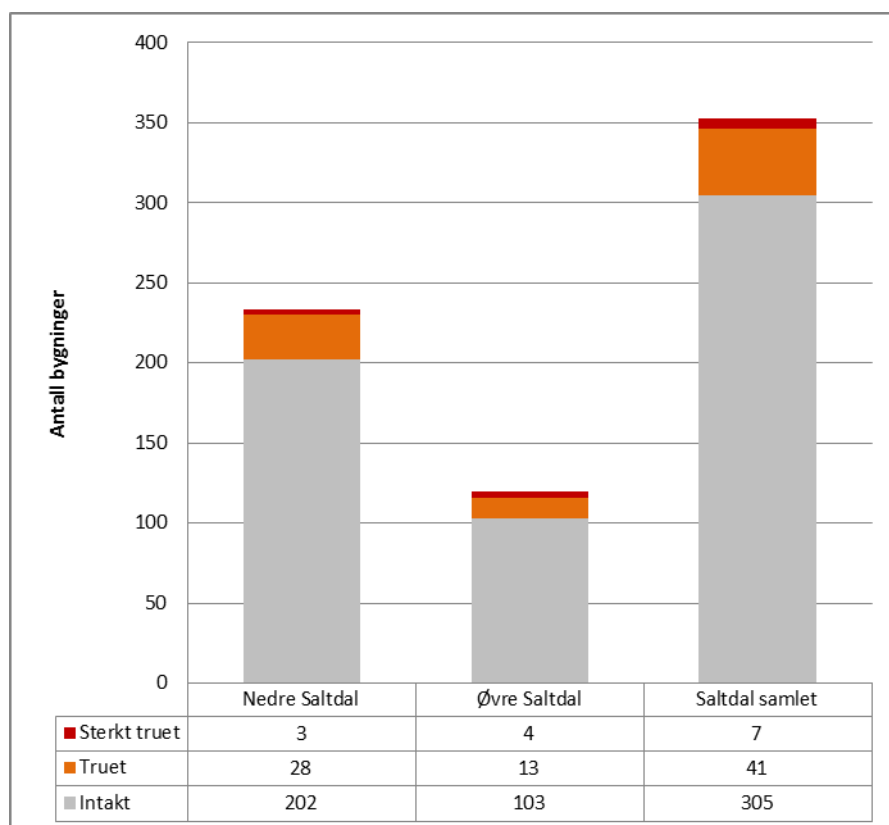
4.3 Tilstand og geografiske variasjoner

I dette kapittelet gjøres det rede for geografiske variasjoner når det gjelder tilstanden for de gjenstående SEFRAK-bygningene i Saltdal. 2 % av de gjenstående bygningene i 3. omdrev er sterkt truet. Dette er en lavere andel enn i 2. omdrev, da andelen sterkt truete var på 9 %. I tillegg er 12 % registrert som truet i 3. omdrev.

4.3.1 Tilstand – områder: Nedre Saltdal og Øvre Saltdal

I 2. omdrev var andelen sterkt truete bygninger den samme i nedre og øvre Saltdal. I 3. omdrev har øvre Saltdal høyere andel sterkt truete (3 %) enn nedre Saltdal (1 %). Men når det gjelder andelen truete bygninger er det omvendt, med høyere andel i nedre Saltdal (12 %) enn i øvre Saltdal (11 %).

	Nedre Saltdal	Øvre Saltdal	Samlet
Sterkt truet 2. omdrev	9 %	9 %	9 %
Sterkt truet 3. omdrev	1 %	3 %	2 %
Truet 3. omdrev	12 %	11 %	12 %
Antall gjenstående	233	120	353
Andel av gjenstående Saltdal samlet	66 %	34 %	100 %

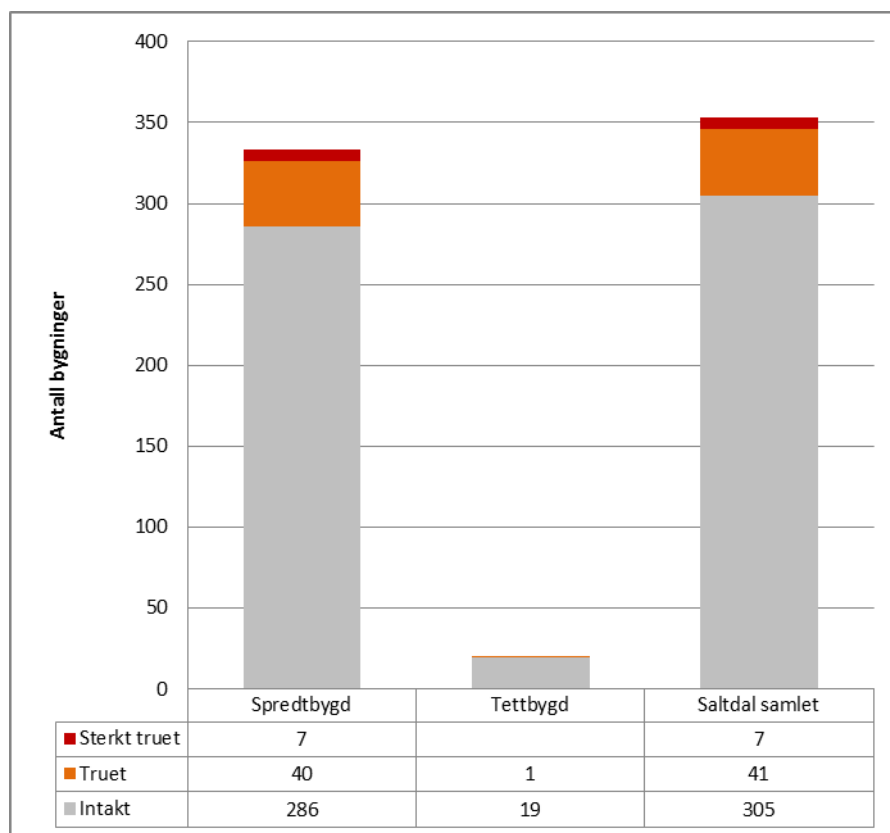

Figur 23: Bygningstilstand fordelt på områdene Nedre Saltdal og Øvre Saltdal

4.3.2 Tilstand – tettbygd/spredtbygd

Bygningsteknisk tilstand for SEFRAK-bygninger i Saltdal kommune i 3. omdrev er gjennomsnittlig bedre i tettbygde enn i spredtbygde områder, med henholdsvis 5 % truede og null sterkt truede bygninger i tettbygde områder, mot 12 % truede og 2 % sterkt truede bygninger i spredtbygde områder.

	Spredtbygd	Tettbygd	Samlet
Sterkt truet 2. omdrev	9 %	6 %	9 %
Sterkt truet 3. omdrev	2 %	0 %	2 %
Truet 3. omdrev	12 %	5 %	12 %
Antall gjenstående	333	20	353
Andel av gjenstående Saltdal samlet	94 %	6 %	100 %

Figur 24: Bygningstilstand fordelt på tettbygde og spredtbygde områder

5 Utvikling og tendenser

5.1 Utviklingen i kommunen

Befolkning og bosetting

Folketallet i Saltdal kommune var i 2012 på 4 710. Mellom første kontrollregistrering i 2002, og andre i 2007 minket befolkningen med 175 personer, men fra 2007 har det vært en svak vekst, og innbyggertallet har i denne perioden steget med 22. I følge SSBs tall for framskrevet folkemengde ved middels nasjonal vekst, vil imidlertid folketallet i Saltdal kommune synke til 4 618 innbyggere i 2040.¹¹

Som i 2. omdrev bor 63 % av befolkningen Saltdal i tettstedsbebyggelse i 2012, og det er særlig i områdene i og rundt kommunesenteret Rognan at veksten i boligbyggingen har vært størst de senere årene. Mens Saltdal fra gammelt av har vært en utpreget jord- og skogbrukskommune, er handel og tjenesteyting den viktigste næringsveien i dag. Moderniseringen av jordbruket har ført til sterk reduksjon av antall bruk i Saltdal, med gjengroing av landskap og funksjonstap for landbruksbygninger som følge. Mellom 1960 og 1990 sank antall driftsenheter med 65 %, og denne utviklingen har fortsatt. Mellom 1990 og 2000 sank antallet fra 119 til 70, og til 60 i 2005. I 2010 var antallet driftsenheter 53.

Kulturminner og planforhold

SEFRAK-skjemaer for Saltdal kommune er tilgjengelig gjennom Riksantikvarens BraArkiv, og SEFRAK-skjemaene, samt et stort lokalhistorisk bildearkiv, blir brukt av saksbehandlere både i teknisk etat og kulturetaten. Ved rivesøknader brukes GAB-registeret. Byggesøknader som berører bevaringsverdige bygninger skal behandles av Saltdal formannskap. Kulturetaten hadde ansvaret for gjennomføringen av SEFRAK-registreringen.

På et overordnet plan, i kommuneplanens arealdel, er hensynet til kulturminneverdier tillagt stor vekt i forbindelse med vassdragsplan for Saltdalselva og omkringliggende områder. Fokus på kulturminner er et av fire hovedmål i planen, og det heter videre at kulturminnene er viktige både i friluftssammenheng og for å formidle kunnskap om livet langs elva. Det er få vassdragsrelaterte kulturminner langs Saltdalselva, og et av delmålene i vassdragsplanen er å sikre viktige kulturminner tilknyttet vassdragshistorien.¹²

Når det gjelder planlegging og utnyttelse av kystsonen i Saltdal, er hensynet til kulturminnevern en av hovedmålsettingene, i følge kommuneplanens arealdel.¹³

I følge de generelle bestemmelsene i kommuneplanens arealdel skal det innhentes uttalelse fra kulturminnemyndighetene, Sametinget og Nordland fylkeskommune, før fradeling av areal, for å hindre at det settes i gang tiltak som kan skade automatisk fredete kulturminner.¹⁴

I kommunedelplanen for Rognan sentrum, som er en overordnet plan med både retningslinjer og rettslig bindende bestemmelser, heter det at det ikke er tillatt å rive bevaringsverdige bygninger, og at

¹¹ <http://statbank.ssb.no/statistikkbanken>. Lest 12.10.12.

¹² Kommuneplanens arealdel. Rognan kommune 2009-2013, s 20, 21.

¹³ Kommuneplanens arealdel. Rognan kommune 2009-2013, s 26.

¹⁴ Kommuneplanens arealdel. Rognan kommune 2009-2013, s 45.

slike bygninger bør brukes og vedlikeholdes godt med respekt for Rognans kulturarv og historiske identitet. I forbindelse med vedlikehold av slike bygninger skal man forsøke å beholde bygningens karakter og opprinnelige materialer og konstruksjoner, og tilbygg skal underordnes den opprinnelige bygningen, både når det gjelder volum og uttrykk.¹⁵ To områder i Rognan sentrum, Rognanbryggene og Hoel-Hansengården, ble i 1994 regulert til spesialområde med formål bevaring etter plan- og bygningsloven.¹⁶

Ingen av SEFRAK-bygningene som inngår i kontrollovervåkingen i Saltdal ligger i områder som er regulert til bevaring etter plan- og bygningsloven. En bygning er fredet, og denne er registrert som uendret.

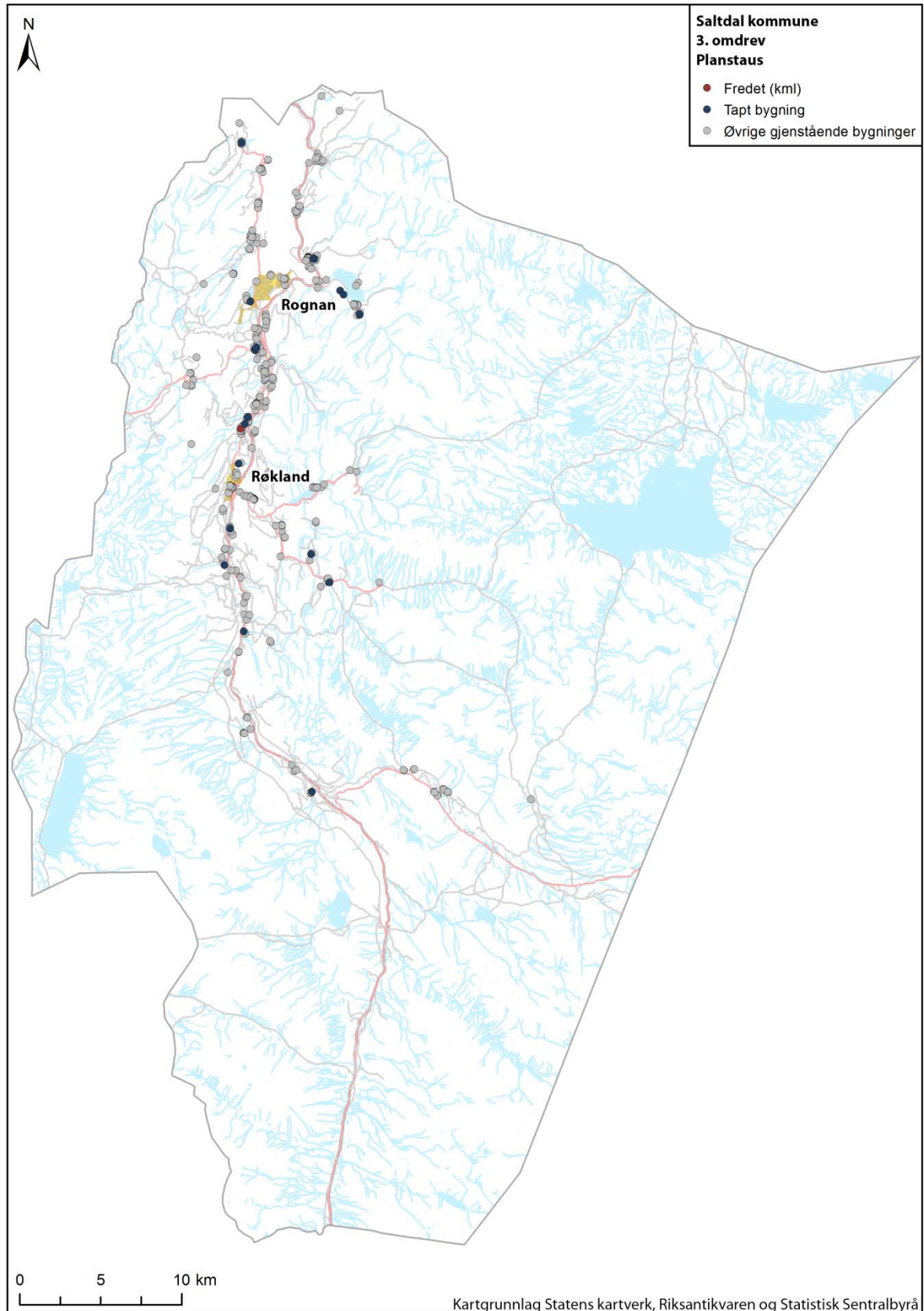

18400203101: Saltdal har fra gammelt av vært en utpreget jord- og skogbrukskommune. 96 % av de undersøkte SEFRAK-bygningene i kommunen i 3. omdrev har opprinnelig vært knyttet til landbruk, fiske og fangst, slik som dette gårdsbruket i Junkerdalen. Foto: ÅD, NIKU 2012.

¹⁵ Kommunedelplan for Rognan sentrum, vedtatt 26.04.05, s 28.

¹⁶ Kommunedelplan for Rognan sentrum, vedtatt 26.04.05, s 21.

Planstatus for undersøkte bygninger i Saltdal kommune

5.2 Tendenser i trusselbildet

Tapsprosenten for SEFRAK-bygninger i 3. omdrev i Saltdal kommune er på 5 %, som tilsvarer et årlig tap på 1 %. Dette er samme tapsandel som i 2. omdrev. Av de 20 tapte bygningene i 3. omdrev var det 5 som var truet i 2. omdrev, og i disse tilfellene er bygningsforfall den direkte årsaken til tap.

Antallet endrete SEFRAK-bygninger i Saltdal har økt markant siden 2. omdrev (fra 23 % til 33 %), men andelen sterkt endrete bygninger (1 %) er fremdeles lav i forhold til andelen av bygninger med små endringer. De fleste endringene er av laveste endringsgrad (20 %), en endringstype som omfatter mye av det vanlige bygningsvedlikeholdet.

96 % av SEFRAK-bygningene i Saltdal er opprinnelig registrert med tilknytning til landbruk og fiske, og det er innenfor denne samfunnssektoren vi finner alle de tapte bygningene i kommunen i 3. omdrev. Bygningstapet i landbrukssektoren må sees i sammenheng med den sterke reduksjonen i antall driftsenheter i jordbruket i Saltdal kommune fra 1960-tallet. I takt med at gårdsdriften legges ned på stadig flere gårdsbruk, mister mange av de eldre driftsbygningene sin opprinnelige funksjon, med økt forfall og tap som resultat. Dette mønsteret gjenspeiles i tallmaterialet fra kontrollregistreringene av SEFRAK-bygninger i Saltdal kommune, og blir særlig tydelig når man ser på hvilke bygningstyper som er mest utsatt for tap og forfall. Både driftsbygninger, mindre uthus i tunet, utmarkshus, naust og sjøhus er i faresonen, med økt tapsandel i 3. omdrev, sammenlignet med 2. omdrev, og de fjerntliggende utmarkshusene ligger markant dårligst an. Tapsandelen for bolighusene og våningshusene har imidlertid sunket siden 2. omdrev, noe som kan tyde på at bosettingen på mange av de eldre gårdsbrukene opprettholdes, selv om gårdsdriften nedlegges og driftsbygningene går ut av bruk. At våningshusene og bolighusene topper endringsstatistikken, er også et forhold som peker i retning av at de er bebodd og vedlikeholdes.

Ingen av de tapte bygningene i 3. omdrev lå i de tettbygde områdene Rognan og Røkland, noe som kan ha sammenheng med lav befolkningsvekst i Saltdal i perioden. Med tanke på den generelle tendensen i samfunnet for øvrig, hvor økt tilflytting og utbygging i tettstedene fører til press på den eldre bygningsmassen, er dette et positivt trekk. Når man tar i betraktning tilbakegangen av antall driftsenheter i landbruket i Saltdal, er det imidlertid grunn til å forvente økt utbyggingspress også i tettstedene i Saltdal i årene framover.

18400103007: Ingen av SEFRAK-bygningene i tettstedene er tapt i 3. omdrev, og heller ingen i de sentrumsnære områdene, som her på Saltnes utenfor Rognan. For hus i landbruket har imidlertid tapsandel økt. Foto: ÅD, NIKU 2012.

6 Samlet resultatoversikt MOV 2012

I dette kapittelet gjøres det rede for det samlede resultatet av kontrollregistreringen i 3. omdrev for Eidskog, Saltdal, Sandnes og Skjåk kommune.

Det samlede antall bygninger i undersøkelsesgrunnlaget i 3. omdrev var 2393. I 2. omdrev var det samlede antallet 2511 og i 1. omdrev 3177. Gjenstående bygninger i 3. omdrev er 2285.

6.1 Kvantitative forandringer

Til sammen er 109 bygninger tapt i Eidskog, Saltdal, Sandnes og Skjåk kommune i 3. omdrev. Dette tilsvarer en tapsandel på 5 % av undersøkelsesgrunnlaget for 3. omdrev og et årlig tap på 0,9 %. Til sammenligning var tapsandelen på 5 % i 2. omdrev og 21 % i 1. omdrev.

48 bygninger er sterkt endret (A-endring). Dette tilsvarer 2 % av undersøkelsesgrunnlaget for 3. omdrev. 345 bygninger er middels endret (B-endring). Dette tilsvarer 15 %. Flesteparten av de endrete bygningene, nærmere bestemt 667, er registrert med minste endringsgrad (C-endring), noe som tilsvarer 29 % av de gjenstående. Av de sterkt endrete bygningene (A-endring), er det 7 hvor deler av huset er revet. Av de middels endrete bygningene (B-endring), er det 37 hvor deler av huset er revet og 16 som er tilbakeført til eldre uttrykk. I tillegg er 31 av bygningene med endringsgrad C tilbakeført til eldre uttrykk.

96 bygninger er sterkt truet. Dette tilsvarer 4 % av de gjenstående bygningene i 3. omdrev. I tillegg er 273 bygninger registrert som truet. Dette tilsvarer 12 %. Til sammenligning var det 9 % sterkt truede bygninger i 2. omdrev.

Til sammen er 252 bygninger tapt, sterkt truet og sterkt endret (A-endring) i 3. omdrev (en av bygningene er både sterkt endret og sterkt truet). Dette utgjør 10 % av undersøkelsesgrunnlaget for 3. omdrev.

898 bygninger er uendret og ikke truet. Dette tilsvarer 39 % av de gjenstående bygningene i 3. omdrev.

Kommunevise variasjoner

Sandnes kommune har høyest tapsandel i 3. omdrev (6 %). Deretter kommer Saltdal kommune med 5 % tap, mens Eidskog og Skjåk kommune ligger best an med 4 % tap. Tapsprosenten er den samme som i 2. omdrev både i Eidskog, Saltdal og Sandnes, men har sunket fra 5 % til 4 % i Skjåk.

Når det gjelder tilstanden for de gjenstående bygningene, er det størst andel sterkt truede SEFRAK-bygninger i Skjåk kommune (8 %), og lavest andel i Sandnes kommune (1 %), mens Eidskog og Saltdal har henholdsvis 4 % og 2 % sterkt truede.

Sandnes kommune har høyest andel endrete bygninger av de fire kommunene (54 %). Deretter følger Eidskog (47 %), Skjåk (45 %), mens Saltdal har lavest andel endrete (33 %).

Andelen SEFRAK-bygninger som er uendret og intakt har sunket i alle fire kommuner. I Sandnes har andelen intakte og uendrete sunket fra 42 % til 33 %, i Skjåk fra 47 % til 36 %, i Eidskog fra 48 % til 38 %, og i Saltdal fra 59 % til 52 %.

Samlet resultatoversikt MOV 2012

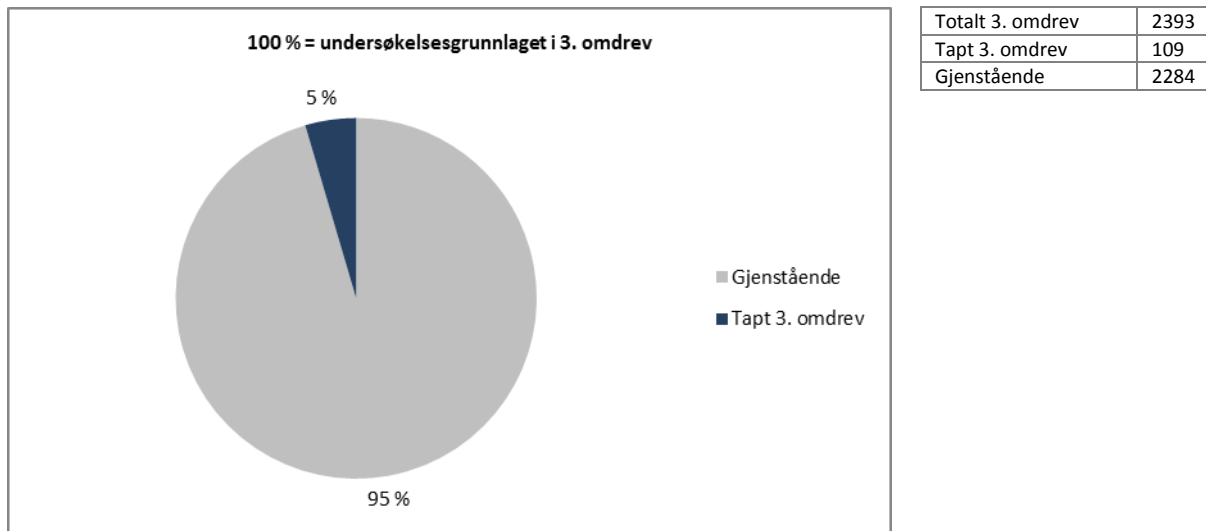
Kommune	Under-søkt 1. omd	Tapt 1. omdrev		Under-søkt 2. omd	Tapt 2. omdrev		Under-søkt 3. omd	Tapt 3. omdrev		Snitt tap pr år 3. omdrev		Gjenstående 3. omd
		Antall	%		Antall	%		Antall	%	Antall	%	
Eidskog	1027	204	20 %	823	32	4 %	791	30	4 %	6	0,8 %	761
Saltdal	464	73	16 %	391	18	5 %	373	20	5 %	3,8	1 %	353
Sandnes	781	235	30 %	546	33	6 %	513	29	6 %	5,8	1,1 %	484
Skjåk	905	154	17 %	751	35	5 %	716	30	4 %	6	0,8 %	686
Samlet 2012	3177	666	21 %	2511	118	5 %	2393	109	5 %	21,8	0,9 %	2284

Samlet resultat for tap i Eidskog, Saltdal, Sandnes og Skjåk 1., 2. og 3. omdrev

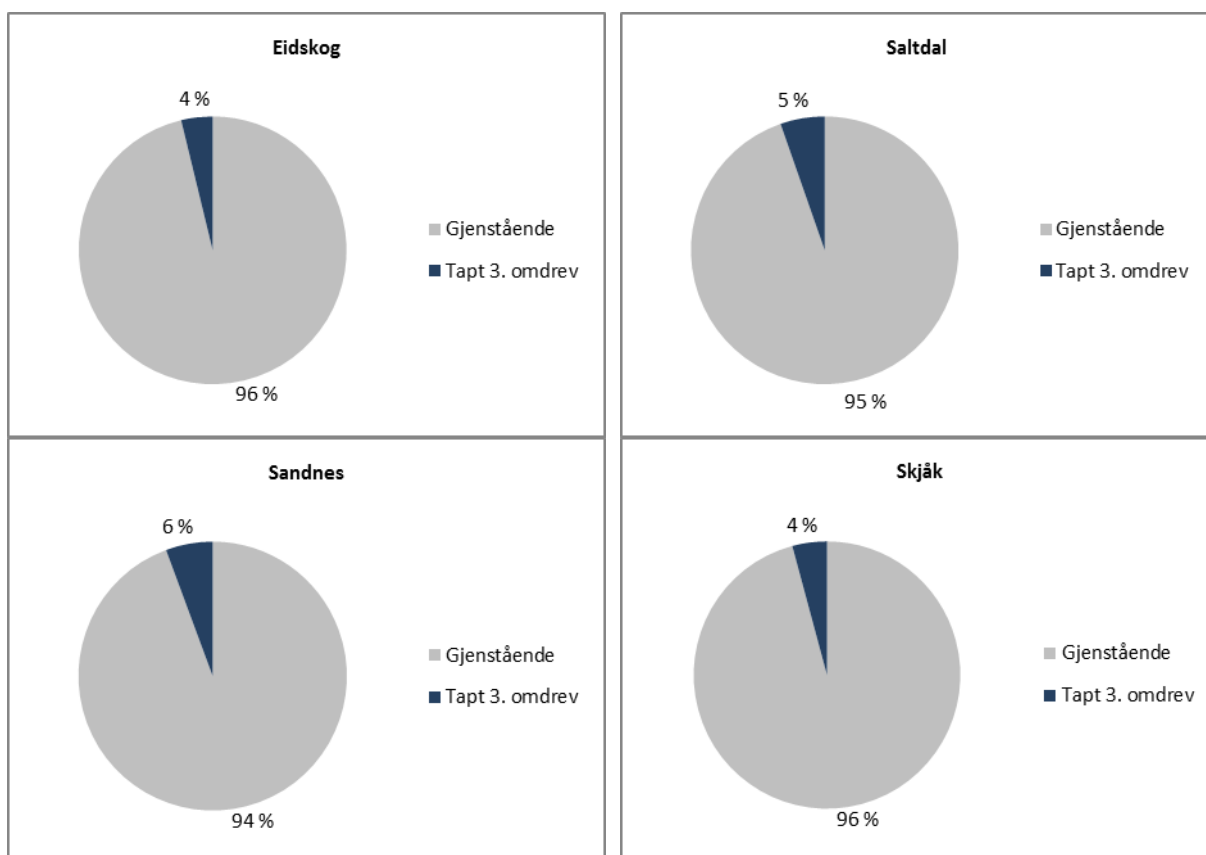
Kommune	Gjenstående 3. omdrev	A-stor endring		B-middels endring		C-liten endring		Står	Sterkt truet		Truet	
		Antall	%	Antall	%	Antall	%		Antall	Antall	%	Antall
Eidskog	761	23	3 %	127	17 %	224	29 %	10	27	4 %	85	11 %
Saltdal	353	4	1 %	43	12 %	71	20 %	4	7	2 %	41	12 %
Sandnes	484	4	1 %	81	17 %	177	37 %	14	5	1 %	59	12 %
Skjåk	686	17	2 %	94	14 %	195	28 %	8	57	8 %	88	13 %
Samlet 2012	2284	48	2 %	345	15 %	667	29 %	36	96	4 %	273	12 %

Samlet resultat for endringer og tilstand i Eidskog, Saltdal, Sandnes og Skjåk 3. omdrev

Samlet resultat tap

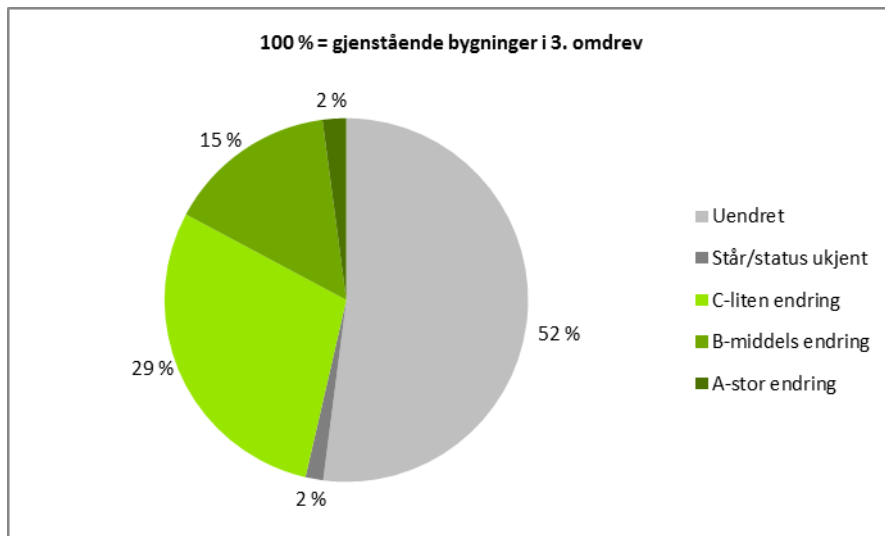

Figur 25: Tapte og gjenstående bygninger. Samlet resultat for Eidskog, Saltdal, Sandnes og Skjåk

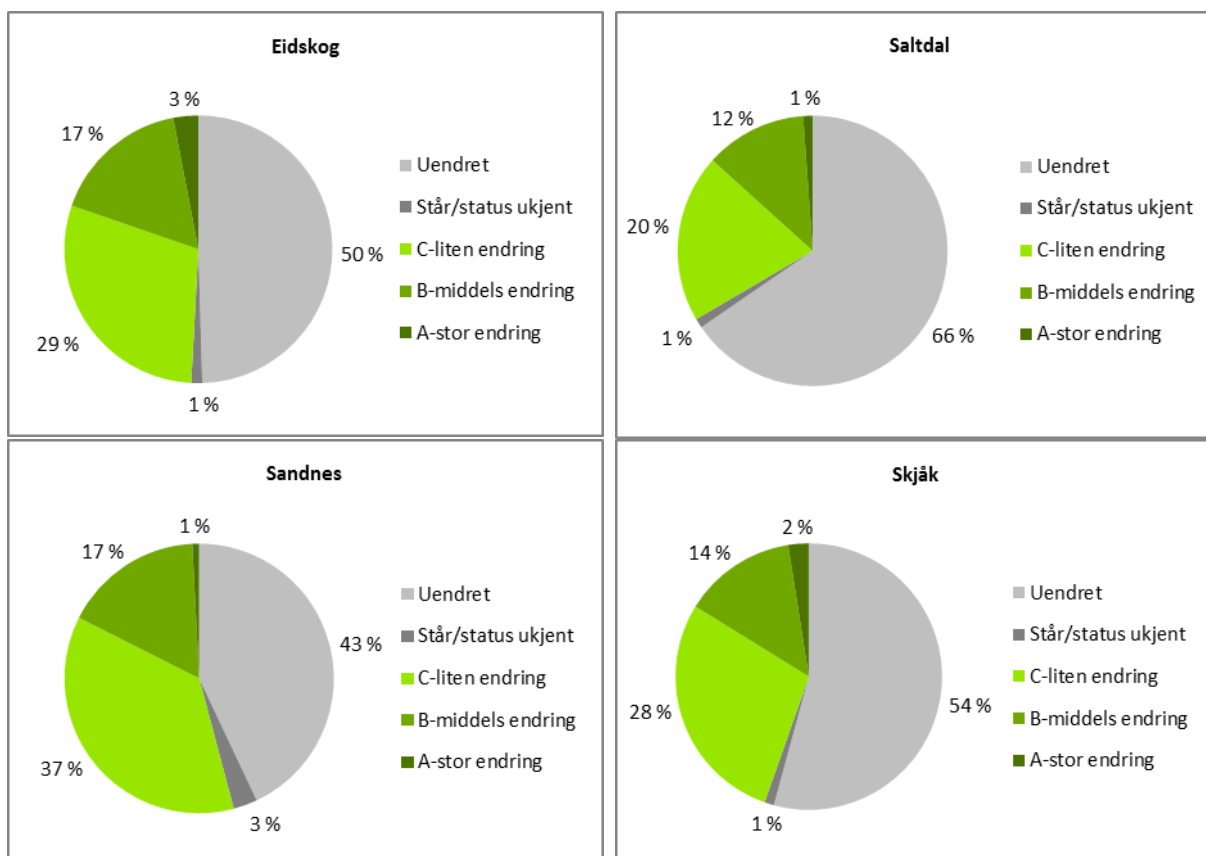
Figur 26: Tapte og gjenstående bygninger. Kommunevis resultat

Samlet resultat endring

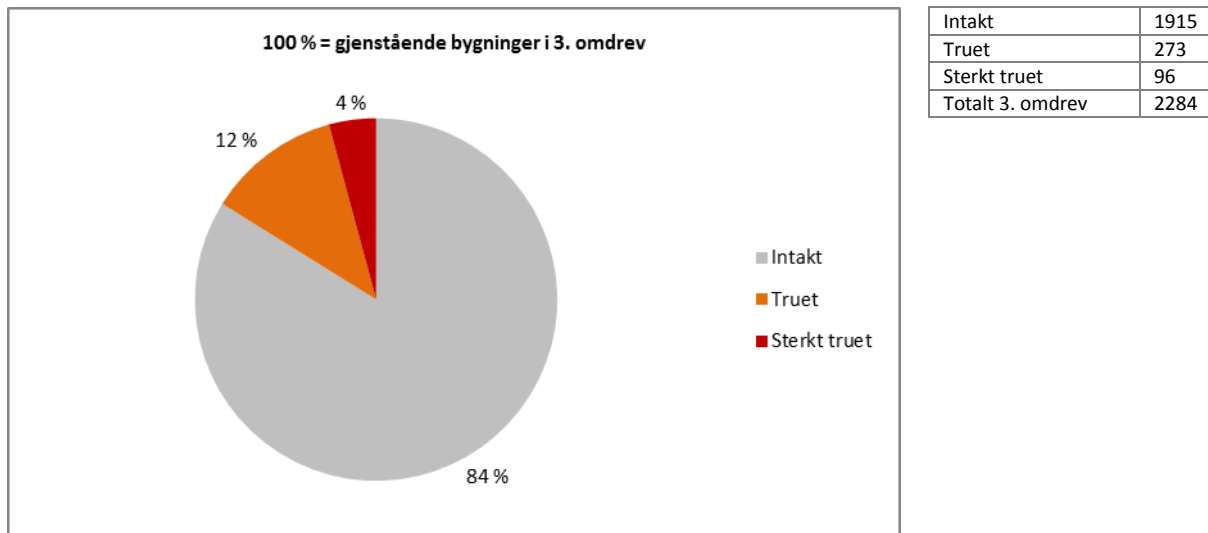
Uendret	1188
Står/status ukjent	36
C-liten endring	667
B-middels endring	345
A-stor endring	48
Totalt 3. omdrev	2284

Figur 27: Endringer. Samlet resultat for Eidskog, Saltdal, Sandnes og Skjåk

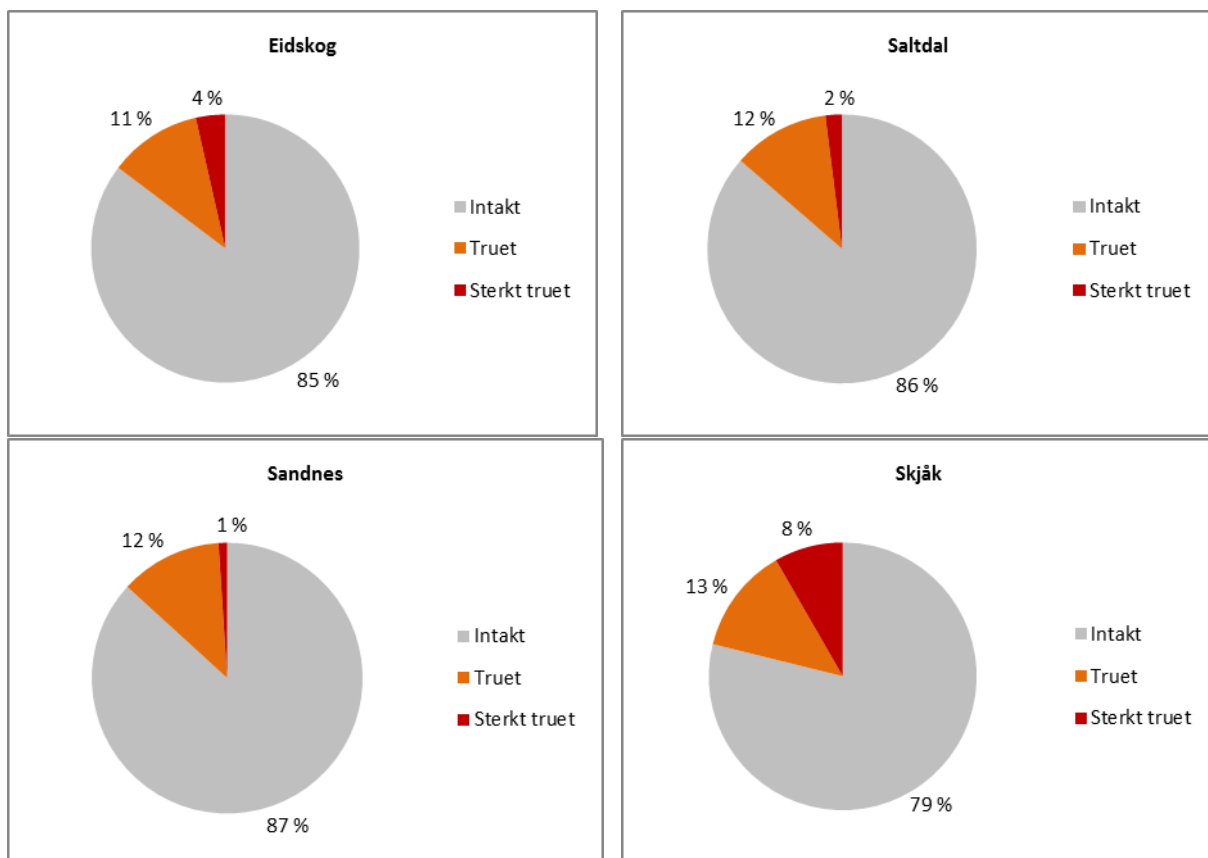

Figur 28: Endringer. Kommunevis resultat

Samlet resultat tilstand

Figur 29: Bygningstilstand. Samlet resultat for Eidskog, Saltdal, Sandnes og Skjåk

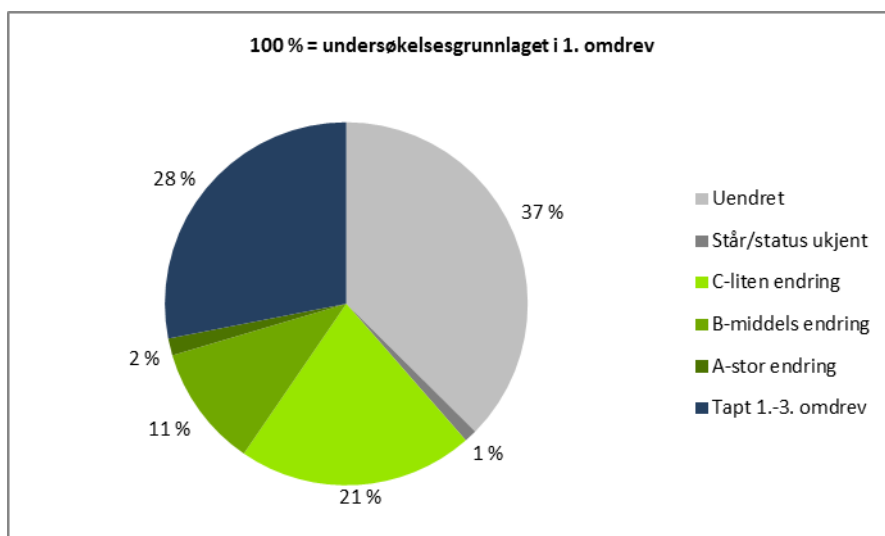

Figur 30: Bygningstilstand. Kommunevis resultat

Samlet resultat akkumulert

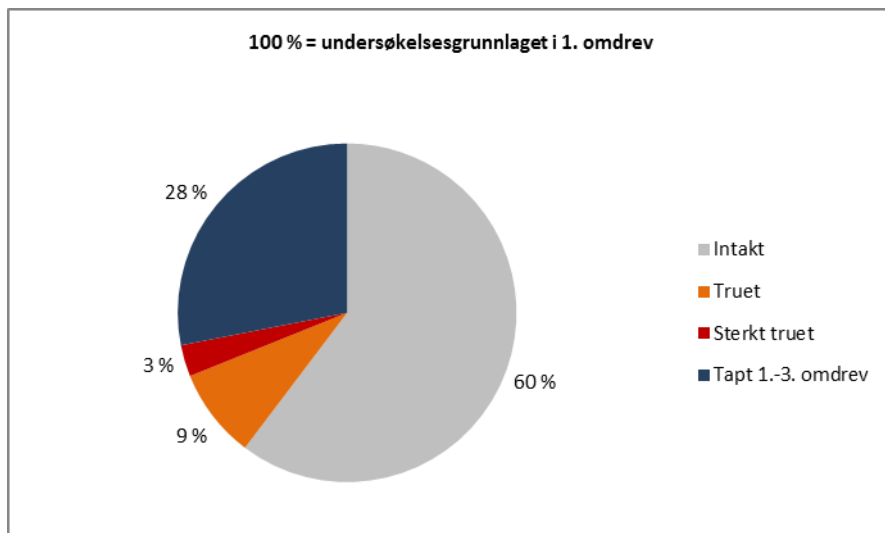
Med utgangspunkt i alle bygningene som inngikk i undersøkelsesgrunnlaget for 1. omdrev, er akkumulert andel tapte bygninger i Eidskog, Saltdal, Sandnes og Skjåk kommune etter 3. omdrev på 28 %, mot 25 % i 2. omdrev og 21 % i 1. omdrev.

Akkumulert andel bygninger som er tapt, sterkt truet og sterkt endret (A-endering) etter 3. omdrev er 33 %, som i 2. omdrev, mens denne andelen i 1. omdrev var på 30 %. Tar man også med bygningene som er registrert som truet, blir andelen i 3. omdrev på 41 %.

Uendret	1188
Står/status ukjent	36
C-liten endring	667
B-middels endring	345
A-stor endring	48
Tapt 1.-3. omdrev	893
Totalt 1. omdrev	3177

Figur 31: Akkumulert tap og endringer. Samlet resultat for Eidskog, Saltdal, Sandnes og Skjåk

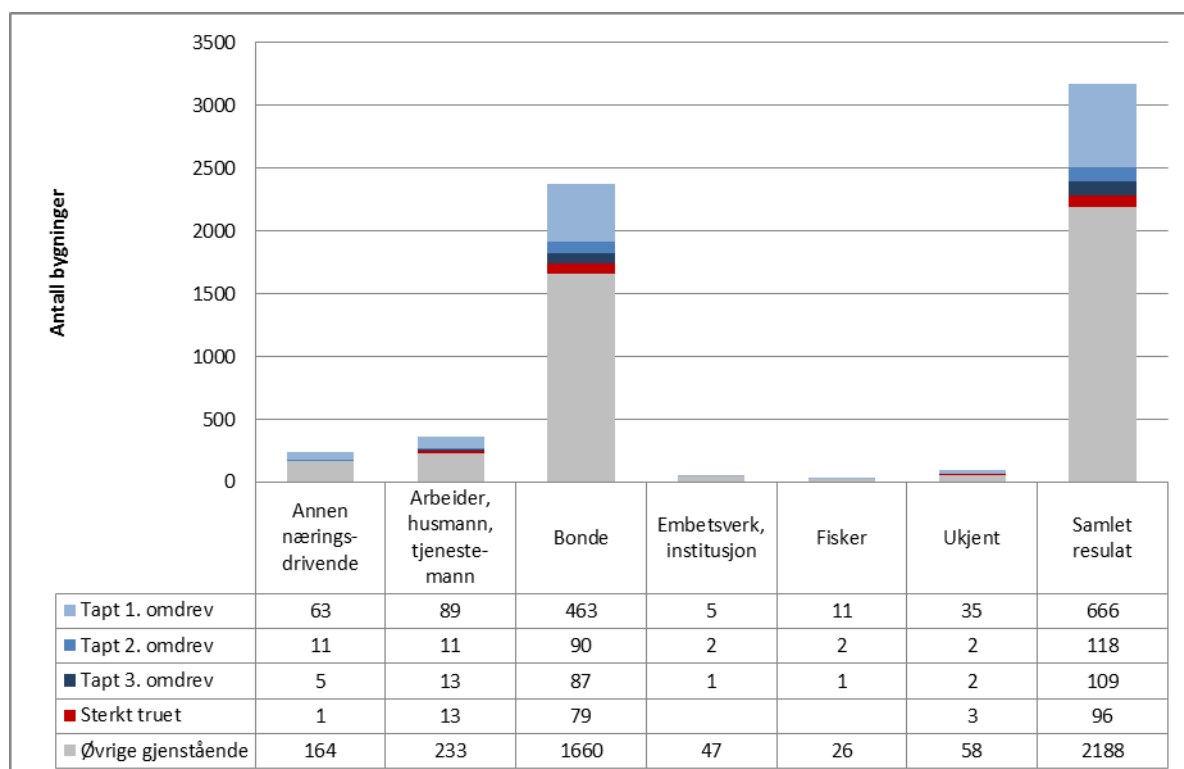
Intakt	1915
Truet	273
Sterkt truet	96
Tapt 1.-3. omdrev	893
Totalt 1. omdrev	3177

Figur 32: Akkumulert tap og bygningstilstand. Samlet resultat for Eidskog, Saltdal, Sandnes og Skjåk

6.2 Kvalitative forandringer

6.2.1 Bestandsutviklingen i forhold til sosial miljøsammenheng

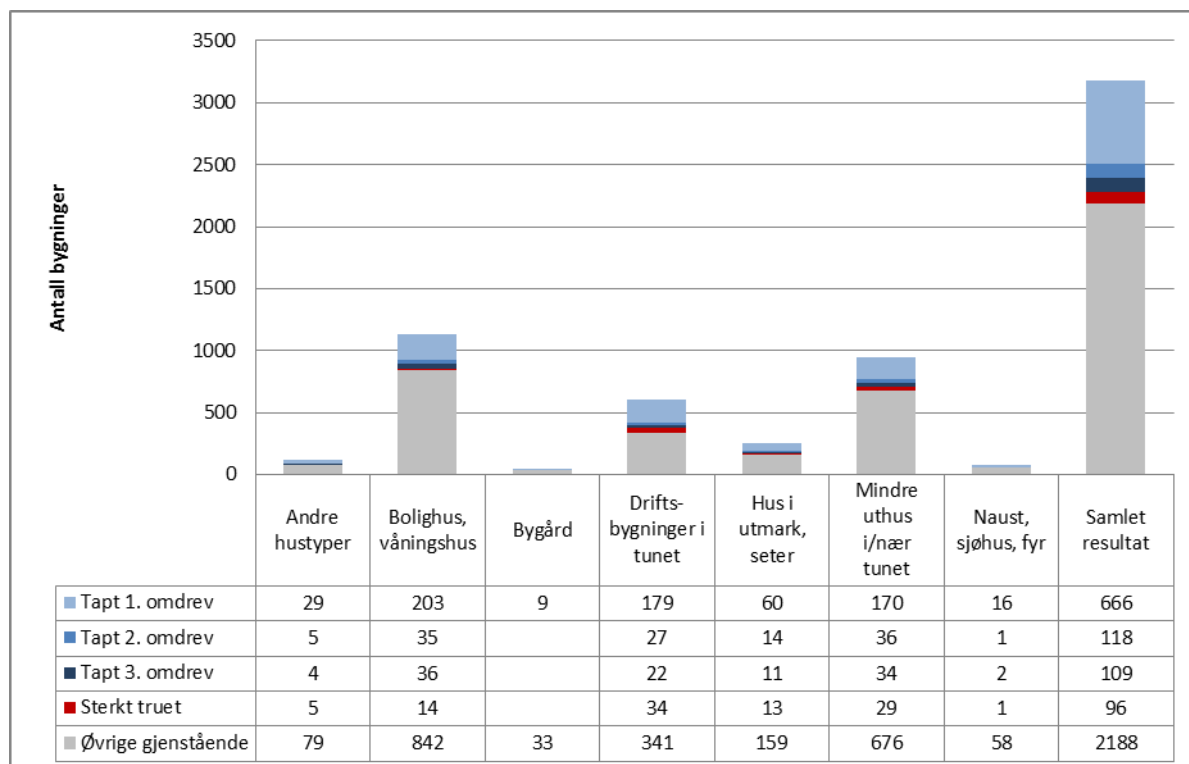
	Annen næringsdrivende	Arbeider, husmann, tjenestemann	Bonde	Embetsverk, institusjon	Fisker	Ukjent	Samlet
Tapt 1. omdrev	26 %	25 %	19 %	9 %	28 %	35 %	21 %
Tapt 2. omdrev	5 %	3 %	4 %	4 %	5 %	2 %	4 %
Tapt 3. omdrev	2 %	4 %	4 %	2 %	3 %	2 %	3 %
Sterkt truet 3. omdrev	0 %	4 %	3 %	0 %	0 %	3 %	3 %
Antall bygn 3. omdrev	170	259	1826	48	27	63	2393
Andel av samlet antall	7 %	11 %	76 %	2 %	1 %	3 %	100 %

Figur 33: Akkumulert tap og bygningstilstand for ulike sosiale miljøsammenhenger. Samlet resultat for Eidskog, Saltdal, Sandnes og Skjåk

6.2.2 Bestandsutviklingen i forhold til bygningstyper

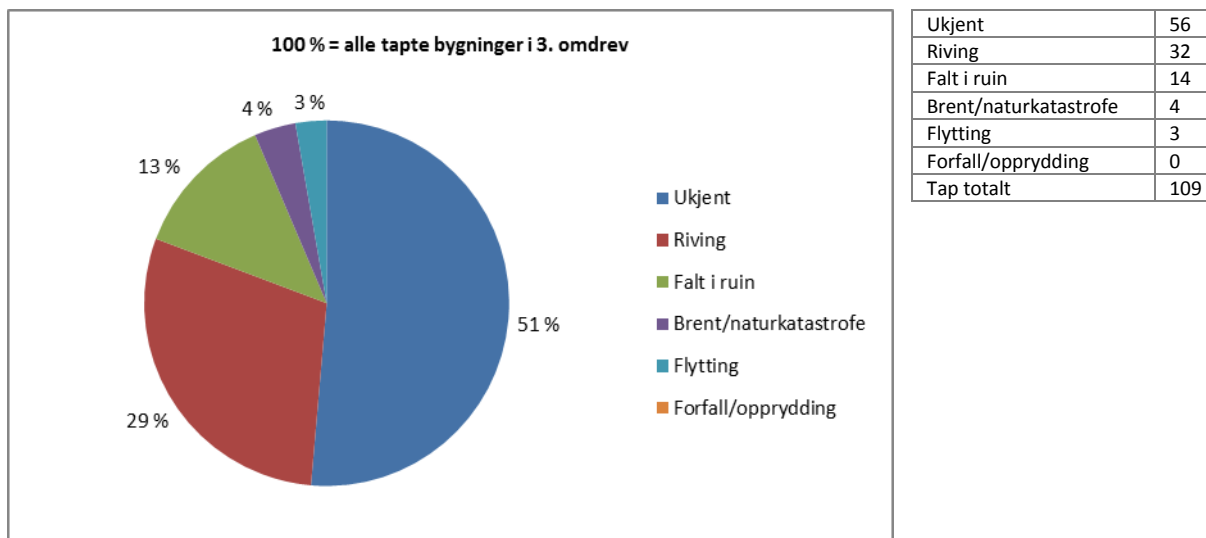
	Andre hustyper	Bolighus, våningshus	Bygård	Driftsbygninger i tunet	Hus i utmark, seter	Mindre uthus i/nær tunet	Naust, sjøhus, fyr m.m.	Samlet
Tapt 1. omdrev	24 %	18 %	21 %	30 %	23 %	18 %	21 %	21 %
Tapt 2. omdrev	4 %	3 %	0 %	4 %	5 %	4 %	1 %	4 %
Tapt 3. omdrev	3 %	3 %	0 %	4 %	4 %	4 %	3 %	3 %
Sterkt truet	4 %	1 %	0 %	6 %	5 %	3 %	1 %	3 %
Antall bygn 3. omdrev	88	892	33	397	183	739	61	2393
Andel av samlet antall	4 %	37 %	1 %	17 %	8 %	31 %	2 %	100 %

Figur 34: Akkumulert tap og bygningstilstand for ulike bygningstyper. Samlet resultat for Eidskog, Saltdal, Sandnes og Skjåk

6.2.3 Tapsårsaker

For 51 % av de tapte bygningene i Eidskog, Saltdal, Sandnes og Skjåk i 3. omdrev er tapsårsaken ukjent. 29 % av de tapte bygningene i 3. omdrev er revet, 13 % har falt i ruin, 4 % er brent og 3 % flyttet.

Figur 35: Tapsårsaker. Samlet resultat for Eidskog, Saltdal, Sandnes og Skjåk

Figurliste

1. Tapte og gjenstående bygninger
2. Endrete og uendrete bygninger
3. Bygningstilstand
4. Akkumulert tap og endringer
5. Akkumulert tap og bygningstilstand
6. Undersøkellesgrunnlaget i Eidskog, Saltdal, Sandnes og Skjåk i forhold til opprinnelige SEFRAK-registreringer
7. Undersøkellesgrunnlaget i Saltdal i forhold til opprinnelige SEFRAK-registreringer
8. Tapte og gjenstående bygninger
9. Akkumulert tapte og gjenstående bygninger
10. Tapte bygninger fordelt på samfunnssektor
11. Tapte bygninger fordelt på sosial miljøsammenheng
12. Tapte bygninger fordelt på bygningstype
13. Tapsårsaker
14. Endringer
15. Endringer fordelt på bygningstyper
16. Bygningstilstand
17. Bygningstilstand fordelt på sosial miljøsammenheng
18. Bygningstilstand fordelt på bygningstyper
19. Tapte bygninger fordelt på områdene Nedre Saltdal og Øvre Saltdal
20. Tapte bygninger fordelt på tettbygde og spredtbygde strøk
21. Endringer fordelt på områdene Nedre Saltdal og Øvre Saltdal
22. Endringer fordelt på tettbygde og spredtbygde områder
23. Bygningstilstand fordelt på områdene Nedre Saltdal og Øvre Saltdal
24. Bygningstilstand fordelt på tettbygde og spredtbygde områder
25. Tapte og gjenstående bygninger. Samlet resultat for Eidskog, Saltdal, Sandnes og Skjåk
26. Tapte og gjenstående bygninger. Kommunevise resultat
27. Endringer. Samlet resultat for Eidskog, Saltdal, Sandnes og Skjåk
28. Endringer. Kommunevise resultat
29. Bygningstilstand. Samlet resultat for Eidskog, Saltdal, Sandnes og Skjåk
30. Bygningstilstand. Kommunevise resultat
31. Akkumulert tap og endringer. Samlet resultat for Eidskog, Saltdal, Sandnes og Skjåk
32. Akkumulert tap og bygningstilstand. Samlet resultat for Eidskog, Saltdal, Sandnes og Skjåk
33. Akkumulert tap og bygningstilstand for ulike sosiale miljøsammenhenger. Samlet resultat for Eidskog, Saltdal, Sandnes og Skjåk
34. Akkumulert tap og bygningstilstand for ulike bygningstyper. Samlet resultat for Eidskog, Saltdal, Sandnes og Skjåk
35. Tapsårsaker. Samlet resultat for Eidskog, Saltdal, Sandnes og Skjåk

Kilder

Litteratur

Broe, Unni og Solrun Skogstad: Gamle hus da og nå 2002-2007. Status for SEFRAK-registrerte bygninger Saltdal kommune, Nordland fylke 2007, 2. omverv. Riksantikvaren 2009

Broe, Unni og Solrun Skogstad: Gamle hus da og nå. Status for SEFRAK-registrerte bygninger Saltdal kommune, Nordland fylke 2002. Riksantikvaren 2005

Kommunedelplan for Rognan sentrum, vedtatt 26.04.05.

Kommuneplanens arealdel. Rognan kommune 2009-2013

Riksantikvaren: Strategi for miljøovervåking på kulturminnefeltet 2009-2020

St.meld. nr. 16 (2004-2005). Leve med kulturminner

Utrykte kilder

BraArkiv. Skjemaer og foto fra SEFRAK-registreringen i Saltdal

Gamle hus da og nå – kontrollregistrering 2002 og 2007. Foto

Kartgrunnlag – Statens kartverk, Geovekst

Riksantikvarens hjemmeside. www.ra.no

Statistisk sentralbyrå. <http://statbank.ssb.no/statistikkbanken>

www.saltdal.kommune.no

Vedlegg

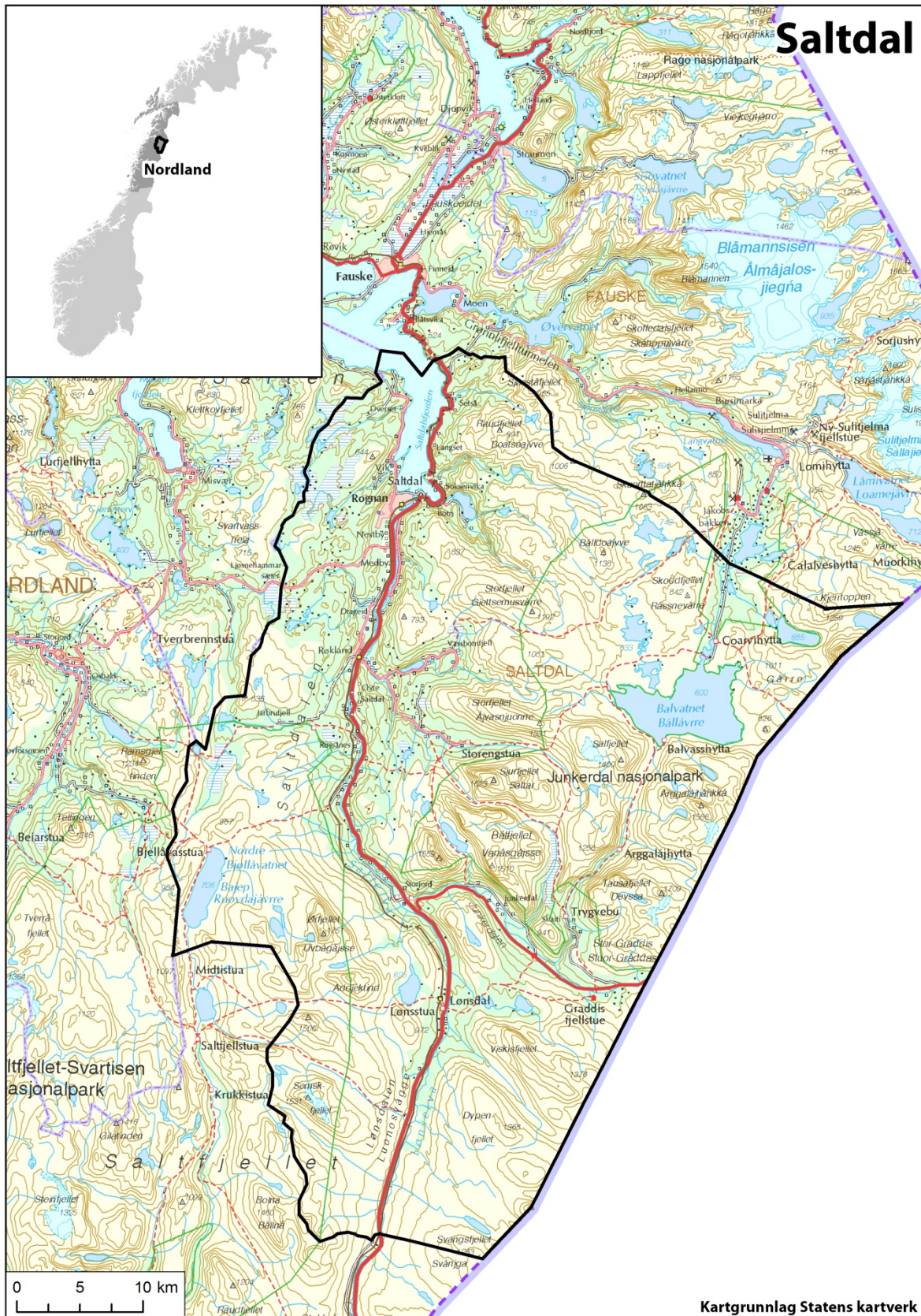
Vedlegg 1: Tap, endring og tilstand i Saltdal fordelt på bygningstyper

Saltal kommune	Under søkt 1. omdrev	Tapt 1. omdrev		Under søkt 2. omdrev	Tapt 2. omdrev		Under søkt 3. omdrev	Tapt 3. omdrev		Gjenstående 3. omdrev	Endret totalt		A-stor endring		B-middels endring		C-liten endring		Står	Sterkt truet		Truet	
			%			%			%			%		%		%		%			%		%
Bolighus/våningshus	168	17	10 %	151	8	5 %	143	2	1 %	141	76	54 %	2	1 %	28	20 %	46	33 %	1	1	1 %	13	9 %
Mindre uthus i/nær tunet	54	8	15 %	46	1	2 %	45	3	7 %	42	7	17 %	0	0 %	2	5 %	5	12 %	0	2	5 %	4	10 %
Sidebygning	3	1	33 %	2	0	0 %	2	0	0 %	2	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0	0 %	1	50 %
Stabbur, loft	80	9	11 %	71	1	1 %	70	5	7 %	65	13	20 %	0	0 %	4	6 %	9	14 %	0	0	0 %	8	12 %
Mindre uthus i/nær tunet	138	18	13 %	120	2	2 %	118	8	7 %	110	20	18 %	0	0 %	6	5 %	14	13 %	0	2	2 %	13	12 %
Driftsbygning	48	2	4 %	46	3	7 %	43	2	5 %	41	13	32 %	1	2 %	6	15 %	6	15 %	0	0	0 %	5	12 %
Fjøs, stall, låve	14	3	21 %	11	0	0 %	11	1	9 %	10	1	10 %	0	0 %	0	0 %	1	10 %	0	0	0 %	1	10 %
Driftsbygninger i tunet	62	5	8 %	57	3	5 %	54	3	6 %	51	14	27 %	1	2 %	6	12 %	7	14 %	0	0	0 %	6	12 %
Andre hus i utmark	1	0	0 %	1	0	0 %	1	0	0 %	1	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0	0 %	0	0 %
Koie	3	0	0 %	3	1	33 %	2	1	50 %	1	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0	0 %	0	0 %
Kvern, sag	9	3	33 %	6	1	17 %	5	1	20 %	4	1	25 %	0	0 %	0	0 %	1	25 %	0	0	0 %	0	0 %
Seterbu/sei	3	1	33 %	2	0	0 %	2	0	0 %	2	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	1	50 %	0	0 %
Utløe, sommerfjøs	36	20	56 %	16	1	6 %	15	4	27 %	11	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	3	0	0 %	5	45 %
Hus i utmark/seter	52	24	46 %	28	3	11 %	25	6	24 %	19	1	5 %	0	0 %	0	0 %	1	5 %	3	1	5 %	5	26 %
Naust, sjøbu	19	4	21 %	15	1	7 %	14	1	7 %	13	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0	0 %	1	8 %
Sjøhus, brygge	1	0	0 %	1	0	0 %	1	0	0 %	1	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0	0 %	0	0 %
Naust, sjøhus, fyr m.m.	20	4	20 %	16	1	6 %	15	1	7 %	14	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0	0 %	1	7 %
Annet	6	2	33 %	4	0	0 %	4	0	0 %	4	1	25 %	0	0 %	1	25 %	0	0 %	0	0	0 %	1	25 %
Hytte	5	1	20 %	4	0	0 %	4	0	0 %	4	4	100 %	1	25 %	1	25 %	2	50 %	0	1	25 %	0	0 %
Næringsbygg	5	0	0 %	5	0	0 %	5	0	0 %	5	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	1	20 %	1	20 %
Skole	6	1	17 %	5	1	20 %	4	0	0 %	4	2	50 %	0	0 %	1	25 %	1	25 %	0	1	25 %	1	25 %
Ukjent	3	1	33 %	2	0	0 %	2	0	0 %	2	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0	0 %	0	0 %
Andre hustyper	24	5	21 %	19	1	5 %	18	0	0 %	18	7	39 %	1	6 %	3	17 %	3	17 %	0	3	17 %	3	17 %
Saltdal totalt	464	73	16 %	391	18	5 %	373	20	5 %	353	118	33 %	4	1 %	43	12 %	71	20 %	4	7	2 %	41	12 %

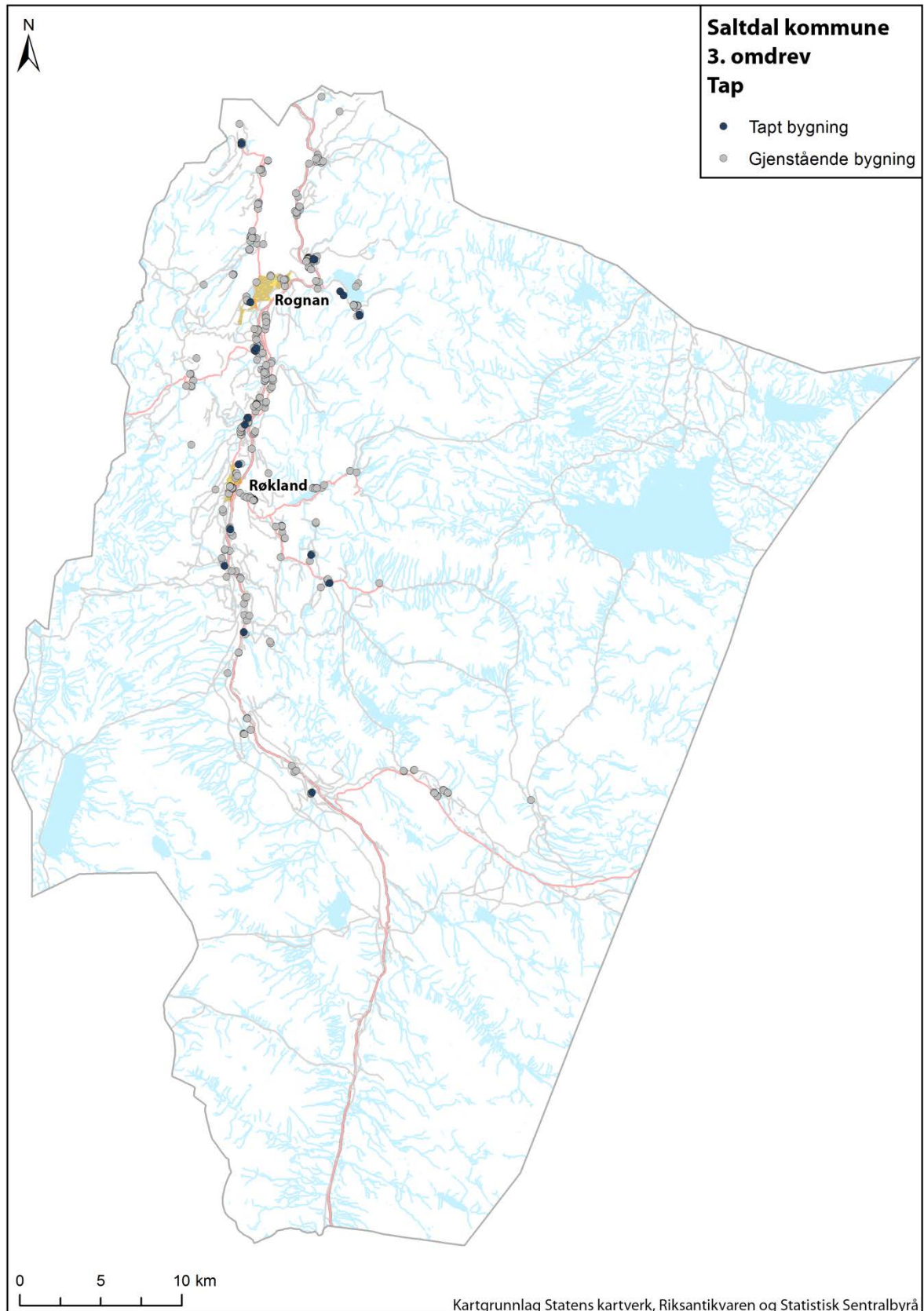
Vedlegg 2: Tap, endring og tilstand i Saltdal fordelt på registreringskretser

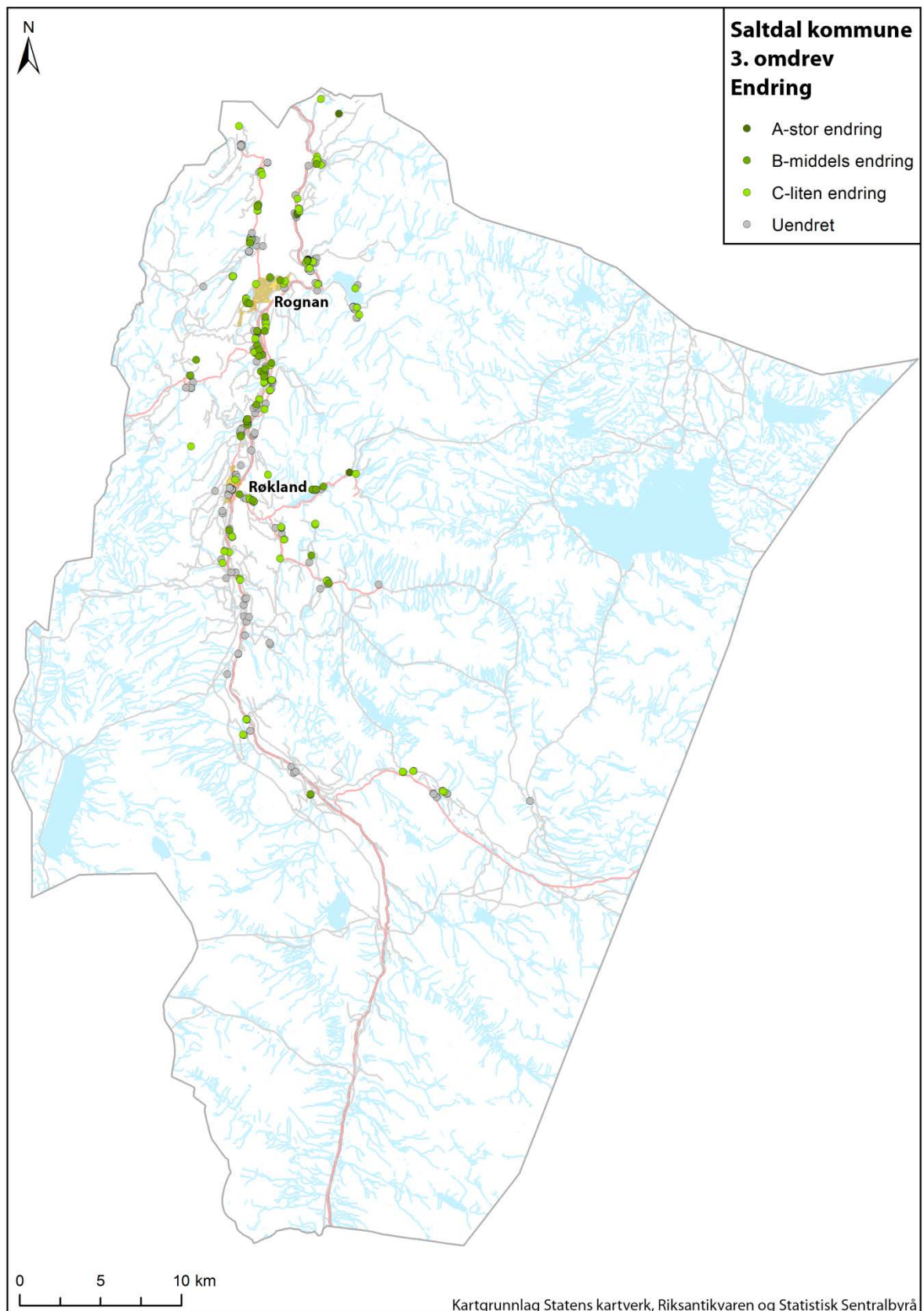
Saltdal kommune	Under søkt 1. omdrev	Tapt 1. omdrev		Under søkt 2. omdrev	Tapt 2. omdrev		Under søkt 3. omdrev	Tapt 3. omdrev		Gjenstående 3. omdrev	Endret totalt		A-stor endring		B-middels endring		C-liten endring		Står	Sterkt truet		Truet	
			%			%			%			%		%		%		%			%		%
101 Vik	58	6	10 %	52	2	4 %	50	1	2 %	49	12	24 %	0	0 %	3	6 %	9	18 %	0	0	0 %	6	12 %
102 Os	27	2	7 %	25	0	0 %	25	0	0 %	25	10	40 %	0	0 %	3	12 %	7	28 %	0	0	0 %	3	12 %
103 Saltnes	6	1	17 %	5	0	0 %	5	0	0 %	5	2	40 %	0	0 %	0	0 %	2	40 %	0	0	0 %	0	0 %
104 Fiskvågmo	1	0	0 %	1	0	0 %	1	0	0 %	1	1	100 %	0	0 %	1	100 %	0	0 %	0	0	0 %	0	0 %
105 Rognan sentrum	3	0	0 %	3	0	0 %	3	0	0 %	3	2	67 %	0	0 %	1	33 %	1	33 %	0	0	0 %	0	0 %
107 Bakken	8	1	13 %	7	0	0 %	7	1	14 %	6	4	67 %	0	0 %	2	33 %	2	33 %	0	0	0 %	1	17 %
108 Langset	13	2	15 %	11	0	0 %	11	0	0 %	11	4	36 %	1	9 %	0	0 %	3	27 %	0	0	0 %	3	27 %
109 Setså	21	7	33 %	14	1	7 %	13	0	0 %	13	7	54 %	1	8 %	1	8 %	5	38 %	1	1	8 %	3	23 %
110 Saksenvik	64	8	13 %	56	2	4 %	54	7	13 %	47	11	23 %	0	0 %	4	9 %	7	15 %	1	2	4 %	2	4 %
112 Nestby	15	2	13 %	13	2	15 %	11	0	0 %	11	4	36 %	0	0 %	3	27 %	1	9 %	0	0	0 %	1	9 %
113 Medby	22	3	14 %	19	2	11 %	17	2	12 %	15	6	40 %	0	0 %	5	33 %	1	7 %	0	0	0 %	3	20 %
114 Sundby	22	4	18 %	18	0	0 %	18	0	0 %	18	8	44 %	1	6 %	4	22 %	3	17 %	0	0	0 %	4	22 %
115 Drageid	35	4	11 %	31	0	0 %	31	2	6 %	29	11	38 %	0	0 %	6	21 %	5	17 %	0	0	0 %	2	7 %
201 Pothus	28	4	14 %	24	1	4 %	23	0	0 %	23	9	39 %	0	0 %	2	9 %	7	30 %	0	0	0 %	2	9 %
202 Evenesdal	34	11	32 %	23	1	4 %	22	2	9 %	20	10	50 %	1	5 %	5	25 %	4	20 %	0	0	0 %	3	15 %
203 Junkerdal	21	5	24 %	16	1	6 %	15	0	0 %	15	5	33 %	0	0 %	0	0 %	5	33 %	0	1	7 %	4	27 %
204 Kjemåga	3	0	0 %	3	0	0 %	3	1	33 %	2	2	100 %	0	0 %	2	100 %	0	0 %	0	0	0 %	0	0 %
205 Bleiknes	22	4	18 %	18	1	6 %	17	1	6 %	16	2	13 %	0	0 %	0	0 %	2	13 %	1	0	0 %	1	6 %
206 Rusånes	14	2	14 %	12	2	17 %	10	1	10 %	9	2	22 %	0	0 %	0	0 %	2	22 %	0	3	33 %	1	11 %
207 Storaln	19	4	21 %	15	1	7 %	14	1	7 %	13	5	38 %	0	0 %	1	8 %	4	31 %	0	0	0 %	0	0 %
208 Røklund	20	1	5 %	19	2	11 %	17	0	0 %	17		0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0	0 %	1	6 %
209 Kvæle	8	2	25 %	6	0	0 %	6	1	17 %	5	1	20 %	0	0 %	0	0 %	1	20 %	1	0	0 %	1	20 %
Saltdal totalt	464	73	16 %	391	18	5 %	373	20	5 %	353	118	33 %	4	1 %	43	12 %	71	20 %	4	7	2 %	41	12 %

Vedlegg 3: Kommune- og fylkeskart

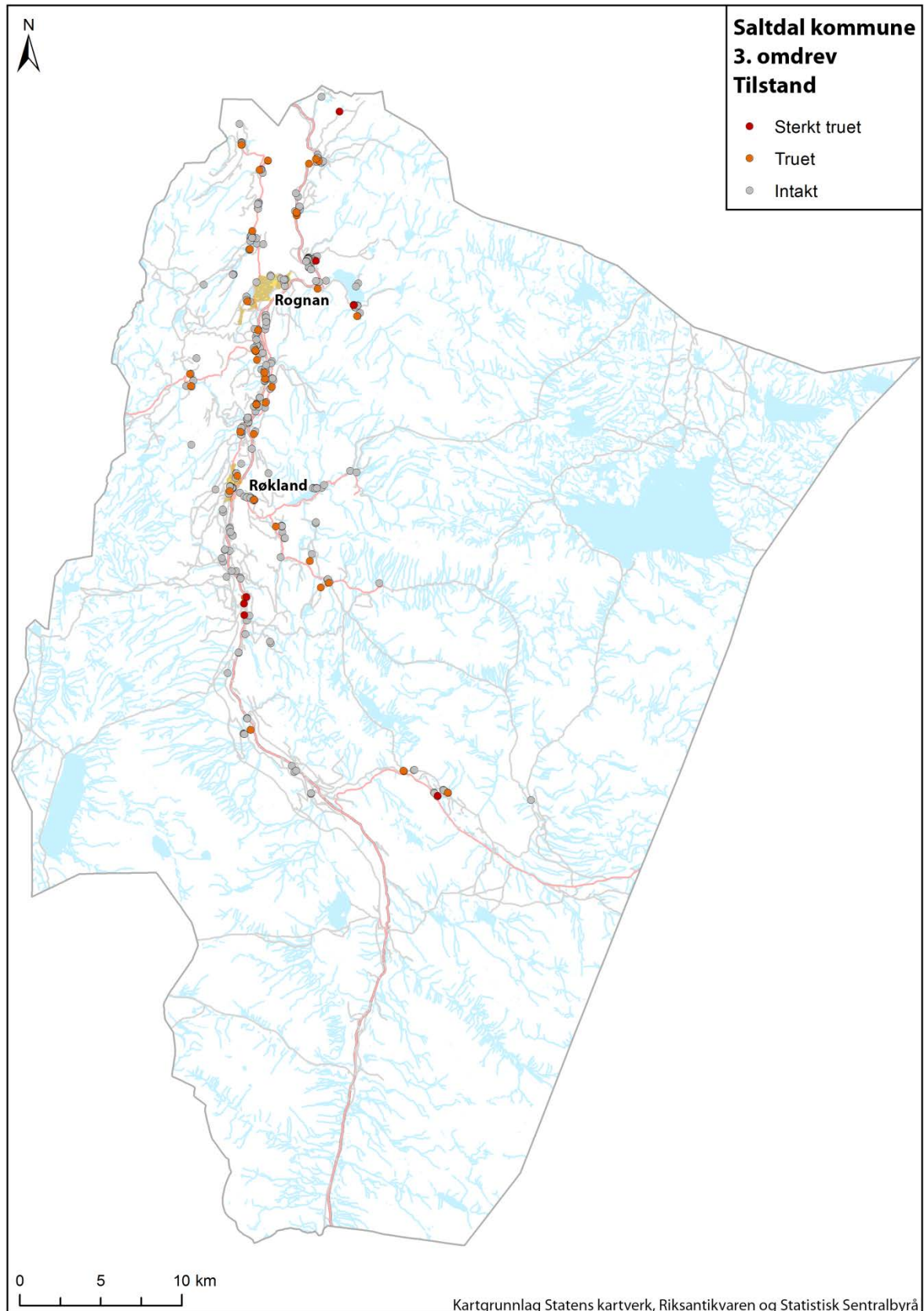

Vedlegg 4: Kart over tapte bygninger i Saltdal 3. omdrev

Vedlegg 5: Kart over endrete bygninger i Saltdal 3. omdrev

Vedlegg 6: Kart over truede bygninger i Saltdal 3. omdrev

Norsk institutt for kulturminneforskning er et uavhengig forsknings- og kompetansemiljø med kunnskap om norske og internasjonale kulturminner.

Instituttet driver forskning og oppdragsvirksomhet for offentlig forvaltning og private aktører på felter som by- og landskapsplanlegging, arkeologi, konservering og bygningsvern.

Våre ansatte er konservatorer, arkeologer, arkitekter, ingeniører, geografer, etnologer, samfunnsvitere, kunsthistorikere, forskere og rådgivere med spesiell kompetanse på kulturarv og kulturminner.

www.niku.no

NIKU Rapport 63
ISSN 1503-4895
ISBN 978-82-8101-137-3

NIKU hovedkontor
Storgata 2
Postboks 736 Sentrum
0105 OSLO
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tønsberg
Farmannsveien 30
3111 TØNSBERG
Telefon: 934 66 230

NIKU Bergen
Dreggsallmenningen 3
Postboks 4112 Sandviken
5835 BERGEN
Telefon: 922 89 252

NIKU Trondheim
Kjøpmannsgata 25
7013 TRONDHEIM
Telefon: 922 66 779 /
405 50 126

NIKU Tromsø
Framsenteret
Hjalmar Johansens gt. 14
9296 TROMSØ
Telefon: 77 75 04 00